

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Кафедра міжнародної комунікації і політології

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему

ДЕМОКРАТИЧНИЙ ТРАНЗИТ КРАЇН АФРИКИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА
ПЕРСПЕКТИВИ

Галузь знань 29 – Міжнародні відносини

Спеціальність 291 – Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Освітня програма Міжнародна інформація

ДРМВІ. 291

Виконала: здобувач групи МВІм-22-1 _____ Богдан СЕРГІЙЧУК
(підпис)

Керівник: к. політ.н. _____ Юрій МУДРИК
(підпис, дата)

До захисту допускаю:

Зав. кафедри
міжнародної комунікації
та політології

_____ Ольга ЗАСЛАВСЬКА
(підпис, дата)

_____ 2023 р.

Хмельницький, 2023

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет: міжнародних відносин

Кафедра міжнародних відносин та туризму

Рівень вищої освіти: Другий(магістерський)

Галузь знань 29 – Міжнародні відносини

Спеціальність 291 – Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії

Освітня програма Міжнародна інформація

ЗАТВЕРДЖУЮ

Зав. кафедри міжнародної комунікації та політології

Заславська О.О.

01.09.2023 р.

ЗАВДАННЯ

НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Сергійчук Богдан Вадимович
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи «Демократичний транзит країн Африки: сучасний стан та перспективи», керівник роботи Мудрик Ю.С., к. політ.н.

Затверджено наказом ректора університету від 15.08.2023 р. № 30

2. Строк подання студентом роботи на кафедрі 15.12.2023 р.

3. Вихідні дані до роботи: матеріали міжнародних організацій, міжурядових європейських організацій, державних органів влади, інформаційно-аналітичних центрів, статистичні звіти, публікації в ЗМІ, Інтернет, виступи провідних політиків та лідерів суспільної думки.

4. Зміст пояснювальної записки (перелік питань, що їх належить розробити):

- розглянути перші моделі управління, прийняті африканськими державами після здобуття незалежності;
- дослідити вплив політичних та економічних викликів на рух до демократичного врядування та охарактеризувати зв'язок між демократією та економічним розвитком;
- дослідити вплив корупції на демократичне врядування, а також антикорупційні заходи та їх ефективність;
- проаналізувати як етнічна та племінна різноманітність вплинула на встановлення демократичних інститутів;
- здійснити когнітивне картування демократичного транзиту країн Африки;
- SWOT-аналіз процесів демократичного транзиту країн Африки.

5. Дата видачі завдання 01.09.2021 р.

Керівник _____

Завдання прийняв до виконання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

	Назва розділу	Термін виконання
1.	Вибір теми і складання бібліографії.	01.09 – 12.09.23
2.	Вивчення стану проблеми за темою «Демократичний транзит країн Африки: сучасний стан та перспективи». Збір фактичного матеріалу.	13.09 – 28.09.23
3.	Уточнення мети, задач і обґрунтування концепції роботи.	29.10 – 16.10.23
4.	Підготовка першого розділу	17.10 – 20.10.23
5.	Підготовка другого розділу	21.10 – 15.11.23
6.	Підготовка третього розділу	16.11 – 08.12.23
7.	Підготовка тексту виступу, вступу, формулювання	11.12.2023
8.	Остаточне коригування роботи, оформлення	13.12.2023
9.	Підготовка до захисту на засіданні Державної екзаменаційної комісії	15.12.2023
10.	Здача роботи на кафедрі	15.12.2023

Студент-дипломник

(підпис)

Керівник роботи

(підпис)

АНОТАЦІЯ

на дипломну роботу Сергійчука Богдана Вадимовича

Тема роботи: «Демократичний транзит країн Африки: сучасний стан та перспективи»

Спеціальність: 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії (Міжнародна інформація)»

Науковий керівник: к. політ. н. Мудрик Ю.С.

м. Хмельницький, 2023 р.

Дипломна робота виконана на 100 с., містить 1 таблицю, 15 рисунків, список використаних джерел складається зі 81 найменувань.

Ключові слова: Африка, демократія, демократизація, демократичний транзит, глобальні процеси, міжнародна співпраця.

Дипломна робота присвячена актуальній проблемі сьогодення – демократичному транзиту країн Африки. Вона включає комплекс питань теоретичного та практичного характеру, які пов'язані з демократичний транзитом країн Африки, виявленням основних факторів впливу на відносини і прогнозування розвитку процесів демократизації в Африці.

У першому розділі подається загальна характеристика демократичного транзиту Африки. Розглядається історія колонізації та здобуття незалежності країнами Африки.

В другому розділі аналізується динаміка розвитку та стан. Беруться до уваги такі аспекти як політичний, економічний, етнічно-племінний і глобальні процеси. Аналізуються обрані країни Африки.

У третьому розділі за допомогою когнітивної моделі визначається вплив основних факторів на сучасний стан демократичного транзиту країн Африки. Проводиться прогнозування розвитку процесів демократизації в Африці, за допомогою розробки сценаріїв.

ANNOTATION

for the thesis of Serhiichuk Bohdan Vadymovych

The topic of the work: 'Democratic Transit of African Countries: Current State and Prospects'

Specialty: 291 "International Relations, Public Communication and Regional Studies (International Information)"

Academic supervisor: Ph.D. in Political Science Mudryk Y.S.

Khmelnyskyi, 2023

The thesis is completed on 100 pages, contains 1 table, 15 figures, the list of used sources consists of 81 items.

Keywords: Africa, democracy, democratization, democratic transit, global processes, international cooperation.

The thesis is devoted to the actual problem of today - the democratic transition of African countries. It includes a complex of theoretical and practical questions related to the democratic transition of African countries, identifying the main factors influencing relations and forecasting the development of democratization processes in Africa.

The first chapter provides a general description of Africa's democratic transition. The history of colonization and gaining independence by African countries is considered.

The second chapter analyzes the dynamics of development and the state. Such aspects as political, economic, ethnic-tribal and global processes are taken into account. Selected African countries are analyzed.

In the third chapter, the impact of the main factors on the current state of democratic transit in African countries is determined using a cognitive model. Forecasting of the development of democratization processes in Africa is carried out using the development of scenarios.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК РИСУНКІВ	7
ПЕРЕЛІК ТАБЛИЦЬ	8
ВСТУП.....	9
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ КРАЇН АФРИКИ	12
1.1 Понятійний апарат дослідження.....	12
1.2 Особливості процесів демократизації на Африканському континенті	15
1.3 Історичний огляд демократичного транзиту країн Африки.....	28
1.4 Історіографія дослідження та розробки проблематики процесів демократизації у науковій літературі.....	37
Висновок до розділу	39
2 АНАЛІЗ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ КРАЇН АФРИКИ	40
2.1 Вплив глобальних процесів на демократичний транзит.....	40
2.2 Політичний аспект демократичного транзиту країн Африки	56
2.3 Економічний аспект демократичного транзиту країн Африки	66
2.4 Етнічна та племінна динаміка країн Африки.....	74
Висновок до розділу	76
3 КОГНІТИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ КРАЇН АФРИКИ	78
3.1 Моделювання демократичного транзиту країн Африки за допомогою когнітивної карти	78
3.2 Прогнозування розвитку демократичного транзиту країн Африки на основі методу сценаріїв.....	88
3.3 SWOT-аналіз процесів демократичного транзиту країн Африки.....	93
Висновок до розділу	98
ВИСНОВОК.....	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	101
ДОДАТОК.....	110

ПЕРЕЛІК РИСУНКІВ

Рисунок 1.1 – Глобальний індекс демократії	37
Рисунок 2.1 – Коефіцієнт бідності країн Африки.....	43
Рисунок 2.2 – Рівень інфляції.....	68
Рисунок 2.3 – ВВП на душу населення, тис. доларів	69
Рисунок 2.4 – Рівень безробіття країн Африки.....	69
Рисунок 2.5 – Загальна кількість населення.....	75
Рисунок 3.1 – Когнітивна модель демократичного транзиту країн Африки ..	79
Рисунок 3.2 – Значення контурів зворотного зв’язку.....	85
Рисунок 3.3 – Вплив керуючих факторів системи на цільовий фактор “Демократичний транзит країн Африки”	86
Рисунок 3.4 – Конттури зворотного зв’язку “Демократичний транзит країн Африки” (сценарій 1).....	89
Рисунок 3.5 – Вплив основних факторів на “Демократичний транзит країн Африки” (сценарій 1).....	90
Рисунок 3.6 – Конттури зворотного зв’язку “Демократичний транзит країн Африки” (сценарій 2).....	91
Рисунок 3.7 – Вплив основних факторів на “Демократичний транзит країн Африки” (сценарій 2).....	91
Рисунок 3.8 – Конттури зворотного зв’язку “Демократичний транзит країн Африки” (сценарій 3).....	92
Рисунок 3.9 – Вплив основних факторів на “Демократичний транзит країн Африки” (сценарій 3).....	92

ПЕРЕЛІК ТАБЛИЦЬ

Таблиця 1.1- SWOT-аналіз процесів демократичного транзиту країн Африки (по сферам) –	93
--	----

ВСТУП

Глибоке розуміння переходу до демократії в Африці має вирішальне значення для оцінки того, як запровадження демократичного врядування може сприяти політичній стабільності. Стабільне політичне середовище має важливе значення для сталого економічного зростання, соціальної єдності та регіонального миру.

Багато африканських країн стикалися з історичною несправедливістю, включаючи колоніальну експлуатацію та авторитарне правління. Вивчення переходів до демократії дає зрозуміти, як суспільства борються з цією спадщиною, сприяючи примиренню та вирішуючи давні образи.

Актуальність теми дослідження полягає в тому, що оскільки світ стає все більш взаємопов'язаним, політична стабільність і демократичне правління африканських країн стають невід'ємною частиною глобальної динаміки. Демократично керовані країни часто більш привабливі для міжнародного партнерства, торгівлі та іноземних інвестицій.

Демократія тісно пов'язана із захистом прав людини та соціальною справедливістю. Вивчення переходів до демократії допомагає пролити світло на зусилля зі створення інститутів, які захищають індивідуальні свободи, сприяють рівності та забезпечують справедливість для всіх громадян.

Демократичні переходи передбачають розширення можливостей громадян через громадянську участь. Вивчаючи ці переходи, можна проаналізувати механізми, які заохочують залучення громадян, політичну освіту та розвиток громадянського суспільства, що є життєвоважливим для міцної демократичної системи.

Досвід Африки з переходом до демократії дає цінний досвід для демократій у всьому світі. Виклики, з якими стикаються африканські країни, такі як етнічне розмаїття, економічна нерівність і постколоніальна спадщина, перегукуються з глобальними демократіями, що робить вивчення африканських перехідних періодів актуальним для розуміння загальних демократичних проблем.

Оскільки деякі африканські країни стикаються з проблемами у збереженні демократичних здобутків, вивчення цих переходів стає важливим для виявлення ранніх попереджувальних ознак демократичного відступу. Відомості, отримані в результаті цих досліджень, можуть сприяти міжнародним зусиллям із запобігання розпаду демократичних інститутів.

Багато африканських країн мають молоде населення, і роль молоді в демократичних переходах є ключовою. Розуміння того, як молодь бере участь у демократичному процесі та виступає за зміни, дає змогу зрозуміти майбутнє африканського лідерства та управління.

Таким чином, вивчення переходів до демократії в Африці є важливим не лише для розуміння унікальних історичних і політичних контекстів континенту, але й для отримання універсальних уроків, які сприяють глобальному дискурсу про демократію, управління та права людини.

Мета роботи полягає у вивченні сучасного стану і визначенні особливостей та перспектив демократичного транзиту країн Африки.

Для досягнення поставленої мети потрібно виконати наступні **завдання**:

- розглянути перші моделі управління, прийняті африканськими державами після здобуття незалежності;
- дослідити вплив політичних та економічних викликів на рух до демократичного врядування та охарактеризувати зв'язок між демократією та економічним розвитком;
- дослідити вплив корупції на демократичне врядування, а також антикорупційні заходи та їх ефективність;
- проаналізувати як етнічна та племінна різноманітність вплинула на встановлення демократичних інститутів;
- здійснити когнітивне картування демократичного транзиту країн Африки;
- SWOT-аналіз процесів демократичного транзиту країн Африки.

Об'єктом дослідження є демократичний транзит країн Африки.

Предмет дослідження: процеси і показники, що впливають на перебіг демократичного транзиту країн Африки.

В роботі використовувались такі **методи** дослідження: порівняння, синтезу та аналізу, узагальнення – для проведення висновків, документальний пошук, історична ретроспектива, статистичний аналіз, порівняльний аналіз, контент-моніторинг джерел інформації, когнітивне моделювання.

Інформаційною базою дослідження послужили праці українських та закордонних вчених, матеріали міжнародних наукових конференцій, статистичні матеріали UNCTAD, МВФ та Світового банку тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у всебічному аналізі теоретико-методичних положень, дослідженні глобального контексту і впливу демократичних ідеалів на процеси демократичного транзиту, впливу економічних викликів на рух до демократичного врядування та охарактеризувати зв'язок між демократією та економічним розвитком, а також проведення когнітивного моделювання демократичного транзиту країн Африки.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що результати дослідження можна використовувати для підготовки аналітичних і практичних матеріалів для державних установ, та в навчальному процесі для ЗВО.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ КРАЇН АФРИКИ

1.1 Понятійний апарат дослідження

Демократичний транзит - це перехід від авторитарного режиму до більш демократичної системи влади, а також процес, який спрямований на створення демократичної системи, який може включати в себе політичні та соціокультурні зміни, де громадяни мають право на вибори своїх лідерів та свободу слова.

Початок демократичних транзитів в історії представляє собою ключовий період політичного еволюційного розвитку, під час якого певне суспільство переходить з авторитарних чи тоталітарних форм влади до демократичної. Цей феномен визначається низкою історичних, соціальних, економічних та політичних чинників, які впливають на зміну політичного ландшафту.

Однією з передумов початку демократичних транзитів є розпад колоніальних імперій у другій половині 20 століття. Новостворені національні держави, виходячи із підпорядкованості, стикалися з викликом будівництва самостійних політичних структур. Процеси деколонізації часто включали у себе встановлення нових конституцій, формування парламентських систем та перегляд ролі влади.

Демократичні транзити неодмінно пов'язані з революційними змінами, де громадянське суспільство або значні сегменти населення активно виступають за власні права та свободи. Революції можуть викликати необхідність перегляду політичних інститутів та визначення нових засад державного устрою.

Початок демократичних транзитів часто визначається активною роллю громадянського суспільства. Інтелектуали та активісти виступають як каталізатори змін, просуваючи демократичні цінності та сприяючи громадянській участі. Також демократичні транзити часто супроводжуються економічною нестабільністю і прагненням до соціальної справедливості. Зміни в економічній сфері та культурній парадигмі відіграють важливу роль у становленні нових демократичних структур та цінностей.

Фактори та виклики, що супроводжують демократичні транзити, є об'єктом пристрасного інтересу для політичних досліджень. Розуміння цих аспектів не тільки розкриває причинно-наслідкові зв'язки в історії політичних систем, але й дозволяє прогнозувати подальший розвиток демократичних процесів.

Один із ключових факторів демократичних транзитів - це політичні зміни, що відбуваються в результаті політичних революцій, деколонізації чи реформ. Зміна політичного ландшафту може визначити нові конституційні структури, введення парламентських систем чи переосмислення ролі влади.

Культурні аспекти визначають успіх чи невдачу демократичних транзитів. Наявність громадянського суспільства, рівень освіти та культурні цінності грають важливу роль у формуванні демократичної свідомості та активності населення. Геополітичне оточення також впливає на динаміку демократичних транзитів. Зовнішні фактори, такі як втручання чи підтримка з боку інших країн, можуть визначати успіх чи невдачу політичного переходу.

Етнічні конфлікти та релігійна розмаїтість часто стають проблемою для демократичних транзитів. Управління різноманіттю вимагає розробки механізмів, які гарантують представництво та захист прав всіх етнічних та релігійних груп.

Демократичний транзит також має успіхи та невдачі. Перехід від авторитарних чи тоталітарних режимів до демократії завжди супроводжується численними викликами та досягненнями, які визначають політичний шлях країни.

Однією з ключових успішних ініціатив є ефективна реформа політичних інститутів. Країни, які здатні впровадити новий конституційний лад, створити стійкі парламентські системи та забезпечити рівноправ'я громадян, мають всі підстави для успішного демократичного розвитку.

Економічний успіх також є ключовим фактором. Демократичні транзити, які вдало поєднують політичні та економічні реформи, сприяючи сталому економічному зростанню та соціальній справедливості, найчастіше мають тривалий успіх.

Однією з основних невдач демократичних транзитів є слабка стійкість новостворених демократій. Зміни у політичному ландшафті можуть бути

непостійними, особливо якщо вони не супроводжуються внутрішньою підтримкою та розвитком громадянського суспільства.

Економічні труднощі також можуть стати причиною невдач демократичних транзитів. Нестабільність, корупція та невдалий економічний розвиток можуть призвести до негативного ставлення населення до демократичних інститутів.

Підсумовуючи вище сказане, можна виділити основні напрямки та етапи демократичного транзиту:

- Важливою передумовою є наявність суспільної підтримки для демократичних змін. Громадяни повинні бажати більшого впливу на політичний процес та захист своїх прав. Сюди ж наявність політичних та цивільних суспільних організацій, які допомагають координувати зусилля та моніторити процеси виборів і влади. Важливим є також підтримка міжнародного співтовариства, яка може допомогти забезпечити міжнародну легітимність процесу.

- Часто демократичний транзит розпочинається зі здійснення деяких політичних реформ, які дозволяють більше політичної свободи, такі як зміни у виборчому законодавстві. Розвиток вільних та чесних виборів є ключовим моментом, оскільки вони надають громадянам можливість вибору своїх лідерів.

- На етапі консолідації важливо зміцнювати демократичні інституції, підтримувати права людини та свободу слова, а також підвищувати рівень політичної участі та громадянської активності. Реформи у сфері правопорядку та юстиції також можуть бути важливими, щоб забезпечити правову стабільність.

- Демократичний транзит може бути супроводжуваним численними викликами, включаючи політичні конфлікти, соціальні напруження та економічні труднощі. Важливо розв'язувати ці проблеми, щоб уникнути повернення до авторитаризму чи політичного насильства.

- Один із основних напрямків демократичного транзиту - це створення сталої демократичної системи, яка забезпечує захист прав людини, правову стабільність та розвиток громадянського суспільства. Кожна країна може виявити свої власні особливості та шляхи в рамках демократичного транзиту, і важливо враховувати історичний, культурний та політичний контекст кожної конкретної ситуації.

Отже, демократичний транзит, як ключовий етап політичного розвитку, виявляє визначальний вплив на сучасне політичне, економічне та соціокультурне суспільство. Отриманий аналіз дозволяє визначити, що демократизація часто відзначається створенням стійких політичних інститутів, активізацією громадянського суспільства та розвитком економіки.

Завдяки демократичному транзиту формується політична система, яка сприяє рівноправ'ю та участі громадян у прийнятті рішень. Розвиток громадянського суспільства сприяє формуванню активної та свідомої громадянської позиції, що є основою для стабільності та прогресу.

Однак демократичний транзит може супроводжуватися викликами, такими як економічні труднощі, соціальні нерівності чи корупція, що потребують уважного аналізу та ефективних стратегій подолання. Важливо враховувати, що вплив демократичних транзитів є динамічним та може варіюватися в залежності від конкретних умов і культурного контексту.

У кінцевому висновку можна стверджувати, що демократичний транзит є складним процесом, що визначає подальший розвиток країни. Розуміння його впливу на сучасність є важливим завданням для вивчення політичних та соціальних перетворень, сприяючи будівництву стабільного, прозорого та прогресивного суспільства.

1.2 Особливості процесів демократизації на Африканському континенті

Після проведення аналізу зібраної інформації можна визначити демократичний транзит як поняття, що функціонує як синонім для таких термінів, як "демократизація", "модернізація", "трансформація", а також "перехід до демократії" і "перехідний процес". Ці терміни взаємо замінюються як у лексичному, так і в політичному контексті.

Важливість цього спостереження можна визначити, звертаючись до поглядів А. Мельвіля, який рекомендує використовувати термін "демократичний перехід"

замість "перехід до демократії". Цей термін враховує різноманітні політичні процеси, що перетворюються, і не обов'язково включають в себе перехід до демократії. Важливо розрізнити дві ключові фази: "фазу транзиту", яка охоплює процеси лібералізації та демократизації попереднього авторитарного режиму, і "фазу консолідації демократії".

Аналіз досліджень демократичного транзиту в Африці свідчить про ухвалення позиції щодо неможливості формулювання загального і однозначного правила демократичного транзиту, незалежно від того, чи він ґрунтується на теоретичному аналізі, чи на емпіричних даних.

Все розпочалося з боротьби Африки за незалежність від європейської колонізації в середині ХХ століття. Це складний та захоплюючий етап світової історії, що визначався масштабними змінами, глибокими перетвореннями та визвольними рухами, що суттєво вплинули на подальший розвиток континенту.

1. Колоніальне господарювання та передумови для боротьби.

Період століть колоніального гніту в Африці, розгорнутий у ХІХ – початку ХХ століття, визначив найперше етап незалежності континенту. Зазначені в цей час порушення традиційних структур, експлуатація природних ресурсів та незаконне захоплення земель належали до головних факторів, що стали осередком невдоволення і визначили передумови для формування національного руху за незалежність.

2. Початок визвольного руху.

Протистояння колоніальному гніту набуло імпульсу завдяки різноманітним факторам, таким як національна гордість, прагнення до відновлення культурної самобутності та відмова від експлуатації. Визвольні рухи, такі як Мау-Мау в Кенії, Алжирська війна та інші, стали символами опору та визволення.

3. Вплив світових подій на процес незалежності.

Друга світова війна та розпад європейської колоніальної імперії позначили новий етап у боротьбі за незалежність. Втрата колоніями стабільності та економічної вигоди відкрила можливості для національних рухів, які ефективно використовували нові ресурси для досягнення своїх цілей.

4. Формування сучасних національних держав.

Завершальний етап переходу – перехід від боротьби за незалежність до становлення сучасних національних держав. Переговори, встановлення кордонів, формування правових структур та створення нових політичних систем визначили основні виклики, перед якими опинилися нові незалежні країни.

Підсумовуючи, необхідно зазначити, що боротьба Африки за незалежність визначала складний та тривалий процес, який визначив подальший розвиток континенту. Цей період включав в себе трагедії, перемоги, компроміси та еволюцію політичних систем, ставши ключовим етапом в історії Африки та визначивши її сучасний образ та взаємодію з рештою світу.

Новий світовий порядок неухильно впливає на результативність демократичних переходів у різних країнах та регіонах, вимагаючи від дослідників та політичних лідерів гнучкості та адаптації до нових реалій глобального політичного ландшафту.

Актуальні питання, пов'язані із транзитологією, набули особливого значення під час невизначеності щодо подальшої політичної еволюції країн "третього світу", зокрема країн Африки, що стали об'єктом нашого наукового вивчення.

Складність визначення сучасних політичних режимів, передусім, проявляється у розрізненні між формальними та неформальними політичними системами. У країнах третього світу демократизація часто виявляється напівдемократичним режимом, навіть у наявності формальних ознак демократії, що породжує прагнення до авторитарного методу управління.

Термін "третья хвиля" демократизації, що охоплює широкий перехід країн до ліберальної демократії, призначив демократії новий імпульс, відзначивши перенесення фокусу демократії з національного рівня на міжнародний. Це викликало нові рухи в країнах, які розвиваються.

У контексті цього процесу, якого описав С. Гантінгтон у своїх дослідженнях щодо "третьої хвилі", порівнюючи його із війною, демократичні сили послідовно звільняють одну країну за іншою, проте глибоке продовження цього процесу може призвести до контратаки [4].

З урахуванням вищезазначеного, рекомендується повністю враховувати політичний досвід транзитних країн у контексті алгоритму дій та потенціалу концепції третьої хвилі. Це сприяє аналізу загальних і специфічних аспектів політичних явищ у різних країнах та дозволяє прогнозувати перспективи демократичного транзиту.

Країни, які вирушають шляхом демократії, стикаються з численними причинами нестійкості, включаючи невідповідність представницької демократії історичній традиції та соціальній структурі країни. Наприклад, нездатність інститутів представницької системи адаптуватися до конкретного історичного контексту та соціальних особливостей може призвести до нестабільності політичного режиму.

Одним із важливих чинників є неефективне застосування досвіду західних держав. Однак основним перешкоджаючим фактором на шляху політичної модернізації є нерівність і соціальна несправедливість, які можуть викликати незадоволеність і втрату мотивації до подальшої політичної модернізації в окремих регіонах.

Можна взяти за приклад, як на початку ХХІ століття почалась втрата мотивації до подальших політичних змін у певних країнах регіону Африки, навіть тоді, коли в ПАР (Південна Африка) на той момент демократизація досягла суспільної стабільності й стійкості, і відповідно на фоні Африканського континенту вона є прикладом успішного демократичного транзиту.

Важливо зауважити, що загальна незадоволеність населенням демократією, що зростає в деяких країнах, може мати як позитивні, так і негативні наслідки для розвитку демократичних змін. Позитивні наслідки включають в себе взаємодію влади та суспільства і сюди ж можемо віднести компроміси, які допоможуть досягти консолідації. Є і негативні наслідки, вони полягають у відносному популізмі та застосуванні авторитарних методів управління і квазіплебісцитарної демократії, що може завдати шкоди розвитку демократичним змінам.

Еммануель Мгай та Джей Понціан відзначають, що одна з найбільших проблем Африки є особливий регіональний фактор одноосібного лідерства. Є таке

переконав, якщо лідер-диктатор може вдосконалити економіку, то він має право бути при владі, не дивлячись на те, що і як він зробив задля досягнення цієї мети [5].

Одноосібне лідерство є застарілим традиційним чинником, яке завдає руйнування в регіонах і зупиняє досягнення цивілізаційних стандартів у житті. Для зміцнення демократії необхідно запровадити управлінські інституції, які повинні існувати поза терміном діяльності конкретного лідера та протистояти механізмам влади Африки.

При аналізі факторів, що впливають на демократичний транзит у регіонах, розбираються типові елементи впливу на політичний розвиток країни Африки, використовуючи як історичний огляд, так і аналіз сучасного стану окремих аспектів соціального життя в африканському суспільстві. Серед представлених регіональних факторів є економічні, культурно-освітні, етнонаціональні та релігійно-конфесійні аспекти.

Прихильники зовнішніх чинників, здебільшого опираючись на концепцію "демократичних хвиль" від С. Гантінгтона, пов'язують успішність демократизації з благотворним впливом зовнішнього середовища на політичну систему. Жодні об'єктивні соціальні, економічні, культурні та інші чинники не можуть ні помітити, ні передбачити, які політичні сили та актори в конкретній ситуації будуть відстоювати недемократичний статус-кво або боротися проти нього.

Дії політичних діячів, які ініціюють та реалізують демократичний транзит, є непередбачуваними, навіть з огляду на їхнє «об'єктивне» становище в існуючій соціальній структурі. На думку М. Баранова, їхній «суб'єктивний вибір» створює нові політичні можливості. Значення зовнішніх чинників погіршується глобалізацією демократичних процесів, серед яких ключові аспекти включають:

- нормативне ставлення до демократії та широке прийняття демократичних ідеалів;
- економічна неефективність та делегітимізація авторитаризму;
- практичне експериментування з демократичними інститутами та процедурами;

- сприятливе міжнародне становище для демократії [3].
- ранжування внутрішніх проблем країни за політичну значимість

показує, що політичні режими в Трансафриканському регіоні за останній час залишилися замовниками регіоналізму та етноцентризму, а їх рудименти залишилися бар'єрами на теперішньому етапі демократичного транзиту. У соціумі африканського регіону розвиток регіональних факторів має свою особливість, і їх ігнорування може викликати конфлікт різного виду.

До прикладу, певні країни, такі як Єфіопія та Нігерія, досі залишаються прихильниками традиційних політичних систем . Це підкреслює проблеми пов'язані з політичними, економічними та культурними аспектами, а також їх вирішення.

Можна виділити таку тематику, яка вказує на важливі досягнення сучасної африканістики. Ця тематика включає в себе визнання синтезованого розуміння поняття "політико-трансформаційні процеси", яке відмовляється від традиційного дослідження політичних проблем, таких як авторитарні режими, роль політичних лідерів, політична культура тощо.

Замість цього, акцент робиться на вивченні механізмів збереження демократичного напрямку розвитку в умовах регіонального контексту та на визнанні унікальності влади в суспільствах, що не відповідають західним стандартам, і дослідженні регіональних факторів транзиту в країнах Африки.

Демократизація в Африці веде до змін в багатьох регіонах країни. До прикладу, у Південній Африці функціонував режим апартеїду та кілька військових диктатур на континенті. Проте через два десятиліття після проведення перших демократичних виборів у 1994 році в Південній Африці наступив кінець епохи апартеїду [1].

Хоч і багато військових режимів на континенті втратили владу або зазнали трансформацій у демократичне правління, деякі з них і досі намагаються повністю впровадити демократичні принципи.

Слід також згадати невдалі президентські вибори в Малаві у 2020 році та ранню послідовність усунення автократів, які довго служили в Судані, Зімбабве та Гамбії.

А також проблеми в певних країнах, такі як посилення обмежень для опозиційних партій в Беніні, Сенегалі та Танзанії, застосування насильства та залякування під час виборів у Кот-д'Івуарі та Уганді, а також військові перевороти, включаючи останній в Буркіна-Фасо.

Ці події показують те, що демократія на Африканському континенті втрачає свої позиції. Але незважаючи на спроби деяких лідерів підірвати демократичні норми, африканці залишаються відданими демократії та демократичним інститутам.

Вони вважають, що військових повинні тримати подалі від політики, що політичні партії повинні вільно конкурувати за владу, що вибори, хоч і недосконалі, є важливим інструментом для вибору своїх лідерів, і що старшим політикам, які чіпляються за владу, настав час відступити. Іншими словами, африканці прагнуть більш демократичного та підзвітного управління, ніж вони оточуються.

Наприклад, семеро з 10 африканців вважають, що "демократія є кращою за будь-який інший вид правління". Хоча цей показник зменшився трохи порівняно з 73% десять років тому, конкретні дані, схоже, підтверджують відданість населення демократії. Значна та стабільна більшість населення продовжує відкидати авторитарні альтернативи, такі як одноманітне правління однієї особи чи "сильного лідера" (82%), однопартійне правління (77%), і військове правління (75%), що є явно неприйнятним навіть в багатьох країнах, які пережили недавні військові перевороти [2].

Африканці також виражають велику підтримку обмеженню президентських термінів, яке є ключовою рисою демократичного управління. Згідно з дослідниками та активістами, ця міра сприяє більшій участі в політичному житті, демонструє можливість змін через виборчі процедури та зменшує ризик культа особистості, авторитаризму, корупції та державних переворотів. У 34 країнах, в

середньому, 76% громадян підтримують обмеження своїх президентів до двох термінів, і більшість (54%) висловлюють "рішучу" підтримку цій ідеї. Обмеження термінів має підтримку більшості населення в кожній країні, що досліджувалася [2].

Відданість громадськості демократії підкріплюється сильною, і в деяких випадках зростаючою підтримкою основних демократичних інститутів. Підтримка багатопартійної конкуренції та парламентського контролю над лідерами залишається стабільною, і очікування щодо підзвітності уряду перед судами значно зросли за останнє десятиліття.

Крім того, все більше людей вважають важливим мати уряд, який відповідає перед народом, а не просто "виконує справи". Це є особливо важливим показником глибокої відданості громадян демократичним нормам.

Щодо влади, на жаль, не завжди особи, які приймають рішення, виявляють сприйнятливість або чутливість до голосів громадян. Менше чверті людей вважають, що посадові особи місцевих влад не відповідають на їхні побажання, і ще менше вірять, що їх слухають депутати [2].

Тривожність викликає те, що практично дві третини заявляють, що вони можуть стати об'єктом помсти або негативних наслідків, якщо вони вирішать відзвітувати про випадки корупції.

Наприклад, люди більш схильні звертатися до лідерів або приймати інші заходи для вирішення проблем, якщо вони вірять, що урядовці поважають і слухають їх, і що їхні скарги не залишаться без відповіді, а також якщо їм не потрібно переживати за помсту.

Також, коли ми звертаємо увагу на середні показники реакції уряду на відсоток громадян, що задоволені демократією, ми знову бачимо позитивні зв'язки.

Чутливе та поважливе управління має потенціал для стимулювання громадян до участі у вирішенні потреб спільноти, вони будуть задоволені своєю політичною системою та дивитися в майбутнє з оптимізмом.

Обґрунтування та значення

Перехід до демократії в Африці є ключовим аспектом дослідження сучасної політичної та соціокультурної динаміки континенту. Цей напрямок дослідження виявляє значимість розвитку демократичних інститутів, сприяючи збереженню стабільності, підвищенню якості життя громадян та розвитку ефективного управління.

1. Стабільність та мир у регіоні.

Останні десятиліття багатьох країн Африки відзначилися переходом до демократії, що відкриває нові можливості для участі громадян у прийнятих політичних рішеннях. Демократія, в якій влада поступово переходить від авторитарних режимів до представницьких урядів, є фактором стабілізації. Забезпечення участі населення в політичних процесах забезпечить легітимність уряду та уникнути конфліктів, які можуть виникнути через відчуття політичної нерівності.

Демократія в Африці виконує ключову роль у розв'язанні конфліктів та підтриманні світу. Децентралізація влади та формування громадянського суспільства сприяють вирішенню конфліктів на місцевому рівні. Успішні приклади такого підходу можна спостерігати в країнах, де демократія сприяла мирним переходам та консолідації суспільства.

Африка стикається з численними викликами на шляху до демократії та стабільності. Етнічні та релігійні напруги, корупція, недолік соціально-економічного розвитку можуть порушити процеси демократизації та створити сприятливу атмосферу для конфліктів.

Вивчення демократичної стабільності та світу в Африці виявляється у виробництві завдань, після чого ці процеси впливають на якість життя багатьох громадян та початок наступного континенту. Прагнення до демократії та стабільності стає ключовим аспектом формування нового обличчя Африки в контексті глобального розвитку та взаємодії.

2. Зміцнення громадянського суспільства.

Розглядаючи історію, можна виділити деякі етапи розвитку громадянського суспільства в Африці. Починаючи від періоду антиколоніальної боротьби,

африканське громадянське суспільство зазнало важливих трансформацій в умовах колоніальної влади та після отримання незалежності.

Один із ключових аспектів зміцнення громадянського суспільства в Африці - це розвиток неприбуткового сектора та громадських організацій. Ці організації стають агентами змін, сприяючи соціальному розвитку, розширенню освітніх можливостей та учасників у прийнятті рішень.

Зміцнення громадянського суспільства включає в себе розвиток громадянського активізму та політичної участі. Громадські рухи, акції та петиції стають інструментами, які допомагають громадянам виражати їхні думки, визначати власний шлях розвитку та впливати на політичні рішення.

Щодо викликів і проблем, громадянське суспільство в Африці стикається з викликами. Корупція, вихід ресурсів та етнічні конфлікти можуть обмежувати його розвиток. Шляхи подолання включають у себе підвищення прозорості, розвиток освіти та створення сприятливих умов для участі громадян.

Зміцнення громадянського суспільства в Африці є складним, але необхідним завданням для побудови стабільного та розвинутого суспільства. Позитивні зміни в громадянському активізмі, розвиток громадських організацій та участі громадян у політичному процесі розвивають перспективи розвитку континенту та сприяють вирішенню суспільних проблем.

3. Захист прав людини та розвиток соціальної справедливості.

Виходячи із загальних принципів прав людини, важливе значення їх практичного застосування в африканських країнах. За останнє десятиліття багато з них здійснили значний прогрес у створенні та реалізації національних законодавчих та інституційних механізмів, спрямованих на захист прав громадян. Протест, великий розрив між законом та його виконанням залишається лише з головних проблем.

Розвиток соціальної справедливості тісно пов'язаний із соціо-економічним розвитком. На континенті, де велика частина населення знаходиться в бідності, необхідно створити умови для рівних можливостей та доступу до основних

соціальних послуг, таких як освіта та охорона здоров'я. Ефективна боротьба із соціально нерівними перспективами гідного життя для всіх шарів населення.

Гендерна рівність та боротьба з усіма формами дискримінації стали актуальним завданням для розвитку соціальної справедливості в Африці. Забезпечення рівних можливостей для чоловіків та жінок, а також боротьба із системною дискримінацією забезпечує не лише справедливість, але і напрямок соціально-економічного розвитку.

Однак існують значні виклики, які обмежують процеси захисту прав людини та розвитку соціальної справедливості в Африці. Корупція, політична нестабільність, а також недостатня ефективність судової системи є деякими з найбільших перешкод. Для подолання цих викликів потрібна інтегрована стратегія, що включає покращення управління, підвищення свідомості громадян та розбудову сильних інститутів.

Захист прав людини та розвиток соціальної справедливості в Африці вимагають системного та всебічного підходу. Позитивні тенденції в напрямку створення ефективних механізмів захисту прав та сприяння соціальній справедливості свідчать про те, що Африка рухається вперед із наміром забезпечити гідне життя для свого населення.

4. Міжнародна співпраця та дипломатія.

Африка, яка стикається з різноманітними конфліктами, визнає важливість міжнародної співпраці у вирішенні непорозумінь та конфліктів. Участь міжнародних миротворчих місій та підтримка з боку міжнародних співтовариств допомагають відновлювати стабільність та сприяють примиренню між різними етнічними та політичними групами.

Міжнародна співпраця також виявляється важливою у гуманітарних питаннях та розвитку. Забезпечення гуманітарної допомоги у випадках природних катастроф, епідемій чи голоду вимагає координації зусиль міжнародних партнерів та держав-донорів. Також, програми розвитку, спрямовані на підвищення якості життя, освіти та охорони здоров'я, отримують підтримку через міжнародні ініціативи.

Міжнародна співпраця в економічній сфері в Африці зазнає значних змін. Розвиток торговельних відносин та інвестицій з іншими країнами сприяє економічному зростанню та розвитку бізнес-середовища на континенті.

Дипломатія відіграє ключову роль у забезпеченні ефективної міжнародної співпраці. Здійснення діалогу та обмін інформацією через дипломатичні канали сприяє вирішенню міжнародних питань та визначенню спільних стратегій розвитку.

Міжнародна співпраця та дипломатія в Африці визначають новий рівень взаємодії між країнами та регіонами. Їхній внесок у розвиток, збереження миру та вирішення глобальних викликів демонструє необхідність тісної співпраці для досягнення стійкого та гармонійного розвитку на континенті Африка.

Отже, вивчення переходів до демократії в Африці є необхідним елементом сучасного дослідження, оскільки це не лише сприяє розумінню політичної еволюції, але і визначає різноманітні аспекти стабільності, громадянського суспільства та міжнародної співпраці. Демократія в Африці не тільки забезпечує внутрішній розвиток, але й визначає взаємовідносини континенту з рештою світу, роблячи важливий внесок у формування глобальних цінностей та стандартів.

Ще однією важливою темою є глобальний контекст і його вплив демократичних ідеалів на Африку, який став ключовим фактором в трансформації політичних та суспільних структур континенту. З демократією як важливим елементом світового політичного ландшафту, розвиток демократичних інститутів у багатьох країнах Африки визначається не лише внутрішніми процесами, але й взаємодією з глобальним співтовариством.

1. Еволюція глобального демократичного руху.

Після Другої світової війни і розпаду колоніальних імперій, глобальний демократичний рух почав набувати силу. Поширення ідеї демократії стало ключовим елементом міжнародної арени, що вплинуло на політичні та правові трансформації у багатьох країнах Африки. Міжнародні організації, такі як Організація Об'єднаних Націй, Європейський Союз та інші, стали агентами поширення демократичних ідей і стандартів.

2. Демократія та права людини як глобальні цінності.

Демократичні ідеали, такі як захист прав людини, свобода слова та право на участь у політичному процесі, визнані світовим співтовариством як загальнолюдські цінності. Це призвело до тиску на країни Африки вдосконалювати свої політичні системи та забезпечувати дотримання прав людини. Міжнародні гранти, допомога та технічна підтримка часто пов'язані з впровадженням демократичних реформ у цих країнах.

3. Глобальні виклики та можливості для демократії в Африці.

Африка стає свідком глобальних викликів, таких як кліматичні зміни, міграційні потоки та економічні труднощі. Впровадження демократичних механізмів може сприяти кращому вирішенню цих проблем та забезпечити сталіший розвиток. Однак одночасно демократія сама є викликом у контексті різноманітних етнічних, релігійних та культурних різниць у багатьох країнах Африки.

4. Взаємодія та вплив на глобальному рівні.

Африка, яка впроваджує демократичні ідеали, стає активним учасником світового порядку. Співпраця з міжнародними організаціями та іншими державами дозволяє країнам Африки збирати досвід та ресурси для ефективної реалізації демократичних принципів. Глобальна взаємодія впливає на краще розуміння та врахування особливостей розвитку демократії в африканському контексті.

Вивчення глобального контексту впливу демократичних ідеалів на Африку дозволяє розкрити складні взаємозв'язки між внутрішніми та міжнародними факторами, формуючи політичну картину регіону. Розвиток демократії у країнах Африки визначається глобальними тенденціями, вимагаючи уважної уваги до контексту, культурних особливостей та викликів, що стоять перед країнами континенту.

1.3 Історичний огляд демократичного транзиту країн Африки

Колоніальне втручання європейських держав у розвиток Африки на південь від Сахари, що передувало боротьбі за контроль над цим континентом наприкінці дев'ятого та на початку двадцятого століть, завдало серйозний удар по соціально-економічній структурі та політичному ландшафту регіону. Розкрадаючи природні ресурси та впроваджуючи штучне розділення національних територій, колоніальні держави створили не лише проблеми в інфраструктурі, але й спричинили формування порочного кола насильства, бідності та авторитаризму, яке переживає свої наслідки й досі [48].

Найбільш важливим етапом у цьому процесі було початкове втручання європейських сил у формі трансатлантичної работоргівлі після "відкриття" Америки Христофором Колумбом. Протягом наступних століть, десятки мільйонів африканців були захоплені у полон і поневолено, переважно власними співвітчизниками, і піддані жорстокому обігу у рамках трансатлантичної работоргівлі. Європейці використовували отриману робочу силу на плантаціях Карибського басейну, Бразилії та американському Півдні, призводячи до масового порушення прав людини та утворення глибокої соціальної диспропорції.

Дослідження Натана Нанна з Гарвардського університету, спрямоване на вивчення етнічної приналежності рабів та їхніх предків, надає ключовий внесок у розумінні впливу работоргівлі на сучасну Африку. За його результатами, території, які найбільше постраждали від цього явища, такі як Ангола та Нігерія, в середньому демонструють вищий рівень бідності порівняно з тими, які залишалися відносно вільними від работоргівлі через своє місце розташування або віддаленість від узбережжя, як у випадку з Ботсваною.

Таким чином, важливо враховувати, що події між п'ятнадцятим і вісімнадцятим століттями відіграли суттєву роль у формуванні сучасного соціально-економічного ландшафту Африки, а їхні наслідки відчутні й досі. Подолання цієї спадщини вимагатиме комплексних заходів та розгляду в

сучасному контексті для забезпечення сталого розвитку та виправлення соціально-економічних нерівностей [49].

Додаткові дослідження розкрили цікаві механізми пояснення закономірностей, пов'язаних із впливом работоргівлі на динаміку населення в Африці. Зокрема, виявлено, що непропорційна націленість на чоловіків у рамках работоргівлі суттєво вплинула на соціокультурну картину суспільства. Покращення полігамії та підтримка гендерного насильства стали наслідками цього процесу, а зміни в гендерних співвідношеннях призвели до недостатнього інвестування в освіту. Нинішні дані свідчать, що рівень освіти залишається нижчим для етнічних груп, які минулим часом більше постраждали від работоргівлі [50].

Історія поневолення тісно пов'язана з соціальною недовірою та авторитарними нормами, що, ймовірно, виникли в результаті передачі насильства від покоління до покоління. Хоча работоргівля послабшала із скасуванням рабства в Європі на початку та середині дев'ятнадцятого століття, її наслідки для Африки перейшли в інші форми. Замість того, щоб надавати робочу силу для колоній в Америці, Африка стала джерелом важливих ресурсів і сировини, необхідних для західної індустріалізації.

На прикладі Берлінської конференції 1884-85 рр. виявляється, як європейські держави безрозсудно поділили практично невивчений континент між собою. Це сталося для задоволення їхнього апетиту до золота, срібла, каучуку, пальмової олії, арахісу та, після Першої світової війни, бавовни. Слова лорда Солсбері, британського прем'єр-міністра того часу, ілюструють торжество приблизності над реальністю, коли лінії на картах визначали долі мільйонів, і навіть дослідники не встигали повідомляти про свої відкриття [50].

Сучасні африканські кордони точніше відображають географічні контури, ніж на будь-якому іншому континенті, розділяючи сотні етнічних груп, таких як хауса в Нігерії та Нігері, масаї в Танзанії та Кенії, джола в Сенегалі та Гвінеї-Бісау та інші. Державний прапор Сомалі став символом наслідків самовільного встановлення кордонів європейськими колонізаторами. Біла зірка на п'ятикутному фоні вказує на бажання країни з'єднати розділених між ефіопським регіоном

Огаден, французьким Джибуті, італійським і британським Сомалі та північними провінціями Кенії.

Враховуючи тривалі конфлікти та нестабільність, що виникли в результаті колоніального поділу, штучні кордони Африки прямо пропорційні до доходів тих, хто проживає в їх межах [52].

Колоніальний період залишає невід'ємний вплив на соціальні структури, політичний ландшафт та економіку африканських суспільств і держав. На початку колонізації видатні ідеологи, такі як Цециль Роудс та Володимир Ленін, вважали, що континент сприятиме інфраструктурним інвестиціям, поступовому відходу від натурального сільського господарства та розвитку освіти. Незважаючи на те, що у регіонах, де прокладались колоніальні залізниці та діяли християнські місіонерські школи, можливо спостерігати певне поліпшення у якості життя та показниках розвитку, факти свідчать про те, що європейські колонізатори майже не вкладали значних інвестицій у соціально-економічний розвиток Африки [53].

Зокрема, хоча деякі аспекти інфраструктури можуть здаватися покращеними в окремих областях, це найчастіше обмежується потребами європейських колонізаторів та забезпеченням ефективного експлуатаційного середовища. Більшість інфраструктурних змін і освітніх ініціатив спрямовані на задоволення потреб залежного від європейських потреб сектору економіки, зокрема експлуатації природних ресурсів та забезпечення контролю над територією.

У багатьох випадках, підкорені африканські суспільства зазнали дезінтеграції своєї традиційної соціальної структури та систем управління під впливом європейських колонізаторів. Колоніальні межі, часто встановлені без врахування етнічних чи культурних реалій, привели до численних конфліктів та суперечностей, що існують і в сучасному африканському суспільстві.

Таким чином, несправедливо вважати, що європейські колонізатори сприяли всебічному соціально-економічному розвитку Африки. Навпаки, вони найчастіше служили своїм власним інтересам, експлуатуючи ресурси континенту без відповідної інвестиційної зворотної дії, що призвело до збереження багатьох проблем та нерівностей, які визначають сучасну африканську реальність.

Європейська колоніальна діяльність в Африці часто визначалася виключно власними корисливими мотивами, і втручання в справи континенту спрямовувалось переважно на просування вузьких інтересів колонізаторів. Замість того, щоб стимулювати розвиток місцевої торгівлі та індустріалізації, будівництво залізниць здійснювалося з метою забезпечити з'єднання сільськогосподарських або багатих корисними копалинами територій із портами, сприяючи тим самим перенесенню багатств Африки до Європи та Америки.

Наприклад, у Мозамбіку, одному з найбільших за площею країн у світі, європейці спорудили лише три несполучені залізничні лінії, які з'єднували порти Мапуту (колишній Лоренсо Маркес), Бейра та Накала із внутрішніми областями сучасної Південної Африки, Зімбабве та Малаві. Це свідчить про те, що планування та розбудова інфраструктури слугували переважно економічним інтересам колонізаторів і не передбачали інтеграції регіонів для сприяння їхньому взаємному розвитку.

Аналогічно, в Гані, країні приблизно такого ж розміру, як колишня Західна Німеччина, британці обмежились будівництвом лише двох несполучених залізничних ліній, які з'єднували портові міста Секонді та Аккра з областями внутрішньої частини країни, де знаходились багаті золотовидобувні та какао вирощувальні регіони. Це обмежене будівництво залізничних магістралей також свідчить про те, що інфраструктурні проекти були спрямовані на задоволення потреб європейських колонізаторів та оптимізацію транспорту природних ресурсів з місць добування до портів експорту.

Отже, розвиток транспортної мережі в колонізованих областях Африки слугував не стільки сприянню місцевому розвитку, скільки задоволенню потреб та інтересів європейських колонізаторів [54].

Протягом колоніального періоду освіта та охорона здоров'я у багатьох африканських територіях перебували під юрисдикцією місіонерів, тим часом як інші важливі державні функції, такі як забезпечення безпеки та збір податків, були делеговані приватним компаніям, що викликало жорстоке керування внутрішніми справами. В рамках цієї угоди, спрямованої на зменшення фінансових витрат

колоніальних адміністраторів, Британська південноафриканська компанія Родса здійснювала контроль над значними територіями в Зімбабве та Замбії, в той час як компанія Firestone Natural Rubber Company здійснювала свою домінуючу роль в Ліберії, включаючи в себе вплив на політичні процеси.

Концесійні компанії також мали керівництво над обширними територіями Французького Конго, центрального та північного Мозамбіку, Камеруну та Золотого узбережжя Західної Африки. Леопольд II передав значні ділянки Вільної Держави Конго в управління приватним компаніям, таким як Abir і Anversoise, які експлуатували регіон для видобутку каучуку, мінералів та слонової кістки. Це призводило до примусової праці місцевого населення, підкорювання місцевих вождів та ополчення, а за необхідності використання відомих своєю безжалісністю найманих сил — Force Publique. Така політика привела до систематичного експлуатування та виведення багатства з африканських територій, порушуючи природні ресурси та підкреслюючи негативні аспекти колоніального владарювання.

Процес колоніального управління в Африці, визначений відсутністю відповідальності з боку колоніальних адміністраторів, призвів до еволюції різних форм непрямого правління. За відсутності належної участі та відповідальності соціально-економічній інфраструктурі, що виникла, в основному, як результат трудів африканських народів, підданих без належної процедури.

Зокрема, непряме правління виявило себе через вживання примусової праці, яка нерідко здійснювалася за участю колоніальних адміністраторів у випадках, коли концесійним компаніям не вистачало робочої сили. Це призводило до впровадження різноманітних схем, що стосуються примусової праці, особливо великих регіонах, таких як сучасне Буркіна-Фасо, Ботсвана, а також північні території Мозамбіку, Намібії та Гани, які були визначені як "резерви робочої сили". У цих резервах вожді вживали примусові заходи для набору робітників на плантації, в шахти та на будівництво залізниць, що в результаті привело до виникнення систематичної експлуатації та позбавлення африканських народів від необхідного контролю над власною працею та життям [55].

Отже, в ранній період колоніального владарювання колоніальний апарат еволюціонував у державу-захисника з обмеженими, а іноді й зовсім відсутніми зобов'язаннями перед місцевими громадами. Як зауважив Махмуд Мамдані [56] з Колумбійського університету, система управління "тубільцями" під час колоніальної епохи здійснювалася шляхом делегування розширених повноважень прихильній місцевій еліті та племінним вождям. Після здобуття незалежності ці місцеві еліти та вожді продовжили контролювати політичні та економічні важелі африканських країн, сприяючи зміцненню умов для постійних конфліктів, бідності та автократії.

Сучасна ситуація підтверджує, що стійкість та закріплена влада провінційних лідерів продовжує представляти виклик для центральних урядів, що намагаються здобути монополію на насильство, забезпечити виконання контрактів та збирати доходи. Це створює напружені умови, в яких важко забезпечити стабільність, розвиток та справедливість, сприяючи виникненню інших викликів, таких як соціальні конфлікти, економічна нерівність та недостатній рівень демократії.

Конфуцій відомий своїми мудрими словами про вивчення минулого, щоб зрозуміти майбутнє. Це важливе визначення особливо актуальне для колишніх європейських колоніальних держав та американських націй, які також несуть відповідальність за свою спадщину рабства та колоніалізму. Вивчення найтемніших епізодів колоніальної епохи повинно стати невід'ємною частиною освітньої програми, особливо для молодого покоління. Серед цих подій важливо враховувати геноцид гереро та нама в Намібії, війни Салазара-Каetano в Анголі та Мозамбіку, використання хімічної зброї Муссоліні в Ефіопії, жорстокості британців у придушенні африканського опору, такого як повстання Мау Мау в Кенії, і насильства, вчиненого британськими та французькими колоніальними силами на всьому континенті.

Однак необхідно зазначити, що просте вираження жалю та каяття недостатнє. Європейці повинні поглибити своє розуміння Африки та взаємин з її країнами. Наприклад, ініціатива Німеччини щодо фінансової допомоги гереро та нама в Намібії може бути лише одним з конструктивних кроків вперед. Однак важливо

розуміти, що ніяка фінансова компенсація не може повністю відшкодувати страждання та тривалі наслідки минулих жорстокостей. Навіть у матеріальному плані сума, яку було завдано континенту через колонізацію, надто велика для прямої компенсації [57].

Африка, незважаючи на важливість свого минулого, повинна приділяти увагу майбутньому, особливо в умовах, коли багато регіонів континенту залишаються під впливом бідності та в потребі продуктивних інвестицій. Колоніальна спадщина залишила глибокі соціальні та економічні відмінності в рівнях життя та освіти, і з цього погляду іноземна допомога, орієнтована на конкретні потреби місцевих громад, може бути конструктивною [58].

Проте важливо пам'ятати, що зовнішня допомога не може вирішити всіх проблем. Приватні ініціативи також можуть сприяти розвитку, але лише в разі їхньої збалансованості та врахування важливості дотримання відповідних стандартів.

На перший план виходить необхідність взаємодії великих гравців, таких як Європа, Сполучені Штати та Китай, з транснаціональними компаніями. Вони повинні вимагати відповідального підходу до ділової діяльності, зокрема уникання корупції, виведення коштів за кордон, ухилення від оподаткування та шахрайства в експлуатації природних ресурсів Африки.

Оцінка історичних постатей за сучасними стандартами і знесення їхніх пам'ятників можуть мати символічне значення, проте це повинно супроводжуватися позитивними альтернативами. Замість того, щоб видаляти, можу встановлювати пам'ятники, що вшановують боротьбу африканців за свободу, такі, як статуя Нельсона Мандели з видом на Вестмінстерський палац.

Збереження і цінування минулого служить фундаментом для спільного розвитку майбутніх перспектив як для європейців, так і для африканців.

На початку 1960-х років більшість африканських держав вийшла на шлях незалежності, позбавившись колоніального гніту. Зазначено, що період після здобуття незалежності характеризувався виникненням ряду моделей управління,

які реалізовувалися новими державами відповідно до їхніх історичних, соціокультурних і політичних умов.

Першою загальною моделлю, що виникла в багатьох африканських державах, був національний розвиток, спрямований на будівництво сильної національної економіки та створення соціально-економічних умов для покращення рівня життя населення. Однак в реалізації цієї моделі виявилися численні труднощі, такі як корупція, неефективність управління і відсутність стійких механізмів розвитку.

Деякі африканські держави спробували застосовувати соціалістичні моделі управління, акцентуючи увагу на державному власності, плануванні та соціальній рівності. Ці моделі, однак, також стикалися з викликами, зумовленими недостатньою конкурентоспроможністю та бюрократією, що часто призводило до економічних труднощів.

Іншим аспектом моделей управління в африканських державах після незалежності є етнічна та регіональна політика. Багатонідість етнічних груп та регіональних розбіжностей ускладнювала формування стабільної політичної системи. Деякі держави вибрали модель федералізму або децентралізованого управління для забезпечення представництва різних етнічних та регіональних інтересів.

У свою чергу, авторитаризм і диктаторські режими теж стали частиною політичного ландшафту деяких африканських країн, призводячи до відсутності політичної стабільності та порушень прав людини.

Загалом, перші моделі управління, прийняті африканськими державами після здобуття незалежності, були різноманітні і визначалися різними політичними, економічними та соціокультурними факторами. Цей період в історії Африки є складним і динамічним, з численними викликами та можливостями, які сформували політичні та економічні траєкторії багатьох держав континенту.

Важливо зазначити роль політичних лідерів під час здобуття незалежності. Вони посприяли на формування політичних ідеологій, які часто відображали потреби та виклики конкретних національних спільнот.

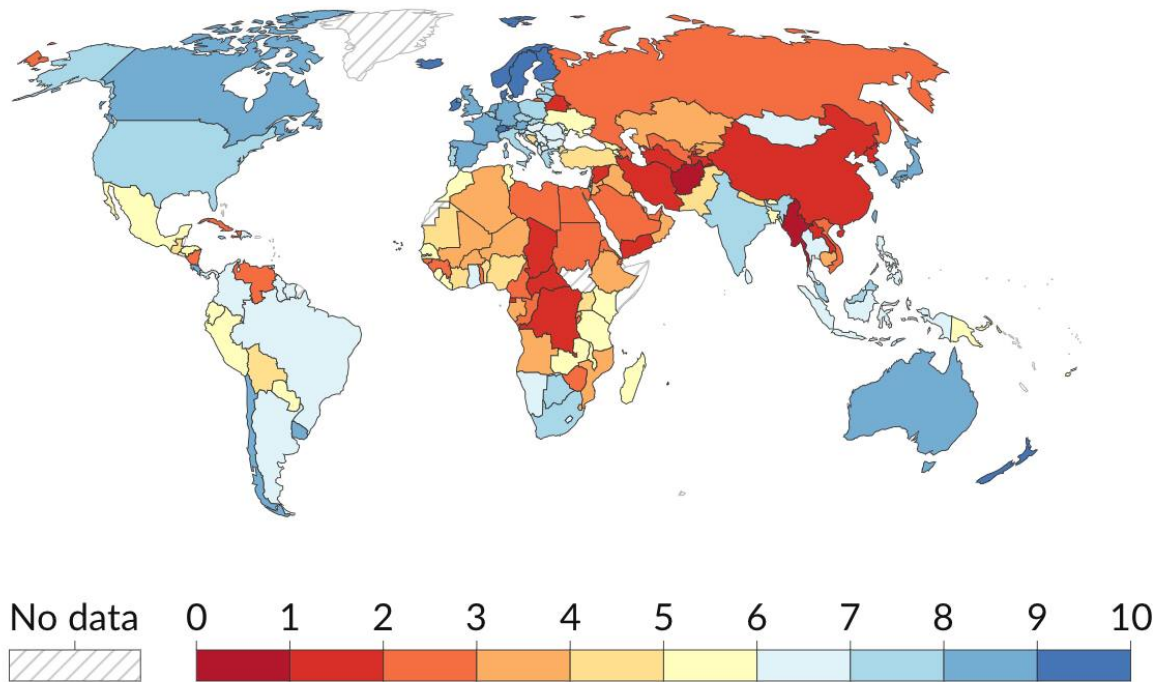
Один із ключових лідерів, який визначав політичну ідеологію своєї країни, був Кваме Нкрума в Гані. Він виступав за ідеологію "панафриканізму", яка визнавала необхідність єднання всіх африканських націй для спільного розвитку та боротьби проти колоніального спадщини. Такий підхід став важливим елементом ідентичності та політики Гани в ранні роки незалежності.

Ідейно відмінним лідером був Юсуфу Бен Ясін у Сенегалі, який пропагував концепцію "африканізму". Його політична ідеологія підкреслювала важливість врахування африканської культури та традицій при будівництві нового суспільства. Бен Ясін також прагнув до політичної стабільності та демократії у контексті африканського способу життя.

У Кенії, Жомо Кенйатта приділяв увагу ідеї "Африканізації", спрямованій на відновлення африканського контролю над економікою та політикою. Він прагнув до створення сильної національної ідентичності та виправдання свого підходу націоналістичними ідеями.

У Танзанії, Джуліус Нерере вивів політичну ідеологію "Уджама", що означає "соціалістичне відновлення". Його концепція враховувала пріоритети соціальної рівності, економічної справедливості та колективізму.

Ці лідери та їхні політичні ідеології визначали період після здобуття незалежності в Африці, впливаючи на формування національних ідентичностей та стратегій розвитку. Однак важливо відзначити, що реалізація цих ідеологій часто стикалася з викликами, такими як економічні труднощі, політична нестабільність та соціокультурні розбіжності.

Джерело: Індекс демократії [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<https://ourworldindata.org/grapher/democracy-index-eiu>

Рисунок 1.1 – Глобальний індекс демократії [51]

1.4 Історіографія дослідження та розробки проблематики процесів демократизації у науковій літературі

Історіографія дослідження та розробки проблематики процесів демократизації в африканській науковій літературі.

1. Період колоніальної спадщини та початкові спроби аналізу

Один із перших вчених, що висвітлював проблеми демократизації в африканському контексті, - це Чинуа Ачебе. У своїй роботі "Things Fall Apart" (1958) [53], він розглядав вплив колоніальної адміністрації на традиційні структури влади в Нігерії. Його дослідження дало початок обговорення взаємодії між традиційними формами управління та спробами впровадження демократичних ідей.

2. Демократія та виклики постколоніального періоду.

На початку постколоніального періоду вчений Амінта Дада в своїй роботі "Democracy and Political Change in Sub-Saharan Africa" (1979) [54] розглядав демократичні трансформації у різних африканських країнах. Його аналіз вказував на важливість урахування соціокультурного контексту та етнічних відмінностей при розгляді демократичних процесів.

3. Дослідження демократизації на прикладі конкретних країн.

Інший важливий дослідник, Нельсон Мандела, в своїх мемуарах "Long Walk to Freedom" (1994) [55] розповідає про свою роль у демократичних змінах в Південній Африці та про виклики, які стояли перед новим урядом. Його оповідь вносить значний внесок у розуміння демократизації через призму особистого досвіду та лідерського впливу.

4. Сучасні тенденції та виклики.

Сучасні дослідження розглядають виклики демократії в Африці в умовах глобалізації та економічних перетворень. Чарльз Тейлор у своїй книзі "Modern Social Imaginaries" (2004) [56] аналізує взаємодію традиційних цінностей та нововведень у сучасному світі, враховуючи африканський контекст.

5. Роль жінок у демократичних процесах.

Робота Вангарі Маатай "Unbowed" (2006) [57] висвітлює роль жінок у боротьбі за демократію та сталевий становлення екологічного руху в Кенії. Її внесок полягає в розкритті гендерних аспектів демократизації та активної участі жінок у політичних процесах.

6. Африканське відродження та нові горизонти.

Адебайо Олуокун, в своїй книзі "African Renaissance: The New Struggle" (2018) [58], аналізує сучасний стан демократії в Африці та відзначає нові горизонти в африканському політичному відродженні, включаючи роль молоді та цифрові технології у формуванні демократичних процесів.

Враховуючи дослідження цих вчених, можна зазначити різноманітність підходів до вивчення та розуміння процесів демократизації в африканському контексті, а також важливість врахування історичного, культурного та гендерного контексту при аналізі демократичних трансформацій в регіоні.

Висновок до розділу

Колонізація та процес здобуття незалежності африканськими країнами представляють складний етап їхньої історії, який вплинув на всі сфери суспільного життя. Період колонізації, що тривав протягом ХІХ - початку ХХ століть, залишив свої сліди у вигляді економічних, соціокультурних та політичних змін. Колоніальне підпорядкування призвело до експлуатації природних ресурсів, нерівномірного розподілу багатства та розшарування суспільства.

Здобуття незалежності, як правило, було визволенням від колоніального гніту та прагненням до самостійного розвитку. Проте цей процес також супроводжувався численними викликами, включаючи етнічні конфлікти, економічні труднощі та політичні нестабільності. У багатьох випадках, національні розбіжності, які залишилися від колоніального періоду, спричинили напруженість та конфлікти всередині нових держав.

Важливим аспектом здобуття незалежності стало формування національної ідентичності та свідомості. Багато африканських народів вступали на шлях спроб будівництва сучасних, самостійних держав з урахуванням своїх унікальних історичних та культурних особливостей.

У контексті зазначених процесів важливо враховувати, що успішна незалежність була не лише завдяки виваженому політичному лідерству, але й активному участю населення. Сам процес здобуття незалежності став важливим етапом у розвитку свідомості африканських народів і сприяв їхньому виходу на світову арену.

Завершуючи роздуми щодо колонізації та здобуття незалежності країнами Африки, можна визначити цей період як складний, але важливий етап у формуванні сучасної африканської ідентичності. Переступивши поріг незалежності, багато країн продовжують працювати над вирішенням своїх внутрішніх проблем і вдосконаленням механізмів розвитку, зокрема у сферах економіки, освіти та громадянського суспільства.

2 АНАЛІЗ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ КРАЇН АФРИКИ

2.1 Вплив глобальних процесів на демократичний транзит

Початок 1990-х років визначався закінченням холодної війни та початком нового етапу в міжнародних відносинах. З цим зміненим контекстом світового порядку виникла необхідність розглядати питання глобального тиску на демократизацію. Цей період став часом переосмислення політичних структур та пошуку нових шляхів розвитку суспільства, орієнтованих на демократичні цінності.

Закінчення холодної війни означало перехід від біполярного до мультиполярного світу, де роль кожної країни та регіону визначалася не тільки ідеологічними розбіжностями, але й економічними та політичними можливостями. Цей перехід викликав потребу у нових стратегіях та підходах до формування політичного ландшафту.

Однією з ключових характеристик цього періоду став глобальний тиск на демократизацію. Зокрема, світова спільнота великим чином спрямовувала свої зусилля на те, щоб стимулювати перехід до демократії в тих регіонах, де домінували авторитарні режими. Під впливом цього тиску багато країн здійснили спроби реформ та впровадження демократичних інститутів.

Зокрема, події в Східній Європі служили світовим прикладом руху до демократії. Падіння Берлінської стіни та розпад Радянського Союзу визначили нову реальність для країн регіону. Масові протести та прагнення до демократії стали важливими чинниками в цьому процесі. У той же час, в Азії теж відбувалися значущі зміни. Країни, такі як Південна Корея та Тайвань, стали свідками змін у політичних структурах та поступового розширення демократичних принципів.

Однак, глобальний тиск на демократизацію не був однаковим для всіх регіонів. У багатьох країнах Африки та Латинської Америки, впровадження демократії виявилось складним завданням через ряд внутрішніх та екзогенних факторів. Зростання глобального тиску на демократизацію супроводжувалося

протиріччями та викликами. Деякі держави виявляли опір щодо впровадження демократичних змін, стурбовані можливим втратами стабільності чи національною безпекою.

Глобальний тиск на демократизацію сформував новий міжнародний ландшафт, де розподіл влади та структура політичного устрою країн стали об'єктом уваги міжнародної спільноти. Цей період визначав важливі кроки у напрямі зміцнення демократичних інститутів та розвитку цінностей свободи та прав людини.

Таким чином, закінчення холодної війни визначило етап глобального тиску на демократизацію. Цей період призвів до різних відгуків у різних регіонах світу, і водночас відкрив нові можливості та виклики для розвитку демократії в міжнародному контексті.

Як бачимо, закінчення холодної війни посприяло змінам на всіх по-різному. А так як наша тема стосується Африки, розберемо більш детальніший вплив на цей континент.

Африка, яка часто ставала ареною геополітичних інтересів та конфліктів під час Холодної Війни, не залишилася осторонь цього глобального тиску на демократизацію.

Африка, переживаючи своєрідні виклики, пов'язані з післявоєнним відновленням та власними конфліктами, стала об'єктом уваги міжнародної спільноти. Закінчення Холодної Війни також призвело до зміни в геополітичній динаміці, що визначило новий вектор для подальшого розвитку африканського регіону.

Глобальний тиск на демократизацію в Африці став необхідним елементом переосмислення політичних парадигм та культурних цінностей. Міжнародна спільнота виступала агентом, що спрямовує країни континенту на шлях консолідації демократичних інститутів та забезпечення прав людини.

Під впливом глобального тиску на демократизацію, багато країн Африки вжили кроки для впровадження демократичних стандартів та вдосконалення своїх політичних систем. Прикладом може служити перехід ПАР до демократії під

керівництвом Нельсона Мандела, що визначив новий етап розвитку Южно-Африканської Республіки.

Проте, важливо враховувати, що демократизація в африканському контексті має свої специфічні особливості. Культурні, етнічні та історичні фактори визначають шляхи реалізації демократичних ідеалів в кожній країні, створюючи унікальне полотно в експерименті з демократією.

Незважаючи на глобальний тиск на демократизацію, Африка стикається з численними викликами та обмеженнями. Економічна нестабільність, конфлікти, корупція та внутрішні проблеми стають частими перешкодами на шляху до реалізації демократичних перетворень.

Глобальний тиск на демократизацію в Африці часто асоціюється з впливом глобального капіталу та міжнародних організацій. Умови фінансової допомоги та міжнародних інвестицій можуть стати маневром для зміни політичної агенди в країнах континенту, і це викликає дебати про справедливість та суверенітет.

У контексті глобального тиску на демократизацію важливо розглядати роль африканських лідерів. Вони можуть бути агентами змін, що призводять до реформ та стимулюють громадянське суспільство, або ж бар'єрами на шляху до прогресу.

Глобальний тиск на демократизацію в Африці після закінчення Холодної Війни відобразив складні взаємозв'язки між регіональними потребами та глобальними стандартами. Африка, розпочавши свій шлях до демократії, вносить важливий вклад у формування нового світового порядку, де цінності демократії та гідності стають ключовими факторами у спільному міжнародному діалозі.

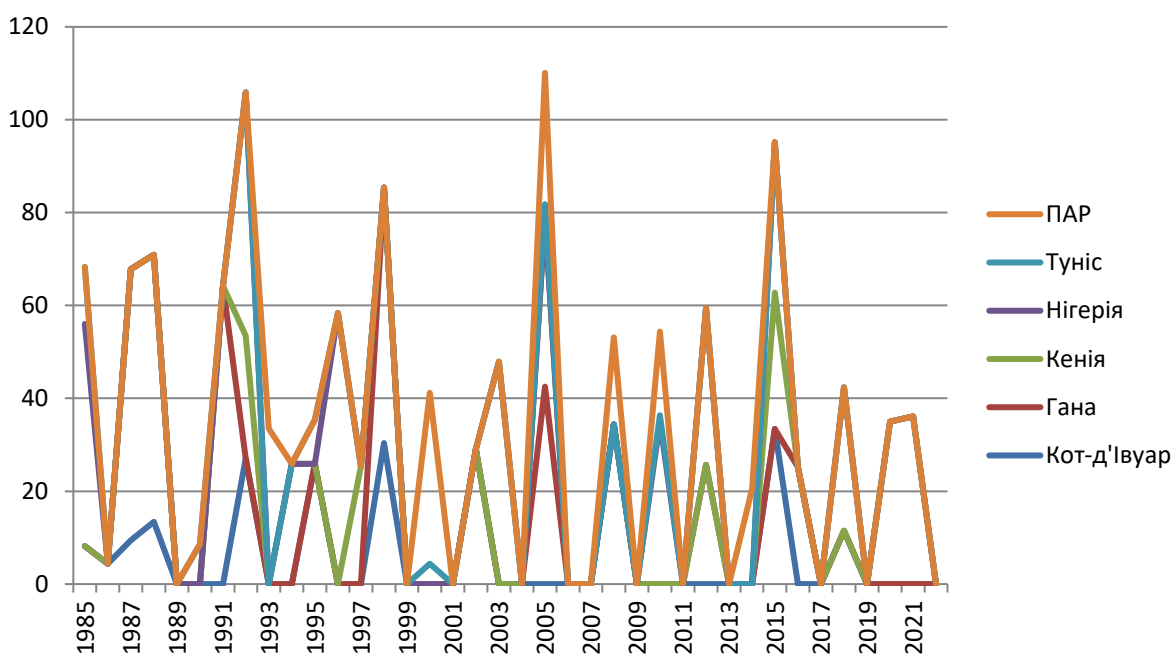

Рисунок 2.1 – Коефіцієнт бідності країн Африки [51]

Також важливо зазначити про вплив міжнародних організацій після закінчення Холодної війни.

Як допомога впливає на демократію в Африці? Вирішення цього питання є актуальним як з нормативних, так і з інструментальних причин. Офіційна допомога розвитку (ODA) визначається як державна допомога, спрямована на сприяння економічному розвитку та добробуту країн, що розвиваються.

Іноземна допомога стимулює зростання світової економіки, що може означати розширення товарів і ресурсів, якими можна ділитися між двома країнами. Це також може сприяти розвитку цих країн, запроваджуючи вкрай необхідні програми, які забезпечують робочі місця, охорону здоров'я та сталість. Оскільки донори продовжують нарощувати свою допомогу, ефективність допомоги у збільшенні зростання країни та зменшенні бідності не повинна бути під загрозою [12]. Якщо політики в країні та організації, що займаються наданням допомоги, віддають перевагу збільшенню кількості робочих місць для бідних у сфері оплачуваної зайнятості, то є кілька заходів, які вони повинні розглядати. До них належать уникнення передчасних високих витрат на оплату праці, усунення невинуватих перешкод для працевлаштування, підвищення навичок і

продуктивних здібностей працівників у тій мірі, в якій брак навичок призводить до того, що вакансії залишаються незаповненими.

Питання ефективності іноземної допомоги набуло актуальності безпосередньо перед конференцією ООН під назвою «Фінансування для розвитку», що відбулася в Монтерреї, Мексика, у березні 2002 року. Перед цією конференцією відбулися серйозні дебати щодо збільшення іноземної допомоги [13].

Щоб отримати допомогу для створення робочих місць, перша має бути використана для фінансування інвестицій у секторах, які створюють робочі місця. У Бун стверджував [14], що допомога фінансує споживання, а не інвестиції. Зокрема, допомога на розвиток села сприяє підвищенню зайнятості на місцевому рівні та пропонує ресурси, необхідні для безперервного існування села, тоді як допомога на розвиток міст здебільшого орієнтована на сприяння розвитку міста через створення сприятливого для бізнесу середовища.

Хоча за останнє десятиліття в багатьох африканських країнах і країнах, що розвиваються, відновилося зростання, очевидно, що диверсифікація економіки за допомогою продуктів і послуг з вищою доданою вартістю була більшою проблемою. Зростання доходів на душу населення створило більші внутрішні ринки для місцевих підприємств. Однак більшість із цих економік все ще надто малі, щоб внутрішній попит міг стати головним двигуном зростання: успіх в експорті залишається життєво важливим для зростання приватного сектора та створення нових робочих місць .

Згідно зі статистичними даними Міжнародної організації праці (МОП) за 2020 рік щодо рівня зайнятості в Африці з 2000 по 2019 рік, рівень зайнятості зростав на 2,5–3% щорічно, головним чином у Східній і Центральній Африці. Співвідношення зайнятості до населення є найвищим у Східній Африці та найнижчим у Північній Африці. Сільське господарство залишається основним джерелом зайнятості на всьому континенті, на нього припадало 50,7% усіх зайнятих у 2019 році, порівняно з 53,5% у 2011 році. Зайнятість у сфері послуг зросла до 36,1% у 2019 році з 34% у 2011 році. У той же час, статистичні дані щодо офіційної допомоги розвитку вказують на те, що зростання в Африці ростуть,

переміщуючись від 7749,57 мільйонів доларів США у 1970 році до 15427,5 мільйонів доларів США у 2000 році і до 30 423,84 доларів США у 2018 році. Якщо дивитися на окремі країни, найбільшу частку отримала Ефіопія (2061,4 мільйона доларів США), за нею йдуть Нігерія (1724,4 мільйона доларів США) і Кенія (1 537,1 мільйона) доларів США) [15].

Теоретичний аналіз взаємозв'язку між допомогою та розвитком через зайнятість може базуватися на теорії компліментарності. Теорія компліментарності слідує за теорією непередбачених ситуацій, яка вважає, що продуктивність залежить від «відповідності» між фінансовими та організаційними змінними. Принцип компліментарності бере свій початок у класичних моделях зростання (які припускають сувору компліментарність між капіталом і працею).

Гармонізація допомоги та узгодження практики країн донорів часто розглядаються як ключові фактори підвищення ефективності допомоги. Менше уваги приділялося взаємодоповнюваності в більш практичних аспектах, таких як поєднання різних типів фінансування (допомога проекту, допомога за програмами, підтримка сектору, бюджетна підтримка тощо), ступінь пільговості (поєднання позик і грантів), а також вибір найбільш прийнятних способів доставки (двосторонній, багатосторонній, громадянське суспільство або приватні агенти).

Взаємодоповнюваність між різними видами втручання однаково важлива, наприклад, у сільському господарстві, промисловості чи сфері послуг. Вибираючи між формами допомоги, країни донори повинні в першу чергу дивитися на порівняльні переваги та транзакційні витрати. Однак на більш політичному рівні питання державного управління, підзвітності державного сектору та мобілізації внутрішніх ресурсів (податкових надходжень) також обумовлюють потенціал управління допомогою та перспективи національної власності [16].

Попит країн, що розвиваються, на офіційну допомогу розвитку є високим, що є зв'язком із кейнсіанською теорією зайнятості. Дійсно, Кейнс розвиває тезу про те, що попит є головним фактором, що визначає рівень виробництва. Отже, попит також є основним фактором, що визначає рівень зайнятості в економіці. Щоб пояснити, як фірми визначають свій випуск і передбачають попит, Кейнс створив

концепцію ефективного попиту, згідно з якою зайнятість є функцією очікуваного фірмами попиту [17].

В Африці Косак [18] стверджує, що хоча допомога не впливає на якість життя в сукупності, вона ефективна в поєднанні з демократією. У цьому випадку допомога була б ефективнішою, якби її поєднували із зусиллями щодо заохочення демократизації.

Anyanwu [19] досліджували характеристики зайнятості молоді в Африці та макродетермінанти між 1991 і 2009 роками. Результати показують, що внутрішні інвестиції, державні витрати на споживання, інфляція, ВВП на душу населення, ПШ, відкритість торгівлі, інфраструктура ІКТ, освіта та демократія були визначальними факторами молоді для працевлаштування. Результати варіюються від одного до іншого вибору залежно від географічного регіону, який розглядається.

Anyanwu [20] емпірично оцінює вплив африканської внутрішньо-регіональної торгівлі на безробіття серед молоді в Африці з 1980 по 2010 рік. Аналіз свідчить про те, що вищий рівень внутрішньо-африканської торгівлі зменшує загальне безробіття серед молоді і серед жінок і чоловіків в Африці. Крім того, рівень внутрішніх інвестицій, інституційна демократія, середня освіта, інфляція, економічне зростання та висока урбанізація, як правило, зменшують безробіття серед молоді за сукупністю та гендерну диференціацію. З іншого боку, реальний ВВП на душу населення значно позитивно впливає на безробіття серед молоді в Африці.

Пейдж і Содербом [21] за допомогою аналітичного підходу не знайшли доказів того, що допомога надходила до країн, які успішно створювали робочі місця. Вони стверджують, що допомога непропорційно надходила до країн із низькими темпами створення робочих місць порівняно із зростанням. Основна частина допомоги була витрачена на підтримку освіти та охорони здоров'я, і мало було зроблено для сприяння структурним змінам і створенню робочих місць.

Асонгу та Нвачукву [22] досліджуючи вплив іноземної допомоги на інклюзивний людський розвиток для 53 африканських країн у 2005–2012 роках за

допомогою GMM та інструментальної змінної регресії Tobit дійшли висновку, що існує негативний чистий вплив допомоги на соціальну інфраструктуру та гуманітарну допомогу з позитивними маргінальними ефектами.

Ссозі [23] перевірили вплив допомоги розвитку на продуктивність сільського господарства в Африці за допомогою методології GMM. Їх результати показують позитивний зв'язок між допомогою в розвитку та продуктивністю сільського господарства. А Марторано [24] досліджуючи вплив китайської допомоги, розділив його на три результати соціального розвитку: освіту, здоров'я дітей та харчування в Африці на південь від Сахари, використовуючи оцінки різниці у відмінностях і методику відповідності. Результати показують, що китайські проекти допомоги покращують освіту та знижують дитячу смертність у районах лікування, але не впливають на харчування дітей.

Отже, можна сказати, що допомога в розвитку позитивно впливає на зайнятість в Африці та покращує життя.

Згідно зі статистичними даними ОЕСР за 2019 рік, офіційна допомога розвитку (ODA), надана у 2018 році 30 членами Комітету сприяння розвитку (DAC) ОЕСР, склала 153,3 мільярда доларів США. При цьому 3 з 10 найбільших країн-одержувачів знаходяться в Африці.

Ріст допомоги зріс завдяки Декларації тисячоліття ООН, яка була підписана у вересні 2000 року, і зобов'язала світових лідерів боротися з бідністю, голодом, хворобами, неписьменністю, погіршенням навколишнього середовища та дискримінацією жінок.

Отримана допомога досягла піку в Африці в 2006 році і становила 34,15688 мільярда доларів США, що пояснюється головним чином тим фактом, що виплати США країнам Африки на південь від Сахари (5,6 мільярда доларів США) досягли рекордного рівня в основному завдяки списанню боргу (1,4 мільярда доларів США, з яких Нігерія становила 0,6 мільярда доларів США) і збільшила виплати на програми освіти, ВІЛ/СНІДу та малярії.

З іншого боку, африканські країни на північ від Сахари отримували дуже мало допомоги порівняно з країнами на південь від Сахари. Пік у цьому субрегіоні

становив 7,96818 мільярдів доларів США, що відповідає періоду, коли SSA також спостерігав швидке зростання.

Що стосується зайнятості, співвідношення зайнятості до чисельності населення було стабільним в Африці з 2000 року, близько 50%. З огляду на це, SSA, здається, має вищий відношення зайнятості до чисельності населення, ніж решта континенту. Співвідношення зайнятості до чисельності населення в субрегіоні стабільно перевищувало 60% протягом цього періоду, тоді як в Африці на північ від Сахари цей показник коливався приблизно в 40% протягом того самого періоду. Ці стилізовані факти дозволяють нам встановити, що існує між допомогою розвитку та зайнятістю в Африці.

Грунтуючись на цих результатах, африканські політики не повинні нехтувати роллю допомоги розвитку в розробці політики зайнятості. У цьому відношенні, щоб збільшити зайнятість за допомогою коштів допомоги, кошти на розвиток сільського господарства мають бути одними з пріоритетних видів іноземної допомоги. Крім того, допомога на розвиток в інших секторах економіки має спрямовуватися переважно на структурні зміни та створення робочих місць.

У цьому ряду пропозицій необхідно виділити допомогу промислового виробництва, створенню робочих місць для місцевих жителів. Враховуючи неоднорідність результатів у різних регіонах, політику зайнятості слід розробляти з урахуванням особливостей кожного регіону. Зайнятість має створюватись у секторах, які відповідають людському капіталу регіону. Крім того, Африці слід посилити боротьбу з корупцією, яка є гнійником зростання та зайнятості.

Проаналізувавши статистику допомоги Африці, цікавим фактором, який присутній на сьогодні є те, що Африка засуджує допомогу західних країн подвійними стандартами для України. Деякі африканські лідери підвищують голос проти багатих країн, які швидко вливають мільярди доларів у Київ, але не завжди виконують свої зобов'язання перед континентом.

На зустрічі Міжнародного валютного фонду та Світового банку у Вашингтоні у квітні "африканські країни висловили побоювання щодо подвійних стандартів" щодо міжнародної допомоги. Війна в Україні «розкриває справжнє

обличчя дій великих держав щодо континенту», заявило дипломатичне джерело в Беніні, яке взяло інтерв'ю напередодні саміту в Парижі, присвяченого бідності та фінансуванню клімату, нарікаючи на те, що Африка була «знехтуваною». Значна частина допомоги Україні надається у формі зброї, але це неминуче призводить до порівнянь [25].

Частково зруйнована Росією та з різким падінням ВВП минулого року на 30%, Україна отримала приплив допомоги з усього Заходу. За даними ОЕСР, країнам Африки на південь від Сахари скоротили допомогу до 29 мільярдів доларів (-8%), тоді як допомога Україні зросла до 16 мільярдів. "Ми бачимо ці величезні потоки, які, як ми думали, ніколи не будуть спущені, але які зараз вивільняються", - пояснив міністр закордонних справ Нігеру Хассумі Массуду. Він вважає це доказом того, що ресурси та механізми існують, які також можуть бути використані для континенту [26].

Тим більше, що деякі африканські країни самі стикаються зі збройними конфліктами на додачу до економічної кризи. "Існують конфлікти в північному Конго, Судані та інших частинах Африки, але підтримка, яку Україна отримує від західних країн, є безпрецедентною. Захід зосереджується на підтримці західних країн", - нарікало джерело в уряді Замбії.

«Існує криза довіри між країнами-донорами та країнами Півдня», – зазначає Еліз Дюфіф, науковий співробітник Інституту сталого розвитку та міжнародних відносин (IDDRI). Тим більше, що «коли ми бачимо кризу в Україні або банкрутство північноамериканських банків, реакція дуже швидка» [25].

Відчуття того, що Африка забута, також впливає з її представництва в органах, які визначають міжнародні пріоритети і в яких континент вимагає більшого впливу, таких як G20 та ООН.

«Історія підкорення та відчуження Африки вимагає радикального перегляду того, як вона представлена в глобальних інституціях», — пише Говард В. Френч, професор журналістики Колумбійського університету, у журналі Foreign Policy, вказуючи, що «її населення, яке становило менше десятої частини населення світу в 1950 році, до кінця століття становитиме 40% людства» [25].

Отже, іноземна допомога Африці відіграє важливу роль у сприянні сталому розвитку цього континенту. За допомогою фінансових, технічних та гуманітарних ресурсів, які надаються іноземними партнерами, Африка здатна вирішувати ряд викликів, з якими вона стикається, і розкривати свій потенціал для процвітання.

Іноземна допомога допомагає у створенні робочих місць, розвитку інфраструктури, покращенні систем освіти та охорони здоров'я. Вона стимулює економічний зріст, підвищує конкурентоспроможність місцевих підприємств та сприяє вирішенню соціальних проблем, таких як бідність та нерівність. Безперечно, іноземна допомога відкриває нові можливості для країн Африки та допомагає їм у впровадженні змін, необхідних для досягнення сталого розвитку.

Проте важливо враховувати, що ефективність іноземної допомоги залежить від прозорості, ефективного управління та врахування особливостей кожної конкретної ситуації. Партнерство між іноземними донорами та африканськими країнами має бути засноване на взаємоповазі та спільному прагненні досягти конкретних цілей.

Уряди, міжнародні організації та громадські структури повинні продовжувати спільно працювати, аби забезпечити ефективне використання ресурсів та максимізувати позитивний вплив іноземної допомоги на розвиток Африки. Лише через ці спільні зусилля можна досягти сталого підвищення якості життя мільйонів африканців і побудувати майбутнє, яке базується на принципах справедливості, рівності та самостійності.

На протязі останніх десятиліть масові рухи, недержавні організації (НУО) та правозахисники стали важливими агентами змін в Африці, впливаючи на різні сфери суспільства. Їхні внески виявляються в боротьбі за права людини, соціальну справедливість, розвиток та утвердження демократичних цінностей.

Масові рухи в Африці виступають як катализатори змін у політиці та суспільстві. Наприклад, "Арабська весна" в 2010-2011 роках призвела до повалення авторитарних режимів в ряді африканських країн, визвавши прагнення до більшої свободи та участі громадян у владі. Масові рухи активно висловлюють свої вимоги щодо політичних реформ, боротьби з корупцією та покращення умов життя.

Недержавні організації в Африці виконують важливу роль у розвитку та гуманітарній допомозі. Вони фокусуються на різноманітних сферах, таких як освіта, охорона здоров'я, розвиток сільського господарства та екологія. НУО надають допомогу на місцях, де владні структури можуть бути обмеженими або неефективними, сприяючи розвитку громад та зменшенню соціально-економічних нерівностей.

Правозахисники в Африці відіграють ключову роль у захисті прав людини та протидії правопорушенням. Вони активно виступають проти політичного пригнічення, тортури, незаконного арешту та інших порушень прав громадян. Організації, такі як "Амністія Міжнарод" та "Лікари без кордонів", мають великий вплив на міжнародному рівні, наголошуючи на необхідності дотримання прав людини в африканських країнах.

Внески масових рухів, НУО та правозахисників визначають розвиток та демократію в Африці. Сприяючи участі громадян у прийнятті рішень, вони сприяють формуванню активного громадянського суспільства, що є важливим елементом будь-якої демократичної системи.

Незважаючи на свої досягнення, масові рухи та НУО також стикаються з викликами, такими як фінансові обмеження, політичний тиск та репресії. Однак їхня важлива роль в забезпеченні сталого розвитку та прав людини визнається як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні.

Внески масових рухів, НУО та правозахисників в Африці визначають напрямок розвитку регіону. Їхні дії спрямовані на створення справедливого та демократичного суспільства, де права людини та соціальна справедливість є основними пріоритетами. Необхідно продовжувати підтримку цих організацій для забезпечення сталого розвитку та зміцнення демократичних цінностей в Африці.

Громадянське суспільство виявляється ключовим актором у формуванні демократії та розвитку в будь-якій країні, і Африка не є винятком. Розглядаючи роль громадянського суспільства в африканському контексті, можна визначити його вплив на стан демократії, захист прав людини та економічний розвиток.

Однак, разом із своїм конструктивним внеском, громадянське суспільство стикається із значними викликами, що вимагають уваги та розгляду.

По-перше, важливо розглянути, як громадянське суспільство сприяє розвитку демократії в африканських країнах. Участь громадян у процесах виборів, контроль за діяльністю влади та інші форми активної участі стають основою консолідації демократичних інститутів. Громадянське суспільство виступає агентом, який допомагає забезпечити прозорість виборчих процесів, виявляє та реагує на випадки порушень виборчих прав і виступає за дотримання стандартів міжнародної спільноти щодо демократії та прав людини.

У багатьох африканських країнах громадянське суспільство відіграє ключову роль у формуванні публічної думки та висловлюванні громадської думки. Неправильності та корупція в урядових структурах часто виявляються завдяки діяльності громадянських організацій та незалежних ЗМІ, що змушує владу бути відповідальною та прозорою. Громадянське суспільство виконує функцію критики, стимулюючи покращення в управлінні та закладаючи основу для демократичного розвитку.

Захист прав людини є ще однією важливою сферою впливу громадянського суспільства. Воно виступає за права меншин, протистоїть дискримінації та допомагає в розвитку законодавства, що гарантує повагу до прав людини. Групи правозахисників та неприбуткові організації здійснюють мобілізацію громадськості для захисту уразливих верств населення та ведення просвітницької діяльності з питань прав та свобод.

Невдоволення громадян економічним становищем та рівнем життя є частою причиною соціальних рухів та протестів. Громадянське суспільство активно впливає на економічні процеси, підтримуючи ініціативи для покращення умов праці, боротьби з корупцією та підвищення якості громадських послуг.

Не дивлячись на позитивний внесок громадянського суспільства, існують і значні виклики, що ускладнюють його функціонування. Одним із основних викликів є недостатній розвиток громадянських організацій та їхньої фінансової незалежності. Багато громадянських організацій в Африці залежать від зовнішніх

джерел фінансування, що може впливати на їхню незалежність та об'єктивність. Також, велику роль відіграє політичний тиск та пригнічення, з якими стикаються активісти громадянського суспільства, особливо ті, що критикують владу чи виступають за права меншин.

У багатьох країнах Африки існує недостатнє регулювання щодо діяльності громадянських організацій, що може призвести до недорозуміння та конфліктів із владою. Необхідно розвивати ефективні механізми співпраці між громадянським суспільством та урядом, сприяючи взаємодії для досягнення спільних цілей розвитку.

Для зміцнення ролі громадянського суспільства в підтримці демократії в Африці необхідно приділити увагу декільком аспектам. По-перше, розширювати можливості для участі громадян в прийнятті рішень та вдосконалювати механізми звітності влади перед громадянами. По-друге, забезпечувати фінансову стабільність громадянських організацій шляхом розробки програм грантів та сприяння внутрішньо- та міжнародному фінансуванню. Також важливо продовжувати розвивати інфраструктуру інтернету та підтримувати доступ громадян до інформації.

Загалом, громадянське суспільство в Африці відіграє важливу роль у формуванні демократичних процесів та забезпеченні стійкого економічного розвитку. Незважаючи на виклики, йому вдалося досягти значних досягнень, але для подальшого прогресу необхідно продовжувати вдосконалювати умови для активної участі громадян та забезпечення їхніх прав та свобод.

Одним із важливих аспектів є вплив ЗМІ на демократичні процеси Африки. Роль засобів масової інформації полягає в тому, щоб сприяти створенню середовища сприятливого для демократії, заохочуючи вільний вибір і свободу слова, пропагандувати дотримання законів як владою, так і іншими громадянами країн задля створення демократичності, а також повага до прав людини.

Також однією із важливих задач засобів масової комунікації є те, що вони мають показати для населення роботу різних аспектів країни, в якій громадянин

проживає. Надання нормального аналізу допоможе людям краще розуміти всю ситуацію того, що відбувається в різних сферах країни [10].

Ефективність ЗМІ в Африці в просуванні демократії з самого початку було обмежено кількома факторами. По-перше, Африка мала довгу колоніальну історію. По-друге, не було сприятливої національної філософії та ідеології, яка ґрунтується на егалітаризмі та демократичних ідеалах [11]. По-третє, не було надійної комунікаційної інфраструктури, необхідної для ефективної комунікації між урядами і людьми, розкиданих на великих географічних територіях.

Дослідження прав людини, проведені Амманським центром (ACHRS) у 2006 році, показують, що ЗМІ в країнах Африки, особливо північно-африканські ісламські країни, характеризуються великою дозою державного втручання. Дослідження показують, що рівень свободи медіа-практиків, що працюють в арабських країнах, таких як Єгипет, Марокко, Лівія, Туніс і Алжир є низьким. У цих країнах працівники ЗМІ стикаються з фізичними переслідуваннями, погрозами та нападами з боку державних агентів. Жахливим прикладом є Сомалі, де було вбито найбільше журналістів, ніж в інших арабських країнах [12].

Звіт показав, що Мавританія забезпечує найкраще і найбільш сприятливе робоче середовище для афро-арабських ЗМІ, оскільки ЗМІ дозволено свободу слова і заохочувати робити внесок у демократичне врядування.

Вплив соціалізаційної та демократизаційної функції ЗМІ є обмеженим, так як більшість популярних медіа, особливо радіо і телебачення належать державі. Мається на увазі, що журналіст повинен дотримуватися лінії влади або бути звільненими роботодавцями. Таким чином, засоби масової інформації не можуть контролювати діяльність влади.

Отже, ЗМІ відіграють ключову роль у формуванні демократичних процесів в Африці. З одного боку, вони є посередниками між урядом та громадянами, забезпечуючи потік інформації про політичні рішення та події. З іншого боку, вони виступають як контролери влади, викриваючи корупцію, неправомірні дії та порушення прав людини. ЗМІ допомагають формувати громадянське суспільство та сприяють розвитку критичного мислення.

ЗМІ також грають важливу роль у забезпеченні прозорості в економіці. Інформація, яку надають ЗМІ, стосується не лише політичних подій, але й економічних тенденцій, інвестиційних можливостей та боротьби з корупцією. Громадяни мають можливість отримувати об'єктивну інформацію, що допомагає їм приймати участь у прийнятті важливих рішень, пов'язаних з економічним розвитком.

Вплив ЗМІ на демократію та економіку в Африці супроводжується певними проблемами. Однією з них є власність над ЗМІ та втручання політичних сил. У деяких випадках, ЗМІ можуть бути використані для просування певних інтересів чи втручання в політичні процеси, що веде до втрати їхньої об'єктивності та надійності.

Іншою проблемою є недоступність та нерозвиненість ЗМІ в різних країнах Африки. У деяких регіонах інформаційні ресурси обмежені, що ускладнює розповсюдження об'єктивної інформації та взаємодію між урядом та громадянами.

ЗМІ впливають на економічний розвиток, вирішуючи питання відкритості та довіри в справах бізнесу та інвестицій. Іноземні інвестори та підприємці спираються на інформацію від ЗМІ для прийняття рішень про інвестиції в країну. Позитивне враження від стабільної економічної ситуації та прозорості може привести до збільшення інвестицій та розвитку підприємництва.

Усі вказані аспекти впливу ЗМІ на демократію та економіку Африки вказують на важливість розвитку цього сектору. Забезпечення свободи преси, розвиток інформаційних технологій та підтримка незалежних ЗМІ є ключовими для зміцнення демократії та стабільного економічного розвитку в регіоні. Водночас, важливо вирішувати виклики, пов'язані з власністю та доступністю, щоб забезпечити об'єктивність та широкий доступ до інформації для всіх шарів суспільства.

Інформаційне поле, створене ЗМІ, може визначити траєкторію розвитку країни та справедливості в розподілі економічних ресурсів. Взаємодія ЗМІ, демократії та економічного розвитку є взаємозалежними, і створення умов для

їхнього синергетичного розвитку може вести до стійкого прогресу та підвищення якості життя на континенті.

2.2 Політичний аспект демократичного транзиту країн Африки

У сучасний період кілька африканських країн активно залучені до процесу формування своїх конституцій. В Африці цей процес пройшов три етапи.

Початковий етап припадає на період отримання незалежності в 1960-х роках, що в основному керувався колоніальною владою. Створення конституції на цьому етапі відображало процес деколонізації. Наприклад, у колишніх британських колоніях конституція незалежності представляла собою британське законодавство, яке легалізувало створення нової незалежної держави.

Другий етап, що тривав від моменту отримання незалежності до 1989 року, характеризується внесенням поправок до конституцій, спрямованих на концентрацію влади в руках президента. Це була епоха авторитарних режимів в Африці, що призвела до формування однопартійних систем управління.

Третій етап, що триває з 1989 року до сьогоднішнього дня, пов'язаний із світовою хвилею демократизації. Протягом цього періоду акцент у формуванні конституцій був зроблений на відновленні політичної спільноти та реформуванні структур, які були спотворені політичними маніпуляціями та насильством під час епохи авторитарного управління. Цей етап також вирізняється заохоченням участі громадян у справах своїх країн та підвищенням відповідальності влади перед громадянами.

Добре структурована та виважена конституція може сприяти досягненню цих цілей. Крім того, мирне врегулювання конфліктів можна розглядати як ефективний інструмент для проведення національного діалогу, належного управління та зміцнення миру в регіоні.

Що стосується ролі лідерів та політичних партій в Африці, вони визначаються комплексом факторів, які включають історичні та культурні впливи,

соціальні та економічні умови. Ця роль важлива для формування політичної ландшафту, розвитку демократії та визначення шляху соціально-економічного розвитку країни. Нижче розглянемо ключові аспекти цієї ролі:

Лідери в Африці мають значний вплив на стабільність країни. Уміння лідера забезпечити політичну та економічну стабільність може бути критичним фактором для успішного демократичного транзиту. Це особливо важливо в умовах, коли багато країн Африки стикаються з етнічними, релігійними та економічними розбіжностями. Наприклад, деякі лідери можуть використовувати популізм та обіцянки з метою отримання підтримки, в той час як інші можуть висувати антикорупційні ініціативи.

Розвиток демократії в Африці суттєво пов'язаний з роллю політичних партій. Конкуренція між партіями є важливим стимулом для демократичних процесів. Однак часто партійна конкуренція супроводжується конфліктами та подіями, які можуть підірвати демократичний процес.

Лідери створюють культуру впливу, яка може мати значення для громадянського суспільства. Їхні дії та заяви формують політичну атмосферу та впливають на участь громадян у політичних процесах. Якщо лідери сприяють відкритості, свободі слова та участі, це може сприяти розвитку демократії.

Багато країн Африки стикаються з проблемою корупції та недостатністю лідерства. Це може підточувати довіру громадян до політичних інститутів та гальмувати розвиток ефективної демократії.

Лідери часто використовують історичний контекст та національну ідентичність для консолідації влади. Це може бути як стимул для національного єднання, так і причиною соціальних розбіжностей.

У динаміці демократичного транзиту в Африці виявляється низка складних та важливих труднощів та викликів у політичному аспекті. Ці аспекти впливу впливають на процеси становлення демократії та формування політичної системи в регіоні.

Досліджуючи певні країни Африки розглянемо їх політичне життя після здобуття незалежності.

Південно-Африканська Республіка є парламентською республікою та середньою демократією. З моменту переходу до демократії в 1994 році країна мала значний регіональний вплив, а до 2010 року її статус як країни з визначальною розвиваючою економікою було визнано членством у G20 та на форумах Бразилії, Росії, Індії, Китаю та Південної Африки (БРІКС) [36].

Історія ПАР визначається апартеїдом - системою расової дискримінації, яка домінувала в країні протягом значної частини 20 століття. Після закінчення апартеїду в 1994 році, ПАР пережила період трансформації, що визначив новий етап політичного розвитку.

Сучасна політична система ПАР ґрунтується на принципах парламентської демократії. Влада розділена між виконавчою, законодавчою та судовою гілками влади. Важливим етапом був перехід до багатопартійності, що забезпечило широку представленість політичних поглядів.

Етнічна та расова мозаїка ПАР вносить свій внесок у політичний ландшафт. Співіснування різних етнічних та расових груп визначає динаміку політичних відносин, і ретельна увага до цього аспекту є важливою для забезпечення стабільності та рівноправ'я.

ПАР стикається з рядом соціально-економічних викликів, таких як безробіття, нерівність та доступ до освіти та охорони здоров'я. Вирішення цих проблем вимагає комплексного підходу та ефективного впровадження стратегій соціально-економічного розвитку.

ПАР грає ключову роль на африканському континенті і у світі. Активна участь у міжнародних організаціях, таких як Об'єднані Нації, та співпраця з іншими країнами підкреслюють роль ПАР у сучасній геополітичній картині.

Політичний аспект ПАР представляє собою складну суміш історичних традицій, сучасних викликів та перспектив для майбутнього. Забезпечення стабільності, розвитку демократії та ефективного вирішення соціально-економічних проблем залишаються ключовими завданнями для політичної еліти та громадянського суспільства ПАР.

Нігерія офіційно перетворилася на демократичну державу після досягнення незалежності від Британії в жовтні 1960 року. Проте історія прагнень Нігерії до більшого представництва має свої коріння в 1920-х роках.

У 1922 році, за часів британського колоніального правління, була прийнята нова конституція, в основному відповідь на заклики Нігерії щодо реформ. Наступного року відбулися перші загальні вибори в країні, які стосувалися колоніальної законодавчої ради [39].

Після Другої світової війни народилася невід'ємна впевненість у тому, що Нігерія, колишній колоніальний об'єкт, має всі передумови для виходу на шлях незалежності. У 1950-х роках відбулася значуща зміна - прийняття нової конституції, яка формалізувала структуру федерального уряду Нігерії та визначила перспективи завершення британського колоніального впливу. Вже в 1959 році відбулися загальні вибори, де перемогу здобув Північний народний конгрес, формуючи коаліцію з Національною радою Нігерії та Камеруну, і де південно-східні регіони виходили на перший план. Колоніальна адміністрація, спробуючи стримати прагнення до повної незалежності, зіткнулася із сильним бажанням нігерійців бути авторами своєї долі [39].

Цей період став етапом перших в історії нігерійських самоврядувань, яке, врешті-решт, призвело до виходу країни на шлях незалежності у 1960 році. Сер Абубакар Тафава Балева очолив перший уряд, а Ннамді Азіківе став генерал-губернатором. Протягом трьох років після набуття незалежності, Нігерія існувала як конституційна монархія, і британська королева Єлизавета лишалася главою держави.

На протязі практично півстоліття нігерійці віддавали перевагу демократії, пройшовши через послідовні конституційні реформи та складні політичні експерименти. Проте ці спроби не завжди відзначалися успіхом. У 1990-х роках, коли багато країн третього світу вже досягли певного рівня консолідації демократії, Нігерії важко було подолати військове правління та встановити стабільний демократичний лад.

Проаналізуємо декілька ключових причин політичної кризи в країні, серед яких слід відзначити:

1. Концентрація влади: Тривале військове правління призвело до переважної централізації влади та обмеження регіонального представництва.
2. Розмивання верховенства права: Судова система втратила незалежність та піддавалася тискам військових правителів, що підірвало довіру до правосуддя.
3. Етнічні конфлікти: Відсутність структур для вирішення етнічних напружень призвела до частих конфліктів і напруги.
4. Корупція в політиці: Системне корумповане правління підірвало довіру громадян та порушило соціальну справедливість.

Ці фактори спільно створюють складний політичний ландшафт, який сприяє політичним кризам та піднімає питання щодо стабільності країни.

Республіка Гана, перша африканська країна на південь від Сахарі, яка здобула незалежність від колоніальних держав у 1957 році, визнається з найстабільніших демократичних держав на континенті та може похвалитися майже тридцятиріччями мирової зміни влади.

Гана зіткнулася зі своїми власними викликами, такими як зростання державного боргу та інфляційні проблеми, питання щодо дотримання прав людини на тлі законодавства, яке обмежує права ЛГБТКІ, а також зростання стурбованості насильницькими екстремістськими атаками на кордоні з Буркіна-Фасо [41].

Це викликало створення реального занепокоєння для Гани. Але історія останніх років показує переконливий шлях країни від однопартійної системи до стабільності багатопартійного бастіону.

Перший переворот в Гані в 1966 році відбувся через неконтрольований зовнішній борг та економічну нестабільність. Країна також пережила епоху державних переворотів, яка тривала майже 30 років і завершилася під керівництвом Джеррі Ролінгса, контроверсійного військового офіцера. Він провів жорстокий, але неуспішний переворот проти попередньої військової хунти в 1979 році та ще один зможе здійснити в 1981 році.

Під час правління Ролінгсом Гана пережила різкі економічні реформи, широкомасштабні трансформації економіки та громадянських заворушень, які викликали серйозне обурення та питання щодо порушення прав людини з боку опозиції.

Нестабільність, яку призвели влада хунти в Гані та економічна криза 1983 року, змусили владу країни провести багатопартійні вибори в 1984 році та започаткувати нову еру багатопартійної політики.

У довгостроковій перспективі, настав час потужного економічного відновлення Гани, яке розпочалося в 1984 році завдяки програмі структурної перебудови Міжнародного валютного фонду та Світового банку, що сприяло стабілізації країни.

Також військовий внесок Гани в регіональні миротворчі операції в Західній Африці та на Близькому Сході допоміг підняти її репутацію на міжнародній арені. Значущим було те, що Ролінгс і його наступники передали владу мирним та демократичним шляхом, демонструючи довіру до волі народу.

Який приклад інші країни можуть взяти з досвіду Гани? Після десятиліття нестабільності та державних переворотів лідери Гани прийшли до висновку, що демократія, проведена в межах економічних реформ є найкращим способом досягнення стабільності. Керівництво країни активно працювало над інституціоналізацією демократичних ідей та належного управління на розвиток народу та економіки в довгостроковій перспективі [42].

Дотримуючись суспільного договору, підписаного громадянами, коли вони вирушають на виборчі дільниці на кожних виборах, еліти Гани відзначають, що вони вірять в ідею країни як демократії більше, ніж у власний успіх.

Лідери Гани знищили авторитарні концепції, які передбачають, що доля країни залежить від однієї особи, і продемонстрували свою готовність передавати цінні уроки наступному поколінню лідерів.

Останній сплеск державних переворотів в Африці став приводом для розгляду того, що є демократією універсальною моделлю управління на континенті, яку іноді пропагує Захід. Опитування Afrobarometer свідчить про те,

що лише 38% респондентів із 36 африканських країн задоволені функціонуванням демократії у своїй країні. У той час, як інші дослідження показують, що більшість африканців підтримують демократію як систему управління та підтримують багатопартійність та інші демократичні норми, що збільшує популярність військового правління в Західній Африці, Сахелі та деяких частинах Південної Африки, що свідчить про недовіру влади через погане управління [42].

Ці результати підкреслюють, що важливо для тих, хто прагне зміцнити демократію в усій Африці та за її межами, продемонструвати цінність демократії шляхом надання основних послуг, підзвітності та прозорості.

Ця інформація має особливо важливе значення в контексті Західної Африки. Після мирних демократичних протестів у Сенегалі в червні президент Макі Солл оголосив, що він не буде балотуватися на третій термін. У Ліберії громадяни повернулися до виборчих дільниць після мирового переходу в 2017 році. Нігерія, незважаючи на низьку явку виборців та порушення про порушення на виборчих дільницях, дозволила своїм судовим органам розглядати споріднені вибори в лютому. Разом із більшою демократичною спадщиною Гани ці приклади підкреслюють, що демократія працює і буде працювати в Африці, за умови, що громадяни мають можливість активно брати участь в інклюзивному процесі, який не обмежується лише елітними центрами влади та доступом.

Після досягнення незалежності у 1963 році, Кенія стала свідком розвитку демократії та громадської участі, хоча цей процес супроводжувався різними викликами. Країна обрала модель Вестмінстерської демократії з багатьма політичними партіями та федеральною системою управління. Управління, базоване на деволюції та відоме як "маджімбо", передбачало існування напівавтономних областей, які кореспондували з етнічними групами та їхнім розселенням. Ця система надавала регіональним урядам відповідальність за розробку та виконання політичних стратегій.

Історично Кенія була ареною для різних етнічних груп, і це вплинуло на формування політичної системи. Етнічні напруження, які виникли під час колоніального періоду, вплинули на подальший розвиток політики. Наприклад,

влада у період незалежності часто концентрувалася в руках певних етнічних груп, що призводило до соціальних та політичних конфліктів.

Сучасна політична система Кенії базується на багатопартійній демократії. Проте, країна стикається з викликами, пов'язаними з корупцією, недостатньою розвиненістю політичних інститутів та періодичними випадками етнічних конфліктів. Проходження через ці труднощі є важливим аспектом політичного розвитку Кенії.

Лідерство в Кенії здебільшого визначається особистістю президента, який є головнокомандувачем військ і головою уряду. Президент обирається шляхом загальних виборів, але часто виникають обвинувачення у виборчих нерівностях. Це ставить під сумнів легітимність влади та розвиток демократичних інститутів.

Кенія активно взаємодіє з іншими країнами та міжнародними організаціями. Країна грає важливу роль в африканському регіоні і виступає у пошуку рішень для вирішення проблем, таких як боротьба з тероризмом, пандемії та економічний розвиток.

Політичний аспект Кенії є складним і мінливим, але країна продовжує розвиватися та шукати шляхи вирішення своїх внутрішніх та зовнішніх викликів. Демократія, правова держава та участь громадян у політичних процесах залишаються ключовими завданнями для сталого розвитку Кенії.

Існує загальне уявлення, що коли яка-небудь країна розпочинає свій шлях до більш демократичного уряду, це вже означає, що вона стала повноцінною демократією. Однак справжня демократія передбачає більше, ніж просто проведення виборів.

Ключовими аспектами демократії є різноманітність, підзвітність та активна участь громадян. Політичні лідери та інституції повинні враховувати потреби населення, і громадяни мають право вимагати від своїх обраних представників відповідальності. Однак для досягнення цих змін потрібно вкласти значні зусилля та час.

Туніс може пишатися тим, що він єдиний представник демократії, яка виникла в результаті подій арабської весни - хвилі повстань і революцій, що охопили арабський світ у весняному сезоні 2011 року.

Туніс відзначається середніми показниками за всіма категоріями Глобального індексу стану демократії (GSoD). Країна входить до верхньої чверті за ефективність парламенту, доступ до правосуддя та свободу преси [44].

Сучасна політична система Тунісу базується на принципах парламентської демократії. Уряд формується на основі багатопартійності, що створює простір для вираження різноманітних політичних поглядів. Важливим моментом є послідовна програма реформ, спрямована на зміцнення інститутів, боротьбу з корупцією та забезпечення прав громадян.

Лідерство в Тунісі визначається президентом та парламентом. Важливим моментом є роль політичних партій у формуванні влади та визначенні стратегій розвитку. Зазначимо, що політична арена країни є живою та змінною, з активною участю громадянського суспільства.

Туніс стикається з рядом соціально-політичних викликів, таких як безробіття, економічна нестабільність та проблеми з правами людини. Ізоляція окремих регіонів та нерівномірний розподіл економічних ресурсів є предметом уваги у розробці стратегій для досягнення сталого розвитку. Також Туніс активно співпрацює з міжнародними партнерами та організаціями. Сприяння діалогу, миротворча діяльність та реалізація спільних проектів є важливими аспектами зовнішньої політики Тунісу.

Політичний аспект Тунісу є складним та багатогранним. Процеси демократизації, боротьба з соціальними викликами та сприяння міжнародному співробітництву залишаються на передньому плані політичного розвитку країни. Усунення труднощів та реалізація задекларованих стратегій є ключовим завданням для забезпечення сталого політичного розвитку Тунісу.

Кот-д'Івуар демонструє середні результати в усіх категоріях глобального стану демократії: представництво, права, верховенство права та участь. Вона

входить до 25 відсотків найнижчих країн світу за показниками ефективного парламенту, базового соціального забезпечення та участі у виборах [46].

Це країна із середнім рівнем доходу, яка за останнє десятиліття зазнала надзвичайно потужного зростання та залучила іноземні інвестиції завдяки експорту какао та кешью. Країна має один із найшвидших темпів зростання в Африці.

Сучасна політична система Кот-д'Івуару є президентською республікою з багатопартійною системою. Президент володіє великою владою, але національний парламент також відіграє важливу роль у законодавчому процесі. Востаннє конституція була змінена в 2016 році, що викликало обговорення щодо розвитку демократії в країні.

Етнічна різноманітність Кот-д'Івуару має значущий вплив на політичну динаміку. Забезпечення міжетнічної гармонії та вирішення етнічних конфліктів залишаються актуальними завданнями для політичного лідерства.

Кот-д'Івуар, з однією з найбільших економік у регіоні, стикається з викликами, пов'язаними з управлінням економічним розвитком, нерівностями та боротьбою з бідністю. Важливою складовою політичної діяльності є прийняття стратегій для сталого економічного розвитку.

Кот-д'Івуар відіграє активну роль на регіональній та міжнародній арені. Участь в миротворчих місіях та співпраця з іншими країнами та міжнародними організаціями створюють умови для розвитку партнерства та спільної діяльності.

Політичний аспект Кот-д'Івуару є складним та динамічним. Стабільність, розвиток демократії та вирішення економічних викликів залишаються важливими завданнями для політичної системи, спрямовані на досягнення добробуту та соціального розвитку усіх верств населення.

У висновку слід зазначити, що аналіз політичного аспекту Африки відображає складний ландшафт, що характеризується різноманітністю політичних систем, герметичністю влади та поширеними викликами на шляху до стабільності та демократії. Політичні процеси у багатьох країнах континенту співвідносяться з

політичною нестабільністю, корупцією та соціальними проблемами, які впливають на розвиток та внутрішню гармонію суспільства.

Однією з ключових особливостей політичного ландшафту Африки є різноманітність форм правління, від авторитарних режимів до демократичних систем. Багато країн відзначаються довготривалими лідерствами, що можуть викликати проблеми з передачею влади та розвитком демократичних інститутів. Боротьба за визначення політичних шляхів і балансу між стабільністю та свободою залишається актуальною темою для багатьох країн.

У боротьбі за демократію, деякі країни стикаються з викликами, пов'язаними з нестабільністю політичних інститутів, неоднаковістю у виборчих процесах та обмеженнями прав і свобод громадян. Повільний розвиток громадянського суспільства та недостатня участь громадян у політичних процесах також викликають занепокоєння у забезпеченні відкритого та представницького уряду.

Крім того, питання етнічних та релігійних конфліктів є неотдільною частиною політичної динаміки в деяких регіонах. Конфлікти цієї природи часто перешкоджають впровадженню стабільних політичних рішень та загострюють суспільні розлади.

У висновку, політичний аспект Африки відзначається різноманітністю, яка включає в себе як позитивні рухи до демократії, так і виклики, пов'язані з корупцією, авторитаризмом та конфліктами. Забезпечення стабільності та розвитку демократичних інститутів залишається завданням важливого стратегічного значення для подальшого прогресу та ефективного управління в регіоні.

2.3 Економічний аспект демократичного транзиту країн Африки

Африка, як континент, володіє значним потенціалом для економічного розвитку та зростання. Завдяки різноманіттю природних ресурсів, сировинним можливостям та потужним демографічним факторам, Африка привертає увагу як інвесторів, так і економістів. Однак регіон стикається із численними викликами, такими як дефіцит інфраструктури, безробіття та нерівномірний розподіл

економічного зростання. Зростання конфліктів і насильства в регіоні суттєво гальмує економічну активність. Згідно з останніми економічними даними, очікується, що темпи зростання в Африці на південь від Сахари уповільняться до 2,5% у 2023 році [6].

Історичний огляд є важливою складовою для розуміння сучасного економічного становища країн Африки та визначення факторів, які вплинули на їхню економічну динаміку. 1960 рік традиційно розглядається як "стилізована інформація" про незалежність, оскільки це позначило завершення колоніального правління в окремих французьких, британських і бельгійських колоніях на південь від Сахари.

Виробництво на душу населення в Африці на південь від Сахари залишається одним із найнижчих серед усіх великих регіонів світу, і, в середньому, зростає повільно, але стійко з 1960 року. Проте відбулися важливі зміни та варіації у сфері політики.

У політиці структурна перебудова 1980-х років визначалася як переломний момент, що означав фундаментальний перехід від адміністративних до ринкових механізмів розподілу ресурсів. Ця зміна була менш драматичною в колишніх французьких колоніях (за винятком Гвінеї), де збереження конвертованої валюти дозволило урядам уникнути додаткових заходів контролю за цінами та обсягами, які все частіше впроваджувались в основному в колоніях.

Кот-д'Івуар і Гана є прикладами успішної економічної динаміки, надзвичайно відзначаючись своєю колоніальною спадщиною. Кот-д'Івуар пережив стандартний шлях зростання з 1960 по 1978 роки, але після того ставки зростання сповільнилися, а потім наступили роки громадянської війни. У той час як Гана, незважаючи на невеликий рівень ВВП на душу населення в 1983 році, почала структурну перебудову та досягла майже 5% річного зростання в середньому протягом четвертого століття після 1983 року.

Тим часом Гана вчинила майже навпаки. У 1983 році ВВП на душу населення в країні був невищим, ніж у 1957 році, коли вона проголосила свою незалежність. Незважаючи на це, Гана вирізняється як один із двох випадків успішної

структурної перебудови в Африці (інший - Уганда), де ВВП показав в середньому майже 5% щорічного зростання протягом чверті століття після 1983 року. Таким чином, в той час, коли економіка Кот-д'Івуару зростала, Гана зазнавала зменшення, і навпаки.

Єдиним економічним випадком на південь від Сахари, який продовжував демонструвати стійке зростання протягом чотирьох десятиліть з моменту набуття незалежності, а саме з 1966 року, є Ботсвана. У цій країні ВВП в середньому складав 9,3% річного зростання [7].

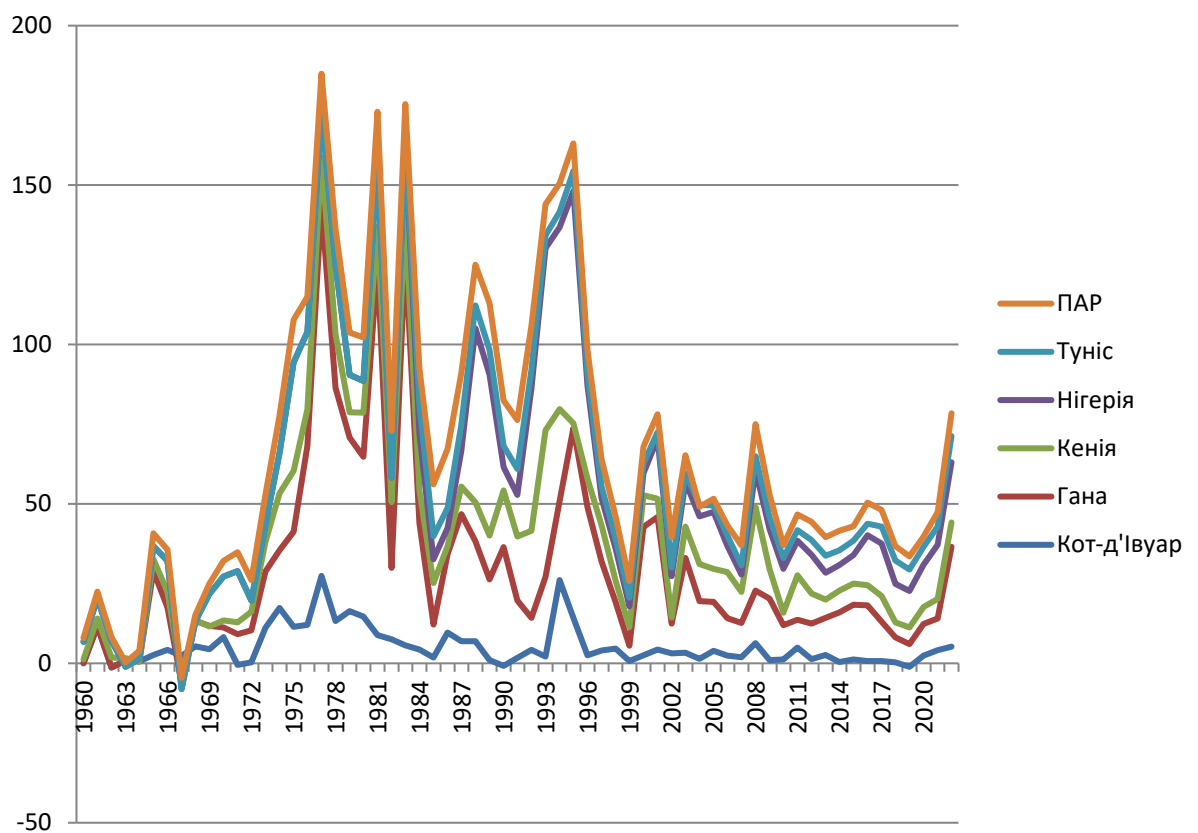

Рисунок 2.2 – Рівень інфляції [47]

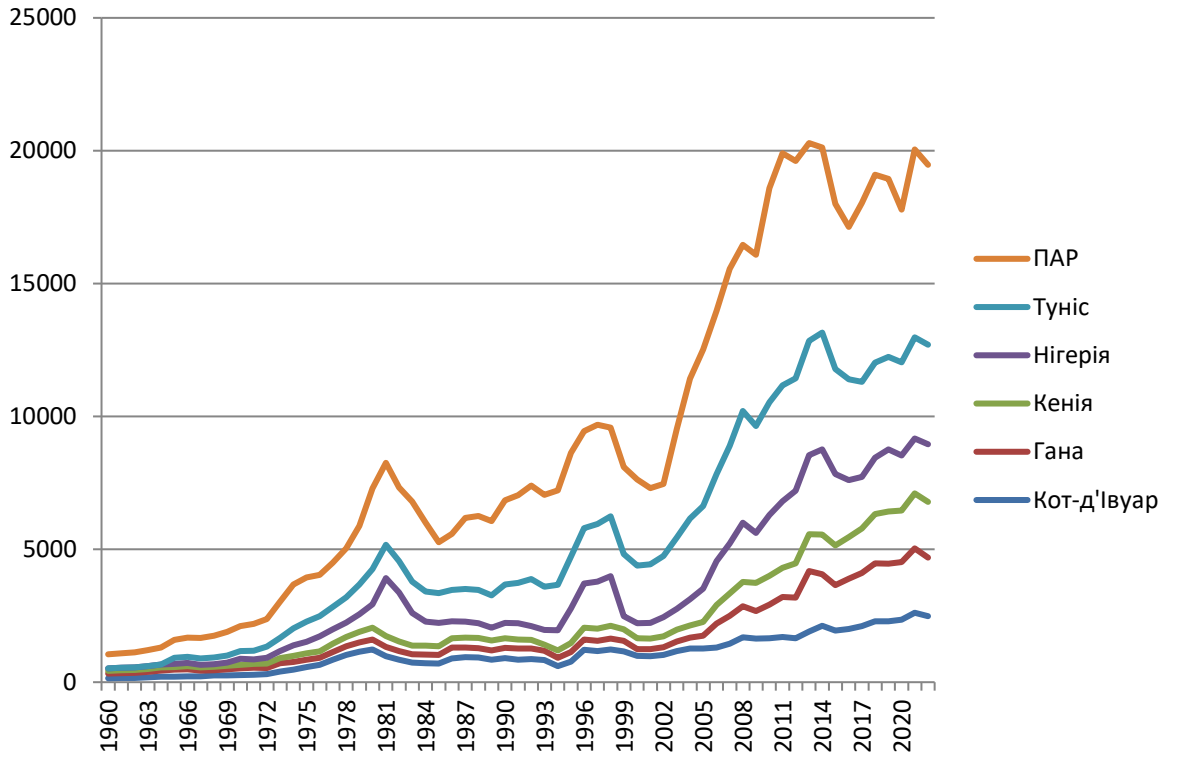

Рисунок 2.3 – ВВП на душу населення, тис. доларів [48]

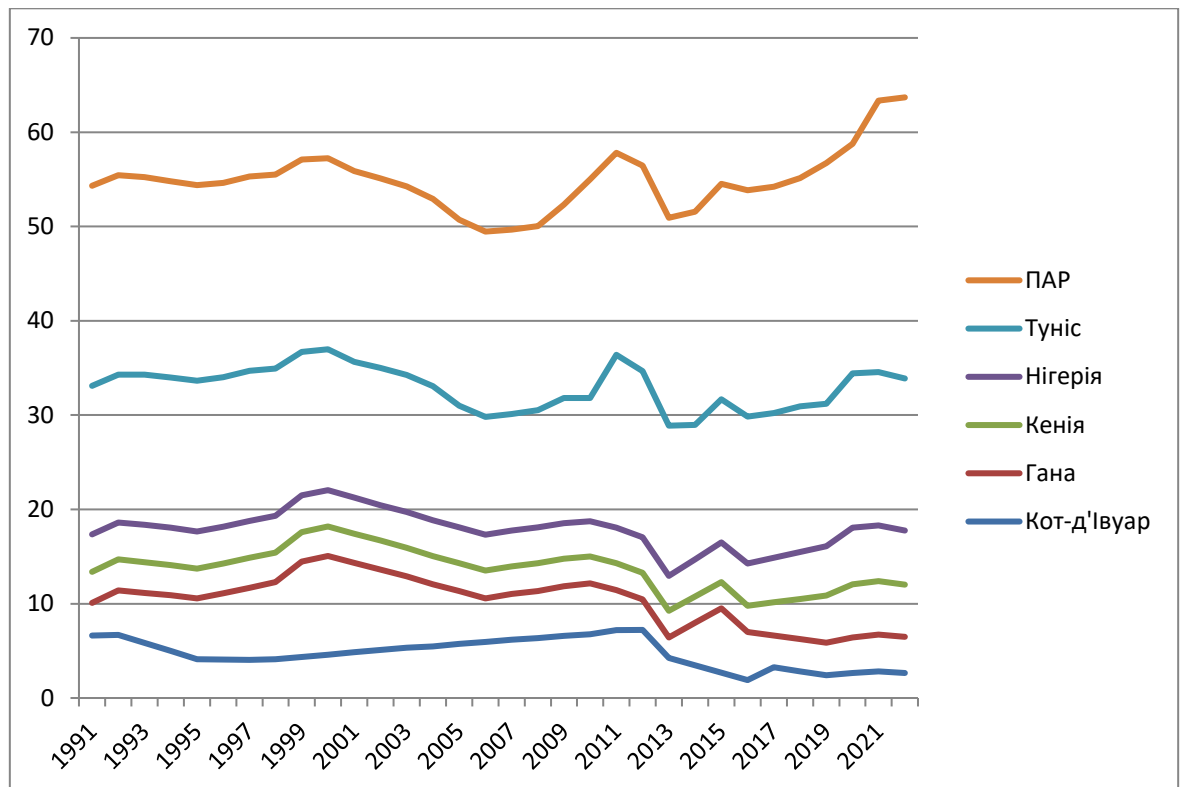

Рисунок 2.4 – Рівень безробіття країн Африки, % [49]

Продовжуючи тему економіки, можна сказати, що на сьогоднішній день Африка продовжує експортувати необроблені корисні копалини до Північної Америки, Європи, Азії та Австралії. З погляду Європи та Північної Америки Африка виступає як ключовий постачальник критично важливих ресурсів (CRM), що має стратегічне значення для національної безпеки та економічного розвитку цих регіонів і є вразливим до зміни ланцюга поставок. Поняття CRM вказує на корисні копалини, які вважаються критичними для економічного розвитку та національної безпеки. Серед них хром, кобальт і літій, які виявляються особливо значущими.

Європейська зелена угода, спрямована на досягнення вуглецевої нейтральності до 2050 року, наділена переходом на чисту енергію. Для реалізації цього плану ЄС повинен забезпечити доступ до сировини, яку він не може здобути власними силами. Аналогічні принципи вбудовані в програму Build Back Better від адміністрації президента Байдена. Сировина, необхідна для виробництва технологій відновлюваної енергії, видобувається і переробляється невластивими екологічними стандартами методами, включаючи використання вугільної, та сонячної енергії, а також експлуатацію праці в умовах, що порушують права праці.

ЄС виділяє Африку як джерело CRM та одночасно ринок для своїх кліматичних технологій, спрямованих на екологічні інновації, які замінюють природні поглиначі вуглецю та стають інструментами для контролю атмосфери та космічного простору. Приблизно 35% бюджету Horizon Europe, що становить 95,5 мільярда євро (113,5 мільярда доларів США) на період 2021–2027 років, спрямовані на кліматичні дослідження з метою досягнення цілей зменшення впливу на зміни клімату та розвиток екологічної ефективності [9].

Отже, диверсифікація економіки відбувається в розширенні спектру промислових та галузевих галузей, щоб зменшити залежність від конкретного сектора. У випадку Африки це важливо для забезпечення стійкого економічного зростання та протидії впливу зовнішніх факторів.

Однак процес диверсифікації стикається з численними викликами, такими як недостатність інфраструктури, низька освіченість робочої сили, адміністративні

бар'єри та нестабільність політичного середовища. Вирішення цих проблем вимагатимемо від урядів та підприємців регіону великих зусиль, але успішна диверсифікація може забезпечити стійкість економічного розвитку.

Економічний розвиток Африки стає важливою темою в сучасному світі, відзначаючи значні тенденції та виклики. Інфраструктура та інвестиції грають ключову роль у цьому процесі, визначаючи стан розвитку та стійкість економічного зростання в регіонах.

Щодо інфраструктури, Африка стикається з численними викликами. Недостатня доступність до якісних та ефективних транспортних засобів, невисокий рівень енергетичної самодостатності та обмежений доступ до освіти та медичних послуг є серйозними викликами. Розбудова та модернізація інфраструктури стає критичною для покращення якості життя та забезпечення сталого економічного зростання.

Інвестиції, як зовнішні, так і внутрішні, відіграють значущу роль у формуванні перспективного економічного майбутнього для країн Африки. Залучення іноземних інвестицій може стимулювати розвиток промисловості, розширення бізнесу та створення робочих місць. Однак проблеми, такі як корупція та політична нестабільність, можуть вплинути на привабливість регіону для іноземних інвесторів.

У той час як іноземні інвестиції мають свої переваги, внутрішні інвестиції грають критичну роль у забезпеченні внутрішнього розвитку та сталого зростання. Підтримка малого та середнього бізнесу, розвиток людських ресурсів та стимулювання національного підприємництва є основними аспектами внутрішніх інвестицій.

Загалом, інфраструктура та інвестиції є необхідними елементами для економічного розвитку Африки. Сталі удосконалення інфраструктури та залучення ефективних інвестицій можуть сприяти зростанню зростання, розвитку суспільства та покращенню якості життя в цьому важливому регіоні.

До економічного аспекту варто також віднести сфери зайнятості та освіти. Проблеми безробіття і низького рівня освіти є ключовими аспектами, які починають вплив на розвиток та якість робочої сили в регіоні.

Безробіття залишається однією з головних економічних труднощів у багатьох країнах Африки. Неприятливі умови на ринку праці, демографічні чинники та обмежений доступ до відповідних навчальних програм входять у високий рівень безробіття. Це може призвести до соціально-економічних викликів, таких як бідність, соціальна напруженість та нерівність.

Низький рівень освіти впливає на якість робочої сили та можливості для економічного зростання, адже освіта забезпечує доступ до висококваліфікованих робочих місць та може вплинути на продуктивність праці. Брак хорошої освіти є також перешкодою для інновацій та розвитку сучасних галузей. Одним із важливих викликів є необхідність розвитку системи освіти та навчання, яка відповідає вимогам сучасного ринку праці. Інвестиції в освіту, розвиток професійних навичок та підтримка підприємництва можуть сприяти створенню стійкої робочої сили та підвищенню якості праці.

Загальною службою є створення умов для зростання зайнятості, підвищення якості освіти та підготовки населення до викликів сучасного глобального ринку. Це може допомогти підняти рівень життя та сприяти сталому економічному розвитку в регіонах Африки.

Важливо зазначити, підвищення рівня освіти тягне за собою покращення аспекту підприємництва та інновацій. Підтримка підприємництва в Африці є ключовим фактором для створення нових робочих місць та розвитку бізнес-середовища. Важливо відрізнити потреби та умови кожної країни, сприяючи створенню сприятливого клімату для розвитку підприємництва. Ініціативи, спрямовані на надання фінансової підтримки, консультацій та навчання підприємців, можуть сприяти зростанню малих та середніх підприємств.

Інновації грають важливу роль у розвитку економіки, особливо в епоху швидкого технологічного прогресу. Сприяючи інноваційним ідеям та новаторським підходам, країни Африки можуть підвищити свою

конкурентоспроможність на світовому ринку. Програми, спрямовані на створення інфраструктури для інновацій та надання фінансової підтримки дослідженням та розвитку, можуть сприяти зростанню інноваційної індустрії країни.

Отже, аналізуючи перспективи і виклики, з якими стикається Африка, можна сказати, що одним із основних викликів є нерівномірність економічного зростання між різними країнами регіону. Деякі країни вже досягли значного прогресу, тоді як інші все борються з бідністю та нестабільністю. Надто велика залежність від сировинних добутоків, які піддавалися коливанню цін на світових ринках, створює ризик для економічної стійкості регіону.

Ще одним викликом є проблеми в інфраструктурі, які гальмують розвиток. Недостатність якісних транспортних систем, енергетичної інфраструктури та інших секторів перешкоджає ефективному функціонуванню підприємств і знижує їх конкурентоспроможність.

Однак разом із викликами приходять і перспективи. Розширення доступу до освіти та підвищення рівня надання освіти може забезпечити країні кваліфікований кадровий резерв, необхідний для технологічного розвитку та інновацій.

Залучення іноземних і внутрішніх інвестицій може стати ключовим статистичним фактором у подоланні економічних викликів. Важливо створити стабільний та прозорий бізнес-клімат, що сприятиме інвестиційному процесу, а розвиток малих та середніх підприємств може стати додатковим рушієм для створення нових робочих місць та збільшення виробничого потенціалу.

Узагальнюючи, економіка Африки стоїть перед певними викликами, але перспективи розвитку містять вдосконалення інфраструктури, залучення інвестицій та покращення освітньої системи. Зріст економіки регіону вимагає комплексного та збалансованого підходу до вирішення цих питань.

2.4 Етнічна та племінна динаміка країн Африки

Етнічна та племінна різноманітність є важливим аспектом африканського суспільства, який відіграє визначальну роль у встановленні та розвитку демократичних інститутів в цьому регіоні. Збереження і врегулювання цієї різноманітності виявляється ключовим завданням при створенні стійкої демократії, оскільки це дозволяє враховувати інтереси та потреби різних етнічних та племінних груп.

По-перше, в Африці етнічна різноманітність може створювати складнощі в утворенні демократичних інститутів через конфлікти та зіткнення між різними етнічними групами. Наприклад, конкуренція за владні позиції та ресурси може призвести до напружених відносин та нестабільності. У випадках, коли державні інституції не враховують інтереси всіх етнічних груп, виникає загроза конфліктів та недовіри, що загрожує демократичним засадам.

По-друге, етнічна та племінна різноманітність може становити перешкоду для формування єдиної національної ідентичності, що є важливим фактором у будівництві стабільних демократій. Якщо етнічні групи відчують себе відокремленими та недооціненими, це може викликати соціальне розшарування та відсутність спільного відчуття приналежності до єдиної нації.

З іншого боку, етнічна різноманітність також може відігравати конструктивну роль у формуванні демократії. Забезпечення представництва для різних етнічних груп у владі може збагатити політичний процес та сприяти різноманітності поглядів та ідей. Відповідна конституційна та правова база може сприяти врахуванню інтересів різних етнічних спільнот та забезпечити їхню участь у прийнятті рішень.

Для успішного встановлення демократії в Африці важливо розвивати стратегії, спрямовані на врегулювання етнічної різноманітності, створення інклюзивних демократичних інститутів, та забезпечення рівних можливостей для всіх груп населення.

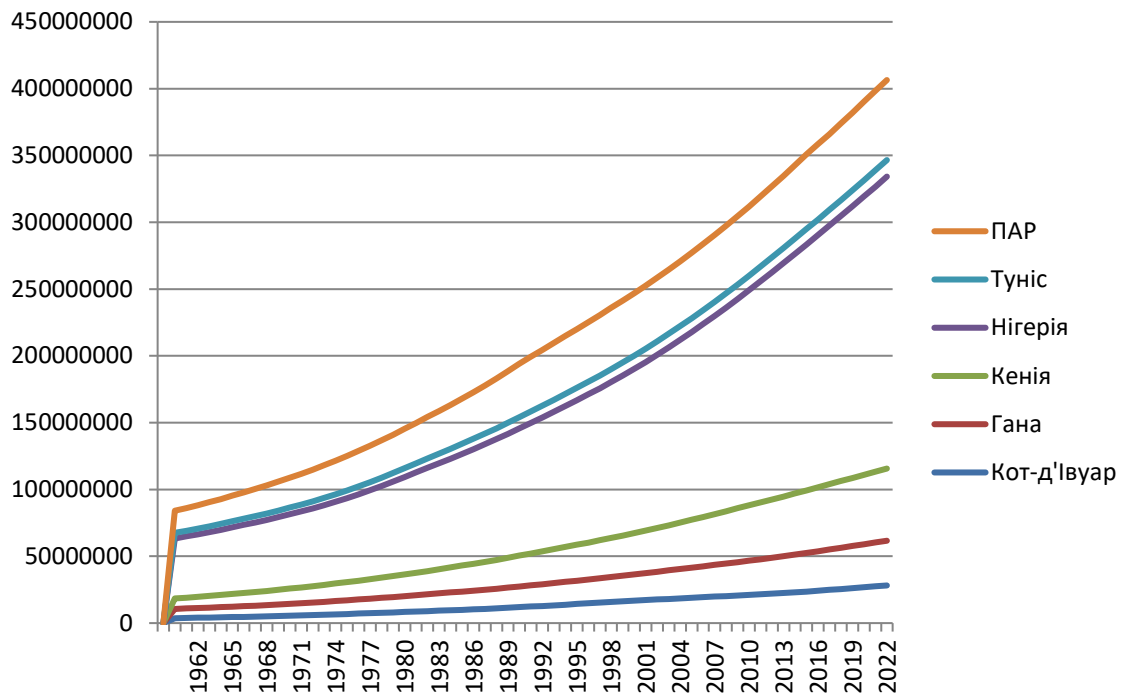

Рисунок 2.5 – Загальна кількість населення [50]

Застосування адекватних підходів може сприяти зменшенню конфліктів, підтримці соціальної інтеграції та сприянню сталому розвитку. Розглянемо деякі стратегії, що можуть використовуватися для ефективного вирішення етнічних та племінних різноманітностей в Африці.

1. **Формування Інклюзивних Політик та Інституцій:** Важливо розробляти політики, які враховують інтереси та потреби різних етнічних та племінних груп. Створення інклюзивних інститутів, які гарантують представництво різних груп у владі, може сприяти вирішенню конфліктів та забезпеченню рівних можливостей для всіх.

2. **Проведення Діалогу та Медіації:** Здійснення діалогу та медіації між етнічними групами є важливим елементом вирішення конфліктів. Створення форумів для взаєморозуміння, обговорення спільних питань та пошуку компромісів може сприяти зменшенню напруги.

3. **Освіта та Свідомість:** Важливо вдосконалювати систему освіти для включення змісту, який підкреслює різноманітність та сприяє розумінню та повазі до інших культур. Ініціативи з підвищення свідомості можуть допомагати розбудові толерантного суспільства.

4. **Розвиток Економічних Заходів:** Забезпечення рівних економічних можливостей для різних груп може допомогти знизити соціальні нерівності та підтримати економічний розвиток. Спрямовані на економічну інтеграцію проекти можуть створювати спільний інтерес та сприяти об'єднанню.

5. **Міжнаціональна Співпраця:** Залучення міжнаціональних організацій та партнерів може забезпечити підтримку для вирішення етнічних конфліктів. Спільні програми та ініціативи можуть сприяти сталому розвитку регіону.

6. **Збереження Культурної Спадщини:** Заохочення збереження та вшанування культурної спадщини різних груп сприяє зміцненню їхнього самовизначення та сприяє побудові позитивного спільного ідентитету.

Загальний підхід полягає в тому, щоб враховувати та поважати різноманіття, забезпечуючи участь всіх груп у прийнятті рішень та підтримуючи створення єдиної національної ідентичності. Однак важливо пам'ятати, що стратегії повинні бути адаптовані до конкретного контексту та враховувати історичні, культурні та соціальні реалії кожного африканського суспільства.

Висновок до розділу

Узагальнення щодо всіх аспектів Африки може бути досить різноманітним, оскільки цей континент представляє собою величезну мозаїку етнічної, культурної, економічної та географічної різноманітності. Однак деякі загальні тенденції можна виділити.

З географічної точки зору, Африка вражає своєю величезною різноманітністю природних ландшафтів, від пустелі Сахара до зелених тропічних лісів та великих гірських масивів. Це створює сприятливі умови для унікальних форм життя та екосистем.

З точки зору культури та етнічної різноманітності, Африка славиться своєю багатозаровою історією та традиціями. Здебільшого африканські культури мають глибокі корені, що свідчить про стародавню історію цього континенту.

На економічному рівні, багатство природних ресурсів Африки, таких як нафта, газ, мінерали та сільське господарство, має великий потенціал для розвитку. Проте, проблеми економічного розвитку, корупції та соціальних нерівностей також є серйозними викликами для багатьох країн континенту.

Населення Африки стикається з численними викликами, такими як захворювання, бідність та недостатність освіти та медичного обслуговування. Зусилля у боротьбі з цими проблемами, як правило, вимагають глобальної співпраці та підтримки.

Загалом, Африка – це континент, який переживає постійні зміни та розвиток. Досягнення і проблеми в кожному аспекті її існування створюють унікальну картину, яка варта уваги та розуміння з боку глобальної спільноти.

3 КОГНІТИВНЕ МОДЕЛЮВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ДЕМОКРАТИЧНОГО ТРАНЗИТУ КРАЇН АФРИКИ

3.1 Моделювання демократичного транзиту країн Африки за допомогою когнітивної карти

У даному розділі пропонується демократичного транзиту країн Африки у вигляді когнітивної моделі. Проаналізувавши головні чинники впливу на процеси демократичних перетворень, були виявлені головні фактори та сфери, які найбільше впливають на стан транзитивних процесів.

Для побудови моделі, було визначено ряд основних факторів та сфер впливу, а саме:

1. “Демократичний транзит країн Африки”;
2. “Економічні фактори»”;
3. “Політичні установи”;
4. “Етнічна та культурна динаміка”;
5. “Міжнародні впливи”;
6. “Міжнародна співпраця”;
7. “Регіональна динаміка”;
8. “Зовнішні впливи та втручання”.

Виходячи з причинно-наслідкових зв'язків вибираємо фактори для когнітивної моделі. Цільовим фактором обираємо фактор “Демократичний транзит країн Африки”. Інші 7 факторів були обрані таким чином, які найбільше впливають на стан транзитивних процесів. Усі ці фактори також взаємодіють між собою.

Для початку було побудовано таблицю (таблиця А.3.1), де вказувалися відповідні контури зв'язків між факторами в межах від -1 до 1.

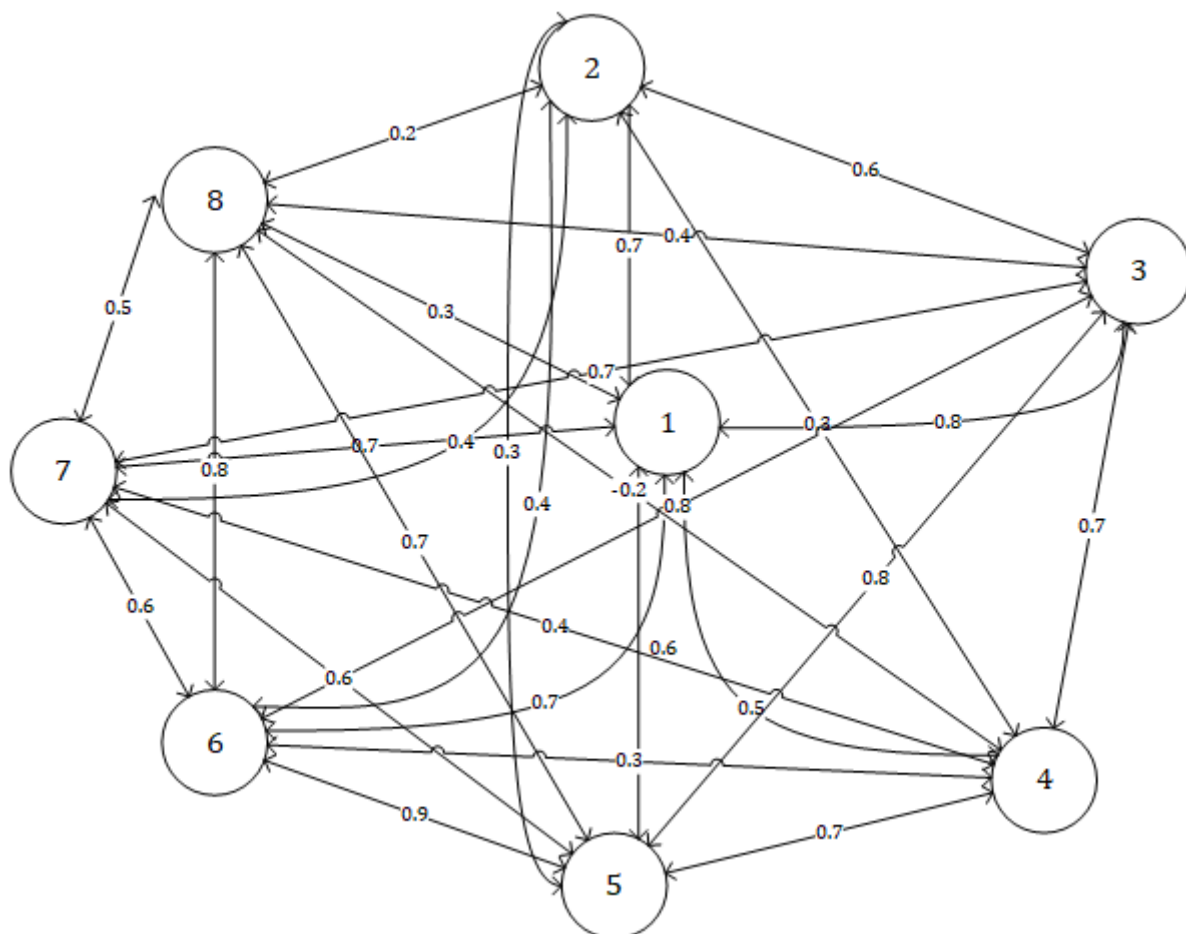

Рисунок 3.1 – Когнітивна модель демократичного транзиту країн Африки

Наведемо коротку характеристику основних керуючих факторів у моделі.

«Економічні фактори» включають економічний розвиток (роль економічного зростання, нерівності та бідності у формуванні політичних поглядів і прагнень); залежність від ресурсів (вплив залежності від ресурсів, як-от залежність від природних ресурсів, таких як нафта чи корисні копалини, на зусилля з управління та демократизації); структурні економічні реформи (як економічна політика та реформи, включаючи лібералізацію та диверсифікацію, впливають на демократичні переходи).

Під фактором «політичні установи» ми розуміємо конституційну основу (структура та ефективність конституційної основи для сприяння демократичному врядуванню); виборчі системи (вплив виборчих систем на політичне представництво, партійні системи та загальний демократичний процес), а також

верховенство права (сила та незалежність правових інститутів у підтриманні верховенства права).

«Етнічна та культурна динаміка» розкриває етнічне розмаїття (як етнічне та культурне розмаїття впливає на політичну стабільність, політику ідентичності та структуру інклюзивних політичних інститутів); національну ідентичність (роль національної ідентичності у зміцненні єдності або сприянні розколу всередині країни); демографічні зміни (вплив демографічних змін на політичну динаміку, включаючи зростання населення, урбанізацію та зміну поколінь), а також освітній рівень (як рівень освіти впливає на політичну обізнаність, участь і попит на демократичне врядування).

Під «міжнародними впливами» ми розуміємо глобальні норми та тиск (як глобальні норми, міжнародні організації та дипломатичний тиск впливають на процеси демократизації); іноземну допомогу (вплив іноземної допомоги, програм допомоги та умов на політичні реформи та демократичний розвиток).

Фактори «міжнародна співпраця» та «регіональна динаміка» передбачають аналіз регіональної інтеграції (вплив регіональних організацій і спільних зусиль африканських країн у просуванні демократичного управління) та транскордонних викликів, тобто яким чином регіональні конфлікти та транснаціональні проблеми впливають на демократичну стабільність.

Фактор «зовнішні впливи та втручання» включає міжнародне втручання (вплив міжнародного втручання, як позитивного, так і негативного, на демократичні переходи); іноземне втручання (виклики, пов'язані з іноземним втручанням і геополітичним суперництвом у контексті демократичного розвитку).

Фактор 1 «Демократичний транзит країн Африки» має позитивний вплив на Фактор 2 «Економічні фактори», оскільки успішний демократичний перехід може сприяти економічній стабільності, залученню іноземних інвестицій та сприяти сталому розвитку. Наприклад, прозорий і підзвітний уряд з більшою ймовірністю впроваджуватиме розумну економічну політику.

Фактор 1 «Демократичний транзит країн Африки» має позитивний вплив на Фактор 3 «Політичні інститути», так як демократичний перехід часто передбачає

створення або зміцнення демократичних інститутів, сприяння належному врядуванню та верховенству права. Наприклад, запровадження демократичних виборів може призвести до створення незалежних виборчих комісій.

Фактор 1 «Демократичний транзит країн Африки» має позитивний вплив на Фактор 6 «Міжнародна співпраця», оскільки країни, які переживають демократичні перетворення, можуть шукати міжнародної підтримки та співпраці для зміцнення демократичних процесів та інститутів. Міжнародні організації та країни-донори можуть надати допомогу в розбудові потенціалу та реформах управління.

Фактор 2 «Економічні фактори» має позитивний вплив на цільовий фактор 1 «Демократичний транзит країн Африки», так як економічна стабільність і розвиток можуть створити сприятливе середовище для демократичних транзитів. Зростання економіки може призвести до зростання середнього класу, який часто вимагає політичних реформ. Наприклад, економічне зростання в Гані сприяло її успішному переходу до демократії в 1990-х роках.

Фактор 2 «Економічні фактори» має позитивний вплив на Фактор 3 «Політичні інститути», оскільки сильна економіка може забезпечити ресурси для розвитку та підтримки надійних політичних інститутів. Наприклад, добре функціонуюча економіка може сприяти створенню незалежної судової системи та регуляторних органів.

Фактор 2 «Економічні фактори» має позитивний вплив на Фактор 6 «Міжнародна співпраця», оскільки економічне процвітання зміцнює позиції країни в міжнародному співтоваристві, сприяючи співпраці. Країни з сильною економікою можуть брати участь у міжнародних економічних форумах і торгових угодах.

Фактор 3 «Політичні установи» позитивно впливає на цільовий Фактор 1 «Демократичний транзит країн Африки», по причині того, що стабільні та ефективні політичні інститути мають вирішальне значення для успішних демократичних переходів. Такі інституції, як незалежна судова система та вільна преса, сприяють прозорому та підзвітному врядуванню. Наприклад, перехід

Південної Африки до демократії сприяв створення інклюзивних політичних інститутів.

Фактор 3 «Політичні установи» позитивно впливає на Фактор 2 «Економічні фактори», так як сильні політичні інститути можуть створити стабільне середовище для економічної діяльності. Країни з добре функціонуючими інститутами мають більше шансів залучити інвестиції та сприяти економічному зростанню. Політична стабільність і сильні інститути Ботсвани сприяли її економічному успіху.

Фактор 3 «Політичні установи» позитивно впливає на Фактор 7 «Регіональна динаміка», оскільки стабільні політичні інститути можуть сприяти регіональній стабільності. Країни з функціонуючими політичними інституціями мають кращі можливості для участі в дипломатичних та спільних зусиллях у своєму регіоні.

Фактор 4 «Етнічна та культурна динаміка» позитивно впливає на цільовий Фактор 1 «Демократичний транзит країн Африки», оскільки інклюзивні політичні процеси, які враховують етнічне та культурне розмаїття, сприяють успішному демократичному переходу. Наприклад, визнання та вирішення історичної етнічної напруги може прокласти шлях до мирних переходів, як це видно у випадку з Намібією.

Фактор 4 «Етнічна та культурна динаміка» потенційно негативно впливає на Фактор 2 «Економічні фактори» по причині того, що етнічна та культурна напруженість може призвести до економічної нерівності та перешкоджати економічному розвитку. Наприклад, конфлікти, засновані на етнічному поділі, можуть порушити економічну діяльність і стримувати іноземні інвестиції.

Фактор 4 «Етнічна та культурна динаміка» потенційно негативно впливає на Фактор 7 «Регіональна динаміка»: етнічна та культурна напруга може поширюватися на сусідні регіони, що призводить до конфліктів. Наприклад, етнічна напруженість в одній країні може сприяти регіональній нестабільності та вплинути на дипломатичні відносини.

Проте, два попередні зв'язки мають синергію, тобто покращення і оздоровлення етнічної і культурної динаміки, у підсумку будуть сприяти посиленню регіональних процесів та економік країн Африки.

Фактор 5 «Міжнародні впливи» чинять позитивний вплив на цільовий Фактор 1 «Демократичний транзит країн Африки», по причині того, що міжнародний тиск і підтримка демократичних цінностей можуть заохочувати і сприяти демократичним переходам. Наприклад, міжнародні дипломатичні зусилля та тиск відіграли свою роль у сприянні припиненню апартеїду в Південній Африці.

Фактор 5 «Міжнародні впливи» чинять позитивний вплив на Фактор 2 «Економічні фактори», оскільки міжнародне партнерство та співпраця можуть позитивно вплинути на економічний розвиток. Наприклад, країни, що беруть участь у міжнародних торгових угодах, можуть відчувати економічне зростання завдяки збільшенню доступу до ринку та інвестицій.

Фактор 5 «Міжнародні впливи» позитивно впливають на Фактор 6 «Міжнародна співпраця». Демократичні країни частіше братимуть участь у міжнародній співпраці. Демократичні країни часто поділяють цінності, які сприяють партнерству в таких сферах, як торгівля, безпека та технології.

Фактор 6 «Міжнародна співпраця» має позитивний вплив на цільовий Фактор 1 «Демократичний транзит країн Африки», оскільки міжнародна співпраця може забезпечити підтримку демократичного переходу, включаючи технічну допомогу та дипломатичну підтримку. Наприклад, міжнародні організації можуть допомогти в організації вільних і чесних виборів під час перехідного періоду.

Фактор 6 «Міжнародна співпраця» позитивно впливає на Фактор 2 «Економічні фактори», співпраця з міжнародними організаціями та сусідніми країнами може сприяти економічному розвитку. Наприклад, участь у регіональних економічних співтовариствах може призвести до розширення можливостей торгівлі та економічного зростання.

Фактор 6 «Міжнародна співпраця» позитивно впливає на Фактор 7 «Регіональна динаміка», міжнародна співпраця може сприяти регіональній

стабільності. Спільні зусилля у врегулюванні конфліктів і розбудові миру сприяють регіональній безпеці та співпраці.

Фактор 7 «Регіональна динаміка» має позитивний вплив на цільовий Фактор 1 «Демократичний транзит країн Африки», стабільна регіональна динаміка може позитивно вплинути на демократичний перехід, створюючи сприятливе середовище. Регіональні організації можуть зіграти певну роль у сприянні діалогу та вирішенні конфліктів. Наприклад, ECOWAS зіграло певну роль у посередництві в конфліктах і сприянні стабільності в Західній Африці.

Фактор 7 «Регіональна динаміка» позитивно впливає на Фактор 2 «Економічні фактори», оскільки спільні регіональні ініціативи можуть сприяти економічному розвитку. Спільні інфраструктурні проекти, торгові угоди та регіональна економічна інтеграція можуть сприяти економічному зростанню. Східно африканське співтовариство прикладом регіональної організації, що працює над економічним співробітництвом.

Фактор 7 «Регіональна динаміка» має позитивний вплив на Фактор 6 «Міжнародна співпраця», тому що регіони зі стабільною динамікою більш схильні до ефективної міжнародної співпраці. Регіональне співробітництво зміцнює колективні переговори між країнами та зміцнює дипломатичні відносини.

Фактор 8 «Зовнішні впливи та втручання» потенційно може мати позитивний вплив на цільовий Фактор 1 «Демократичний транзит країн Африки». Це обумовлено тим, що зовнішні впливи, такі як дипломатичний тиск і підтримка демократії, можуть позитивно вплинути на демократичний перехід. Наприклад, дипломатичне втручання може перешкоджати порушенням прав людини під час переходу.

Фактор 8 «Зовнішні впливи та втручання» має позитивний вплив на Фактор 6 «Міжнародна співпраця», оскільки зовнішнє втручання може сприяти міжнародній співпраці. Країни, які отримують зовнішню підтримку, можуть бути більш готовими брати участь у спільних зусиллях, таких як миротворчі місії та регіональні ініціативи.

Фактор 8 «Зовнішні впливи та втручання» негативно впливає на етнічну та культурну динаміку, так як зовнішнє втручання може ненавмисно загострити етнічну та культурну напруженість. Наприклад, втручання, які сприяють певним етнічним або політичним групам, можуть сприяти внутрішньому розколу.

На наступному кроці когнітивного картування виділяємо контури зворотного зв'язку. За допомогою макросу в OpenOffice виконано когнітивний аналіз вхідної матриці. Результати представлені у таблиці А.3.2.

Оскільки $|R| > 1$, то матрицю розрахунків необхідно нормалізувати, поділивши отримані значення на характеристику, більшу за сумарні коефіцієнти зворотних зв'язків. Оскільки найбільше значення становить 208,33 то ділимо на 220. Нормалізована матриця представлена у таблиці А.3.3.

Головна діагональ в таблиці А.3.2 відображає контури зворотного зв'язку. Для детального аналізу контурів зворотного зв'язку було побудовано гістограму (рисунок 3.2).

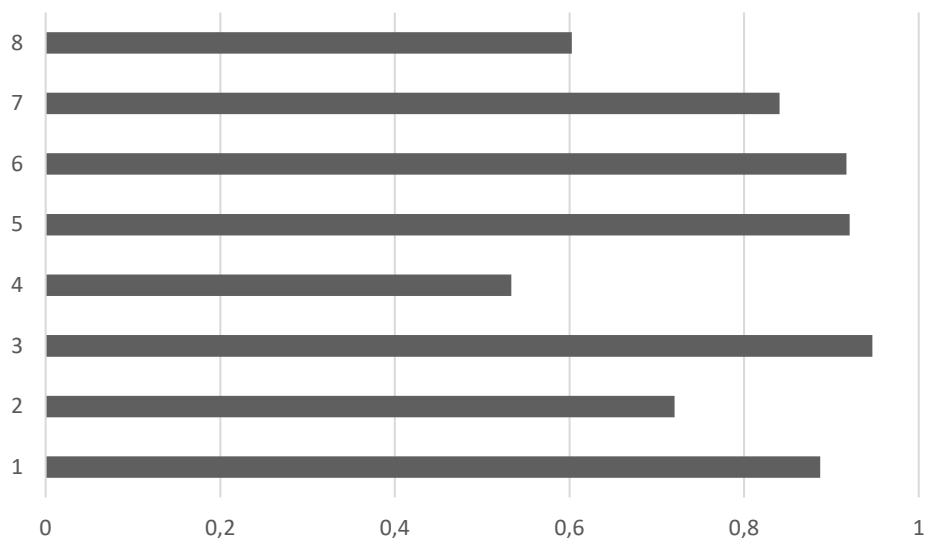

Рисунок 3.2 – Значення контурів зворотного зв'язку

Результати розрахунків довели, що система складається лише із дестабілізуючих факторів.

Як бачимо з рисунку 3.2 всі фактори мають позитивні сумарні коефіцієнти зворотного зв'язку, що свідчить про схильність системи до змін, тобто вона відкрита до змін і не схильною до стійкості та стабільності. Найбільш

дестабілізуючими факторами є фактор 3 “Політичні установи”, фактор 1 “Демократичний транзит країн Африки”, фактор 5 “Міжнародні впливи” та фактор 6 “Міжнародна співпраця”. Що свідчить про важливість саме цих факторів у моделі демократичного транзиту країн Африки. Саме покращення та оптимізація виборчих, партійних систем, забезпечення верховенства права, незалежності правових інститутів, іноземна допомога, посилення міжнародної співпраці, шляхом підсиленні діалогу із іншими країнами та співпраці у рамках міжнародних організацій буде сприяти якісним змінам у системі. Відповідно, будь який імпульс що здійснюватиметься у цих точках, матиме прямо-пропорційний вплив на усі елементи системи.

Наступним кроком нашого дослідження є визначення впливу керуючих факторів на цільовий фактор (рисунок 3.3)

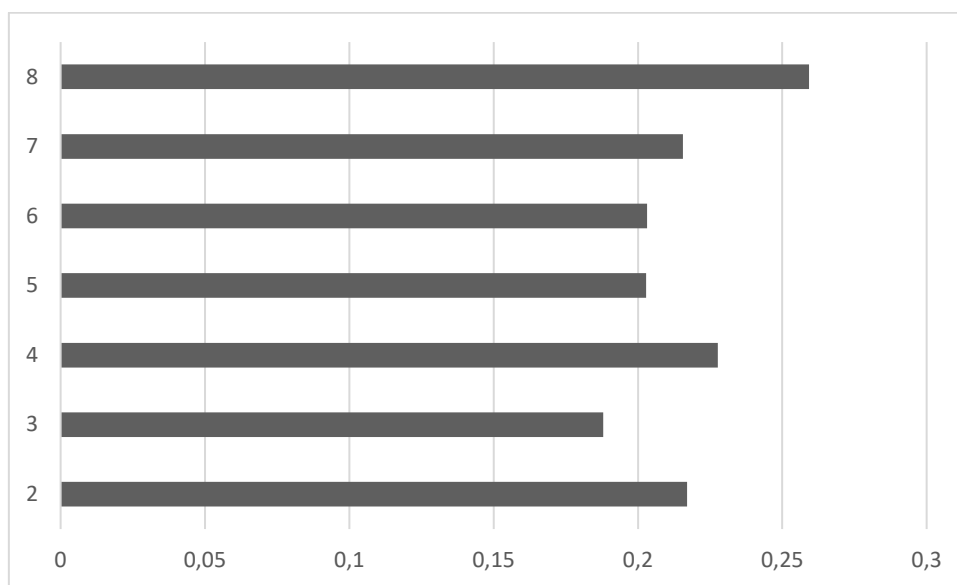

Рисунок 3.3 – Вплив керуючих факторів системи на цільовий фактор “Демократичний транзит країн Африки”

Із графіку видно, що усі фактори впливають позитивно та практично у рівній мірі на цільовий фактор “Демократичного транзиту країн Африки”. Це свідчить про відносну стійкість елементів системи.

Позитивний вплив «Етнічної та культурної динаміки» на цільовий фактор базується на інклюзивному управлінні, культурному плюралізмі, демократичних цінностях та вирішенні конфліктів через культурне розуміння.

У деяких випадках етнічне та культурне розмаїття можна використовувати як джерело сили, а не розколу. Якщо політичні лідери активно працюють над інклюзивним управлінням, поважаючи та представляючи різноманітні етнічні та культурні групи, це може сприяти почуттю національної єдності. Враховуючи вищесказане, перехід Південної Африки від апартеїду до демократії під керівництвом Нельсона Мандели включав зобов'язання щодо інклюзивності. Консолідація різноманітних етнічних і культурних ідентичностей сприяли розбудові більш об'єднаної нації.

Культурна різноманітність може сприяти просуванню демократичних цінностей, таких як толерантність, різноманітність і плюралізм. Коли культурна багатогранність розглядається як надбання та поважається в політичній системі, це може посилити демократичний дух суспільства. До прикладу, Ботсвана відома своєю культурною різноманітністю, і повага до різних етнічних груп була ключовим елементом її стабільного демократичного правління.

Культурну динаміку можна використовувати для розуміння та вирішення історичних образ. Визнаючи та враховуючи культурні відмінності, нації можуть знайти шляхи для примирення історичних конфліктів і руху до більш стабільного демократичного майбутнього. Відповідно, у Кенії зусилля щодо вирішення проблеми насильства після виборів включали використання культурних установ і традиційних механізмів вирішення конфліктів для сприяння примиренню.

Позитивний вплив «Зовнішнього впливу та втручання» пояснюється дотриманням міжнародних норм та стандартів, гуманітарним втручанням та вирішенням конфліктів, а також розбудовою потенціалу через технічні допомогу.

Зовнішні впливи можуть запровадити міжнародні норми та стандарти, які сприяють демократії, правам людини та належному управлінню. Коли зовнішні актори підтримують ці принципи, це може створити сприятливе середовище для демократичних переходів. До прикладу, тиск міжнародної спільноти на Ліберію з

метою припинення громадянської війни та переходу до демократії сприяв успішному проведенню виборів у 2005 році, що принесло стабільність країні.

Зовнішнє втручання, зокрема у формі миротворчих чи гуманітарних заходів, може стабілізувати охоплені конфліктом регіони. Вирішуючи питання безпеки та надаючи підтримку мирним переходам, зовнішні гравці можуть прокласти шлях до демократичних процесів. Таким чином миротворча місія ООН у Сьєрра-Леоне відіграла вирішальну роль у припиненні громадянської війни та підтримці переходу до демократичного правління.

Зовнішні суб'єкти можуть надавати технічну допомогу та підтримку у розбудові потенціалу для зміцнення демократичних інститутів. Ця допомога може включати навчання для посадових осіб з питань виборів, судових органів і громадянського суспільства, сприяючи успішному демократичному переходу. Міжнародні організації часто надають технічну допомогу під час виборів, допомагаючи таким країнам, як Гана, покращити проведення виборів і розбудувати демократичні інститути.

3.2 Прогнозування розвитку демократичного транзиту країн Африки на основі методу сценаріїв

Оскільки виявилось, що система демократичного транзиту країн Африки є гнучкою до змін і не протидіє їм (усі фактори системи є дестабілізуючими), то була спроба змінити впливи деяких факторів, щоб визначити рівень їхнього впливу на систему.

Таким чином було обрано 4 фактори і розроблено 3 сценарії. Для першого сценарію обрано фактор 3 “Політичні установи,” для сценарію 2 – фактор 4 “Етнічна та культурна динаміка”, для сценарію 3 – фактори “Міжнародні впливи” та “Міжнародна співпраця”.

Сценарій 1. Оскільки фактор розвитку політичних інститутів є сильний найбільш дестабілізуючим у системи, то послабимо його вплив (у випадку якщо країнам не вдасться побудувати стійку систему політичних інститутів), зменшивши

коефіцієнти впливу на цільовий фактор та керуючі фактори, а вплив на фактори “Міжнародні впливи” та “Міжнародна співпраця” зробимо від’ємними (таблиця А.3.4). За допомогою макросу в OpenOffice зробимо перерахунок матриці. Результати представлені у таблиці А.3.5. Нормалізована матриця представлена у таблиці А.3.6. Поглянемо як змінилася ситуація у системі (рисунок 3.4).

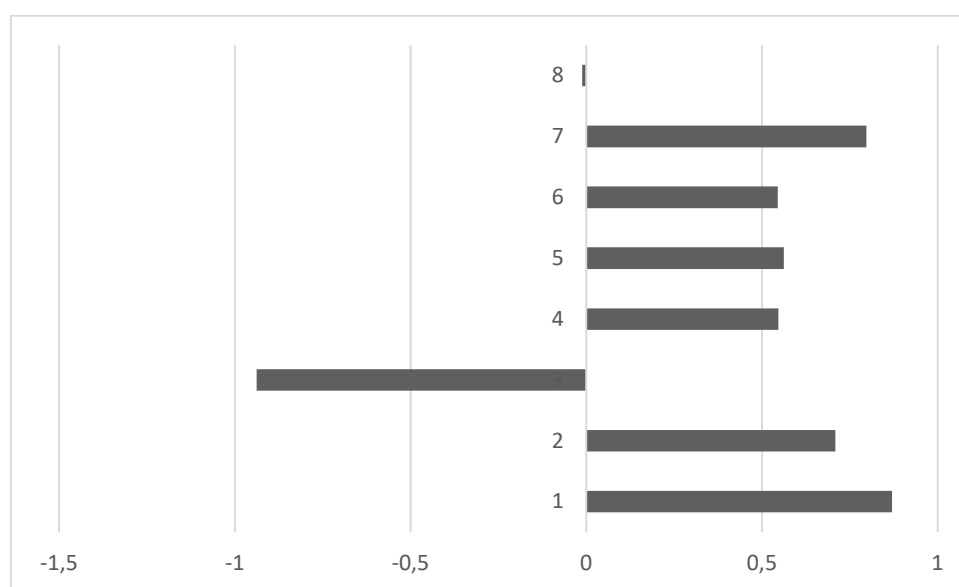

Рисунок 3.4 – Контури зворотного зв’язку “Демократичний транзит країн Африки” (сценарій 1)

Слід відзначити значну стабілізацію системи. Це означає, що при реалізації даного сценарію, система демократичного транзиту буде опиратися змінам та при відсутності стабільної системи політичних інститутів вплинути на зміну ситуації буде складніше.

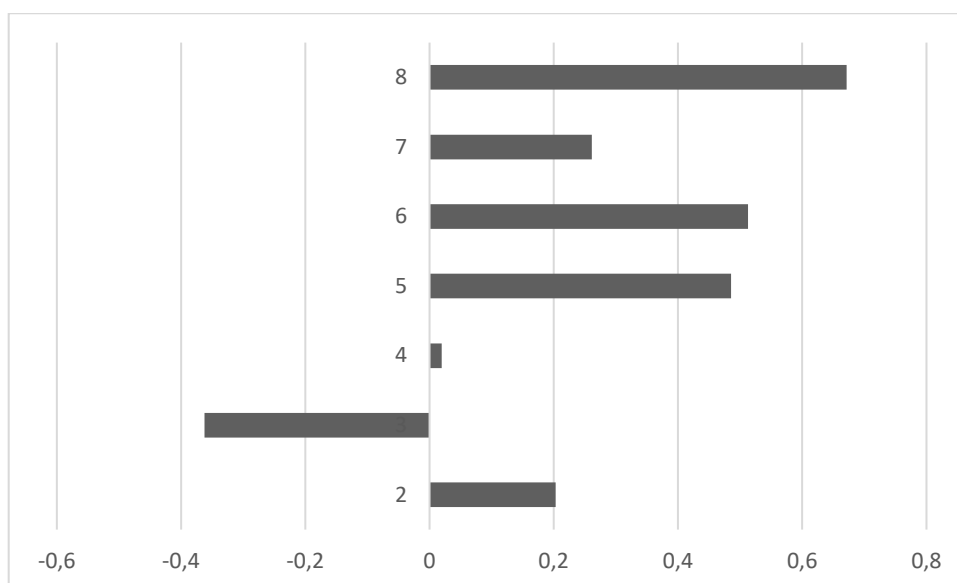

Рисунок 3.5 – Вплив основних факторів на “Демократичний транзит країн Африки” (сценарій 1)

У підтвердження попередньої тези про стабільність системи, з рисунку 3.5 бачимо, що позитивний вплив усіх факторів на цільовий різко впав, а фактор 8 “Зовнішні впливи та інтервенція” залишився на попередньому рівні.

Сценарій 2. Оскільки фактор розвитку політичних інститутів є також одним із найбільш дестабілізуючих у системи, то також послабимо його вплив (у випадку проблеми даного характеру вийдуть із під контролю), зменшивши коефіцієнти впливу на цільовий фактор та керуючі фактори (таблиця А.3.7). За допомогою макросу в OpenOffice зробимо перерахунок матриці. Результати представлені у таблиці А.3.8. Нормалізована матриця представлена у таблиці А.3.9. Поглянемо як змінилася ситуація у системі (рисунок 3.6).

Із рисунку 3.6 та 3.7 видно, що результати сценарію 2 схожі до попереднього. Серед спільних рис – значна стабілізація системи та послаблення впливу керуючих на цільовий. Однак за цим сценарієм ми спостерігаємо різку зміну фактору, який піддавався змінам. Це демонструє велику небезпеку, що містить у собі етнічна та культурна динаміка країн Африки. При послабленні його впливу або поширенні негативних тенденції він буде нести сильний негативний вплив на цільовий фактор, а також не буде піддаватися змінам і впливу.

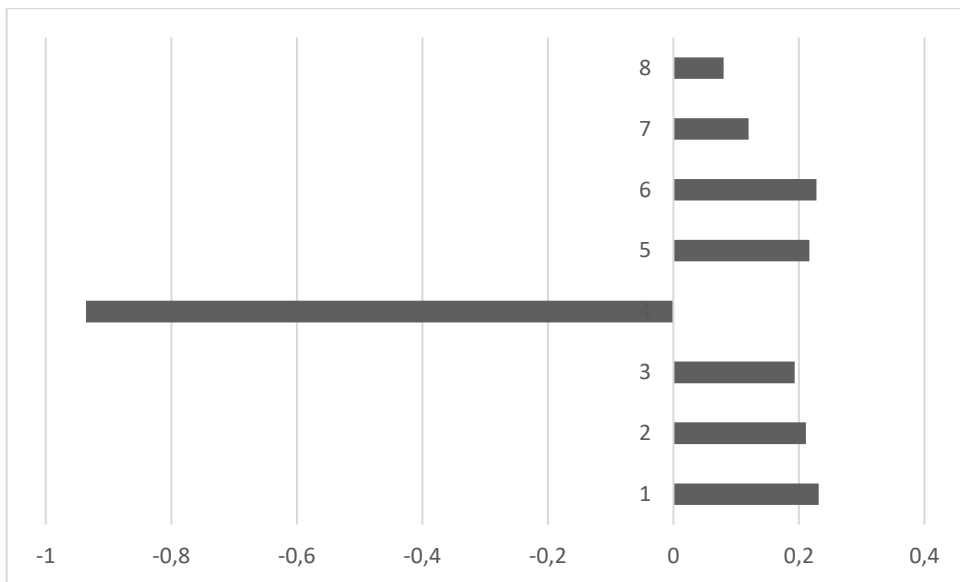

Рисунок 3.6 – Контури зворотного зв’язку “Демократичний транзит країн Африки” (сценарій 2)

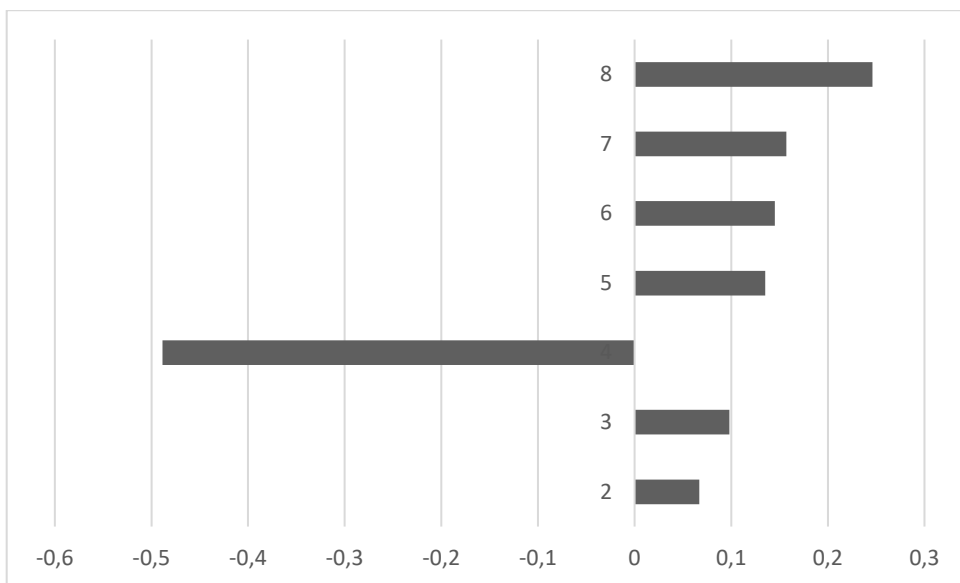

Рисунок 3.7 – Вплив основних факторів на “Демократичний транзит країн Африки” (сценарій 2)

Сценарій 3. У попередніх сценаріях ми змінювали найбільш дестабілізуючі фактори у системі. Для третього сценарію ми спрогнозуємо як буде себе поводити система, якщо послабити фактори які найбільше піддавались впливу у попередніх сценаріях, тобто фактор “Міжнародні впливи”, “Міжнародна співпраця” та “Міжнародна співпраця” (таблиця А.3.10). За допомогою макросу в OpenOffice

зробимо перерахунок матриці. Результати представлені у таблиці А.3.11. Нормалізована матриця представлена у таблиці А.3.12. Поглянемо як змінилася ситуація у системі (рисунок 3.8).

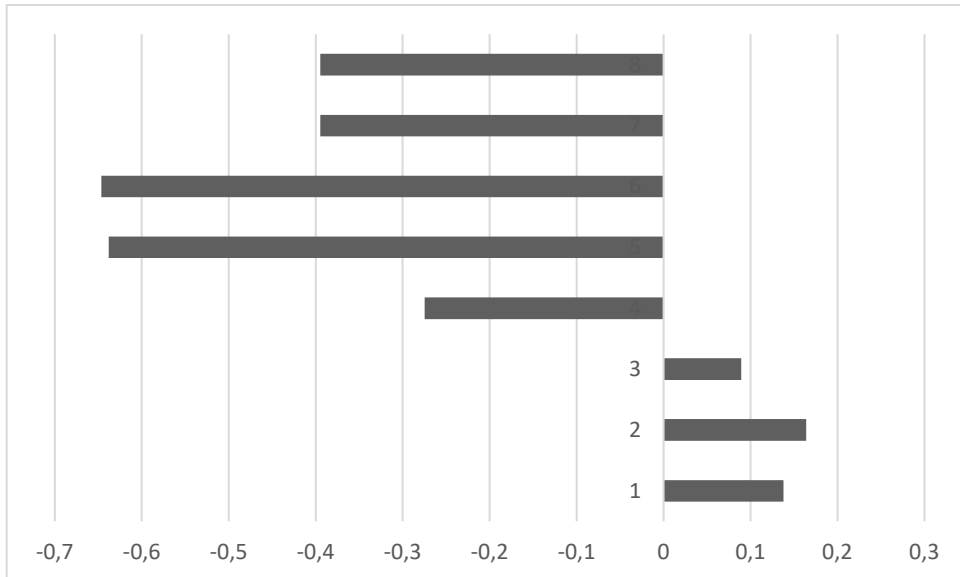

Рисунок 3.8 – Контури зворотного зв'язку “Демократичний транзит країн Африки” (сценарій 3)

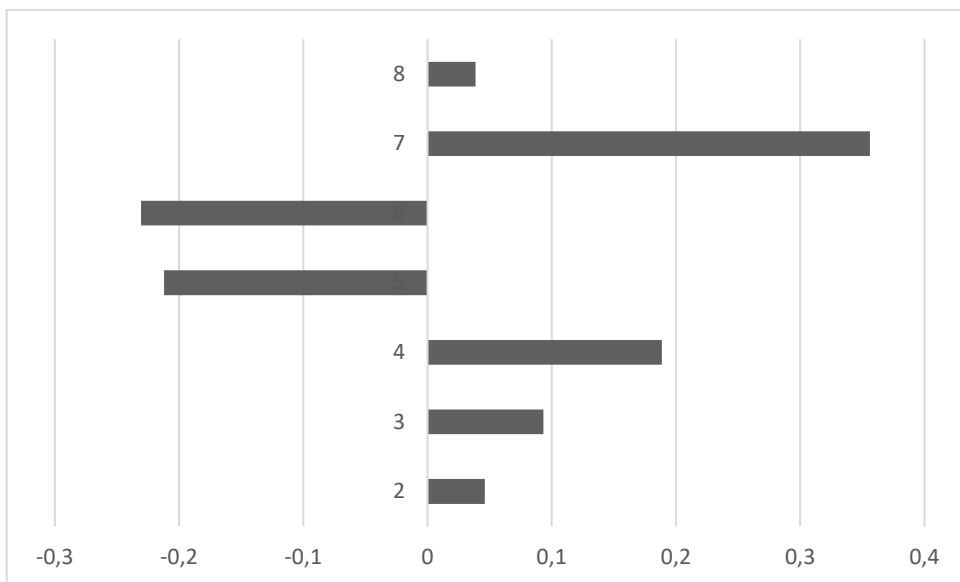

Рисунок 3.9 – Вплив основних факторів на “Демократичний транзит країн Африки” (сценарій 3)

Із рисунків видно, яким чином послаблюються усі впливи на цільовий і яким чином потенційна відмова від міжнародної співпраці і співробітництва може заморозити процеси демократичного транзиту для країн Африки.

3.3 SWOT-аналіз процесів демократичного транзиту країн Африки

Таблиця 3.1 – SWOT-аналіз

Сильні сторони	Слабкі сторони	Можливості	Загрози:
Економіка			
<p>1 Можливості диверсифікації економіки: створення можливості для диверсифікації економіки. Більш інклюзивне політичне середовище може заохочувати політику, яка підтримує різноманітні галузі, зменшуючи залежність від одного сектора.</p> <p>2 Стимули для прямих іноземних інвестицій (ПІІ): стабільні демократичні зміни можуть підвищити привабливість</p>	<p>1 Нестабільність політики під час переходу: період демократичного переходу може відзначатися невизначеністю політики та коливаннями, що впливає на довіру інвесторів та економічне планування. Часті зміни напрямків політики можуть перешкодити довгостроковим економічним стратегіям.</p> <p>2 Корупція та економічна безгосподарність: слабкість деяких демократичних інститутів може сприяти корупції та економічному безгосподарству. Ці фактори можуть</p>	<p>1 Інклюзивна економічна політика: демократичні переходи дають можливість реалізувати інклюзивну економічну політику. Уряди можуть розробляти заходи, спрямовані на подолання бідності, безробіття та соціальної нерівності, сприяючи сталому економічному розвитку.</p> <p>2 Розвиток інфраструктури: демократичні переходи можуть супроводжуватися зосередженням уваги на розвитку інфраструктури. Інвестиції в транспортну, енергетичну та технологічну інфраструктуру можуть стимулювати економічну діяльність і</p>	<p>1 Політична нестабільність та економічний спад: демократичні переходи, затьмарені політичною нестабільністю, соціальними заворушеннями чи конфліктами, можуть призвести до економічного занепаду. Довіра інвесторів може знизитися, а економічна діяльність може бути порушена.</p> <p>2 Етнічні або конфесійні конфлікти: конфлікти, які мають економічні наслідки, можуть</p>

<p>африканських країн для іноземних інвесторів. Повага до демократичних принципів, верховенства права та прозорого управління може слугувати стимулом для збільшення прямих іноземних інвестицій.</p> <p>З Ринкові реформи для економічного зростання: часто супроводжують ся ринково-орієнтованими реформами, які сприяють економічному зростанню. Політика, спрямована на лібералізацію, приватизацію та ефективність регулювання, може сприяти створенню сприятливого середовища для бізнесу.</p>	<p>перешкоджати економічному розвитку, перешкоджати іноземним інвестиціям і посилювати економічну нерівність.</p> <p>З Економічні відмінності: перехід до демократії не завжди може ефективно подолати основні економічні диспропорції. Недостатня увага до питань соціальної та економічної справедливості може закріпити нерівність і перешкодити інклюзивному економічному зростанню.</p>	<p>підвищувати конкурентоспроможність.</p> <p>З Зростання приватного сектора: зміцнення демократичних інститутів може створити середовище, сприятливе для зростання приватного сектора. Процвітаючий приватний сектор може бути рушійною силою для створення робочих місць, інновацій та диверсифікації економіки</p>	<p>загрожувати демократичним переходам у країнах з етнічною чи релігійною різноманітністю. Такі конфлікти можуть порушити економічну діяльність, торгівлю та інвестиції.</p> <p>З Короткострокові економічні потрясіння: наслідки демократичних переходів можуть призвести до короткострокових економічних потрясінь. Швидкі зміни в політиці, невизначеність і зміни в керівництві можуть створити нестабільність, яка вплине на економічні показники.</p>
Політика			

<p>1 Інституційне зміцнення: перехід до демократії часто призводить до зміцнення політичних інститутів, включаючи судову систему, виборчі комісії та законодавчі органи. Це посилює загальну структуру управління та сприяє верховенству права.</p> <p>2 Розширення прав громадян: розширюються можливості громадян, надаючи можливості для участі в політичному житті.</p> <p>Посилення громадянської активності, політична обізнаність і реалізація основних прав сприяють живій демократичній культурі.</p>	<p>1 Етнічні та сектантські відділи: етнічні та конфесійні розбіжності можуть загостритися під час демократичних переходів, що призведе до політики, заснованої на ідентичності. Це може призвести до фрагментації, перешкоджаючи формуванню інклюзивних та згуртованих політичних структур.</p> <p>2 Інституційна слабкість: деякі країни відчувають інституційну слабкість під час перехідного періоду. Слабкі структури управління, відсутність прозорості та сприйнятливості до корупції можуть підірвати ефективність демократичних інститутів.</p> <p>3 Політична поляризація: демократичні переходи іноді можуть посилити політичну поляризацію, що ускладнює досягнення консенсусу з ключових питань. Ця поляризація може</p>	<p>1 Конституційні реформи: переходи до демократії часто створюють можливості для конституційних реформ. Ці реформи можуть вирішити такі питання, як розподіл влади, захист прав людини та встановлення системи стримувань і противаг у політичній системі.</p> <p>2 Формулювання інклюзивної політики: створює можливості для інклюзивного формулювання політики. Уряди можуть залучати ширше коло зацікавлених сторін до процесів прийняття рішень, гарантуючи, що політика відповідає різноманітним потребам населення.</p> <p>3 Залучення громадянського суспільства: відбувається заохочення та залучення організацій громадянського суспільства. Ці групи відіграють вирішальну роль у забезпеченні відповідальності урядів, відстоюванні прав</p>	<p>1 Авторитарне відродження: демократичні переходи можуть зіткнутися з загрозами відродження авторитарних тенденцій. У деяких випадках лідери можуть використовувати демократичні процеси для консолідації влади, що призводить до регресу в демократичному управлінні.</p> <p>2 Виклики безпеки: виклики безпеці, включаючи конфлікти та зовнішні загрози, можуть підірвати стабільність демократичних переходів. У таких ситуаціях уряди можуть надавати пріоритет безпеці над демократичними принципами, що призводить до обмеження</p>
--	---	--	---

<p>3 Політичний плюралізм: сприяє політичному плюралізму, дозволяючи існування кількох політичних партій. Ця різноманітність сприяє здоровій політичній конкуренції, різноманітності варіантів політики та більшому представництву різних інтересів.</p>	<p>призвести до глухого кута та перешкодити ефективному управлінню.</p>	<p>громадян і сприянні політичному дискурсу.</p>	<p>громадянських свобод.</p> <p>3 Економічна нестабільність: економічна нестабільність під час демократичних переходів може становити загрозу політичним процесам. Громадське невдоволення, яке виникає через економічні виклики, може призвести до соціальних заворушень, ускладнюючи ефективне функціонування політичних інститутів.</p>
--	---	--	--

Демографія

<p>2 Гендерна інклюзивність: демократичні переходи можуть створити можливості для гендерної інклюзивності в політичних процесах. Зусилля щодо розширення</p>	<p>1 Маргіналізація вразливих груп: вразливі демографічні групи, такі як маргіналізовані громади чи біженці, можуть зіткнутися з проблемами повної участі в демократичних процесах. Забезпечення інклюзивності для всіх</p>	<p>1 Демографічні дивіденди: демократичні переходи дають можливість використати демографічний дивіденд, особливо з молодим населенням. Політика сприяння освіти, розвитку навичок і зайнятості може використовувати демографічні переваги</p>	<p>1 Демографічні відмінності: демократичні переходи не завжди можуть ефективно подолати демографічну диспропорцію. Нерівний доступ до ресурсів, можливостей і політичного</p>
--	---	---	--

<p>участі жінок у політиці та прийнятті рішень сприяють більш збалансованому демографічному представництву.</p> <p>3 Громадянська освіта та обізнаність: демократичні переходи часто призводять до підвищення громадянської освіти та політичної обізнаності. Добре поінформоване населення має важливе значення для ефективного демократичного управління, і це сприяє більш активній та освіченій демографії.</p>	<p>верств населення є потенційною слабкістю.</p> <p>3 Невдоволення населення: якщо демократичні переходи не вирішуватимуть нагальних соціально-економічних проблем, населення може стати незадоволеним. Економічні виклики, зокрема, можуть призвести до незадоволення та хвилювання серед демографічного населення.</p>	<p>для економічного зростання.</p> <p>2 Інклюзивна політика різноманітності: перехід до демократії дозволяє впроваджувати інклюзивну політику, спрямовану на задоволення різноманітних потреб населення. Визнання та повага до культурної, етнічної та мовної різноманітності сприяє соціальній згуртованості.</p>	<p>представництва може посилити демографічну нерівність.</p> <p>2 Витік мізків: у деяких випадках політична нестабільність під час демократичних переходів може сприяти витоку мізків, коли кваліфіковані люди емігрують у пошуках більш стабільного середовища. Це може виснажити демографію талантів і досвіду.</p> <p>3 Демографічна вразливість у конфлікті: якщо демократичні переходи супроводжуються конфліктами або політичною нестабільністю, певні демографічні групи, наприклад жінки та діти, можуть стати більш уразливими до переміщення, насильства чи</p>
---	--	--	---

			економічних труднощів.
--	--	--	------------------------

Висновок до розділу

У підсумку можна стверджувати, що когнітивне моделювання та прогнозування демократичного транзиту в країнах Африки є складним завданням, що вимагає інтегрованого підходу та урахування розмаїття соціокультурних, історичних та економічних контекстів. Задача передбачення динаміки демократичного розвитку стає особливо важливою в умовах геополітичних та соціо-економічних труднощів, які характерні для багатьох африканських країн.

Результати досліджень показують, що когнітивні моделі, побудовані з урахуванням специфіки кожної країни, дозволяють краще розуміти та передбачати динаміку демократизації. Врахування культурних особливостей, історичних традицій, а також геополітичного впливу робить такі моделі ефективними інструментами для аналізу та прогнозування політичних трансформацій.

Потреба у розвинених методах когнітивного моделювання обумовлена нестабільністю політичного середовища та суттєвим впливом зовнішніх факторів. Прогнозування демократичного транзиту в Африці стає важливою передумовою для розробки ефективних стратегій підтримки та сприяння демократичному розвитку в регіоні.

Зазначимо, що дослідження в цьому напрямку є актуальним завданням, що вимагає подальшого удосконалення методологій та підходів. Науковість та експертність в галузі когнітивного моделювання є важливими чинниками для прогресивного розвитку та удосконалення прогнозних можливостей для демократичного транзиту

ВИСНОВОК

Досліджуючи демократичний транзит країн Африки, а також узагальнюючи все вище написане, можна сказати, що ця тема є глибокою і многогранною, вивчення якої вимагає урахування різноманітних факторів. Кожна проблема потребує досконалого дослідження та розбору її суті, проблем і перспектив задля подальшого розвитку. Спостереження та аналіз демократичних процесів на цьому континенті вказують на розмаїття викликів і можливостей, з якими країни Африки стикаються у своєму прагненні до консолідації демократичних інститутів. Визначення та передбачення розвитку демократії в Африці є динамічним та многогранним процесом, залежним від численних факторів.

Перш за все, аналіз історичного контексту дозволяє визначити, що країни, які вже мають певний досвід демократичного управління, мають вигоди в реалізації успішного демократичного транзиту. Однак, не дивлячись на це, присутність авторитарних тенденцій та інших політичних викликів підкреслює необхідність індивідуалізованого підходу до кожної країни.

Другий аспект стосується зовнішнього впливу. Участь міжнародних факторів, таких як підтримка міжнародних організацій, може бути визначальною для стабільності демократичного процесу. Проте, важливо уникати зовнішнього тиску, який може завдати шкоди внутрішнім демократичним структурам.

Важливо також враховувати економічний контекст, оскільки економічна стабільність часто впливає на політичну ситуацію. Країни з розвинутою економікою та розношенням ресурсів можуть виявити більше можливостей для розвитку демократії, оскільки економічна ситуація може впливати на рівень соціального задоволення та задоволення базових потреб громадян.

Щодо політичного аспекту, він характеризується великою різноманітністю політичних систем. Від тоталітарних режимів до багатопартійних систем, країни впроваджують різні форми управління, що часто віддзеркалюють коливання внутрішньої політичної стабільності. Політичні трансформації вимагають уваги до

розбудови демократичних інститутів та гармонізації взаємодії між урядом і громадянами задля покращення умов життя.

Соціокультурний контекст та рівень освіти також виявляються важливими для аналізування демократичного транзиту. Розвиток громадянського суспільства та здатність громадян розуміти та активно взаємодіяти у політичних процесах є критичними для успішного демократичного розвитку.

Все це можна підсумувати когнітивним моделюванням, яке використовує інноваційні технології та аналіз великого обсягу даних, і може слугувати ефективним інструментом для прогнозування демократичного транзиту країн Африки. Враховуючи кілька аспектів, таких як історія, економіка, соціокультурний фактор та міжнародний контекст, можна створити комплексні когнітивні моделі, що допоможуть уточнити прогнози та розробити стратегії для покращення демократичного розвитку в країнах Африки.

Загальною ідеєю висновку є те, що прогнозування та аналіз демократичного транзиту в країнах Африки - це завдання, яке вимагає інтегрованого підходу та урахування множини факторів. Розуміння унікальності кожної країни та врахування її особливостей сприятиме розробці ефективних стратегій для забезпечення сталого та прогресивного демократичного розвитку в цьому важливому регіоні світу. Щодо успіху демократичного транзиту, він визначається не лише внутрішніми чинниками, такими як наявність демократичних інститутів чи рівень освіти, але й зовнішніми впливами, що включають глобальні тенденції, економічну залежність та міжнародну підтримку.

Все це підтверджує, що Африка є динамічним регіоном, де взаємодія політичних, економічних, глобальних та етнічно-племенних факторів створює складний мозаїчний образ, а також потребу в уважному розгляді цих аспектів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- 1) Африка зробила крок вперед у переході до демократії [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://www.aa.com.tr/en/africa/africa-has-moved-step-forward-in-transition-towards-democracy-experts/2364982#>
- 2) Чи будуть прийняті заклики африканців до кращої демократії? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.chathamhouse.org/publications/the-world-today/2022-08/will-africans-calls-better-democracy-be-met>
- 3) Через двадцять років: майбутнє третьої хвилі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.journalofdemocracy.org/articles/after-twenty-years-the-future-of-the-third-wave/>
- 4) Проблеми африканського лідерства в 21 столітті: чого лідери можуть навчитися з доколоніального лідерства та управління в Африці? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://redfame.com/journal/index.php/ijsss/article/view/710>
- 5) Світовий банк в Африці [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.worldbank.org/en/region/afr/overview>
- 6) Економічний розвиток Африки та колоніальна спадщина [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://journals.openedition.org/poldev/78#ftn1>
- 7) Мугабе закликає до збільшення вартості на саміті SADC [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.news24.com/Fin24/mugabe-calls-for-value-add-at-sadc-summit-20150429>
- 8) Z. Usman, O. Abimbola, I. Ituen, What Does the European Green Deal Mean for Africa? (Carnegie Endowment, Washington, DC, 2021). <https://carnegieendowment.org/2021/10/18/what-does-european-green-deal-mean-for-africa-pub-85570>. Accessed 21 Nov 2022
- 9) ЗМІ в нігерійській демократії [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://books.google.com.ua/books/about/Mass_Media_in_Nigerian_Democracy.html?id=_R0cAQAIAAJ&redir_esc=y

10) Проблеми, виклики та перспективи засобів масової інформації та демократичної консолідації в Африці [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/AlexanderDecker/mass-media-and-democratic-consolidation-in-africa-problems-challenges-and-prospects>

11) Збільшення зовнішньої допомоги: чи спрацює «великий поштовх»? [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.researchgate.net/publication/227672158_Scaling-up_Foreign_Aid_Will_the_'Big_Push'_Work

12) Джерела [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.scopus.com/record/display.uri?eid=2-s2.0-1642389735&origin=inward&txGid=d88ce34d0969ea17e5dd4eb550f72154>

13) Політика та ефективність зовнішньої допомоги [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://scholar.google.com/scholar_lookup?title=Politics%20and%20the%20effectiveness%20of%20foreign%20aid&publication_year=1996&author=P.%20Boone

14) Допомога розвитку, короткий огляд статистики за регіонами [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.oecd.org/dac/financing-sustainable-development/development-finance-data/World-Development-Aid-at-a-Glance-2019.pdf>

15) Відповідність допомоги потребам країни та власності [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.grips.ac.jp/vietnam/VDFTokyo/Temp/Doc/2003-2004/24WSIOhno&YNiia08Dec04PaperE.pdf>

16) Загальна теорія, зайнятість, інтерес і валюта [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://scholar.google.com/scholar_lookup?title=Th%C3%A9orie%20g%C3%A9n%C3%A9rale%20de%20emploi%20de%20lint%C3%A9r%C3%AAt%20et%20de%20la%20monnaie&publication_year=1936&author=J.M.%20Keynes

17) Ефективна допомога: як демократія дозволяє допомогти розвитку покращувати якість життя [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0305750X02001778>

18) Характеристики та макроекономічні детермінанти зайнятості молоді в Африці [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1467-8268.2013.12019.x>

19) Чи зменшується внутрішньо-африканська торгівля безробіття серед молоді в Африці?[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/1467-8268.12082>

20) Малі підприємства, допомога та працевлаштування в Африці [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/1467-8268.12138>

21) Іноземна допомога та інклюзивний розвиток [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/ssqu.12275>

22) Ефективність допомоги розвитку сільського господарства в Африці на південь від Сахари [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/JES-11-2017-0324/full/html>

23) Китайська допомога розвитку та добробут домогосподарств в Африці [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://cadmus.eui.eu/bitstream/handle/1814/60800/RSCAS_2019_09.pdf?sequence=1

24) Африка засуджує допомогу західних країн подвійними стандартами [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.africanews.com/2023/06/21/africa-denounces-western-countries-aid-double-standard/>

25) Південна Африка [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://freedomhouse.org/country/south-africa/freedom-world/2022>

26) Південна Африка знаходиться на тривожній економічній і політичній траєкторії, яка ставить під загрозу стабільність держави [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.fpri.org/article/2023/05/democracy-at-stake-in-south-africa/>

- 27) Демократія Південної Африки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.eisa.org/storage/2023/05/2020-journal-of-african-elections-v19n1-south-africas-democracy-quality-political-participation-over-25-years-eisa.pdf>
- 28) Демократія в Нігерії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.chathamhouse.org/2022/06/democracy-nigeria>
- 29) Демократія в Нігерії: концепції, представлення та очікування [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://books.openedition.org/ifra/636>
- 30) Гана [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.idea.int/democracytracker/country/ghana>
- 31) Серед регіону, який насичений переворотами та нестабільністю, Гана є оплотом демократії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.usip.org/publications/2023/10/amid-region-rife-coups-and-instability-ghana-democratic-bulwark>
- 32) Туніс [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.idea.int/democracytracker/country/tunisia>
- 33) Кот д'Івуар [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.idea.int/democracytracker/country/cote-divoire>
- 34) Європейський колоніалізм в Африці живий [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.project-syndicate.org/onpoint/europe-africa-colonial-era-lasting-effects-by-stelios-michalopoulos-and-elias-papaioannou-2021-07?utm_term=&utm_campaign=&utm_source=adwords&utm_medium=ppc&hsa_acc=1220154768&hsa_cam=12374283753&hsa_grp=117511853986&hsa_ad=499567080222&hsa_src=g&hsa_tgt=dsa-19959388920&hsa_kw=&hsa_mt=&hsa_net=adwords&hsa_ver=3&gad_source=1&gclid=Cj0KCQiAyeWrBhDDARIsAGP1mWT_JkZMFWXCswlQchYM7NbzeqWo03YZ9-Bn7UBqjOwmxjzocVrxvyQaApfYEALw_wcB
- 35) Довгострокові наслідки работоргівлі в Африці [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://scholar.harvard.edu/files/nunn/files/empirical_slavery.pdf

- 36) Розуміння довгострокових наслідків работоргівлі в Африці [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cepr.org/voxeu/columns/understanding-long-run-effects-africas-slave-trades>
- 37) Довгострокові наслідки «боротьби за Африку» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://cepr.org/voxeu/columns/long-run-effects-scramble-africa>
- 38) Штучні джерела [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1542-4774.2010.01009.x>
- 39) Призначений для Принстона [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://sitebuilder.princeton.edu/>
- 40) Постійні наслідки транспортних революцій у бідних країнах Африки [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://67da3d32-96ba-4b51-87c4-00ba88ec015a.filesusr.com/ugd/ea9b22_07160b3bb0934b55a98cfd5619ae9a4c.pdf
- 41) Тюремна праця: ціна в'язниць і тривалі наслідки ув'язнення [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3635484
- 42) Громадянин і суб'єкт: сучасна Африка та спадщина пізнього колоніалізму [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://press.princeton.edu/books/paperback/9780691180427/citizen-and-subject>
- 43) Гереро і Нама не погоджуються щодо угоди Німеччини та Намібії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.dw.com/en/herero-and-nama-disagree-on-germany-namibia-genocide-compensation-deal/video-57778498>
- 44) Мобільність між поколіннями в Африці [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.dropbox.com/s/1cmzapdal910vkt/ECTA17018.pdf?dl=0>
- 45) Пульс Африки, № 28, жовтень 2023: Забезпечення зростання для людей через кращу роботу [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://reliefweb.int/report/angola/africas-pulse-no-28-october-2023-delivering-growth-people-through-better-jobs>
- 46) Інфляція, споживчі ціни [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://data.worldbank.org/indicator/FP.CPI.TOTL.ZG?end=2022&locations=ZG&start=1975&view=chart>

- 47) ВВП на душу населення [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD?locations=ZG>
- 48) Загальний рівень безробіття [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://data.worldbank.org/indicator/SL.UEM.TOTL.ZS?locations=ZG>
- 49) Населення, всього - Африка на південь від Сахари [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?locations=ZG>
- 50) Коефіцієнт бідності [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://data.worldbank.org/indicator/SI.POV.DDAY?locations=ZG>
- 51) Індекс демократії [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://ourworldindata.org/grapher/democracy-index-eiu>
- 52) Ігбо [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://www.britannica.com/topic/Igbo>
- 53) Демократія та політичні зміни в Африці на південь від Сахари [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://search.worldcat.org/title/democracy-and-political-change-in-sub-saharan-africa/oclc/32625127>
- 54) Ув'язнення [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://www.britannica.com/biography/Nelson-Mandela/Incarceration>
- 55) Сучасні соціальні уяви [Електронний ресурс] – Режим доступу:
https://books.google.com.ua/books/about/Modern_Social_Imaginations.html?id=5vFjIflzod8C&redir_esc=y
- 56)
- 57) Нескорений : мемуари [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://search.worldcat.org/title/unbowed-a-memoir/oclc/65341312>
- 58) Африканський Ренесанс [Електронний ресурс] – Режим доступу:
https://books.google.com.ua/books?id=JbZxAAAAMAAJ&hl=uk&source=gbs_book_others_versions
- 59) На вашу думку, наскільки Нігерія сьогодні є демократичною? [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://www.statista.com/statistics/1269246/opinions-on-democracy-system-in-nigeria/>

- 60) Нігерія не є невдалою державою, але вона не забезпечила демократії [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.theafricareport.com/51536/nigeria-is-not-a-failed-state-but-it-has-not-delivered-democracy/?gclid=Cj0KCQiA7aSsBhCiARIsALFvovzmPQDAr2yi5NNG6m1_Gjh65QhEq4Lvzvl5Yke_zL9hqeQfODJsxz8aAv9FEALw_wcB
- 61) Кенія: демократія та політична участь [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.loc.gov/item/2013441869/>
- 62) Демократичний шлях Кенії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.eces.eu/en/kenyas-democratic-journey>
- 63) Туніс: Демократія в кризі після року авторитарного правління [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.article19.org/resources/tunisia-democracy-in-crisis/>
- 64) Туніська впевненість у демократії падає [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.pewresearch.org/global/2014/10/15/tunisian-confidence-in-democracy-wanes/>
- 65) Тривожні ознаки занепаду соціал-демократії [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://carnegieendowment.org/sada/86323>
- 66) Як Кот-д'Івуар справляється з переходом до демократії? [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://oxfordbusinessgroup.com/reports/cote-divoire/2020-report/economy/path-to-democracy-the-country-prepares-for-upcoming-national-elections>
- 67) Свобода слова та зібрань [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.amnesty.org/en/location/africa/west-and-central-africa/cote-divoire/report-cote-divoire/>
- 68) Захист демократії в Кот-д'Івуарі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.foreignaffairs.com/articles/cote-divoire/2011-06-16/defending-democracy-cote-divoire>

69) Розуміння Кот-д'Івуару: історія та основні факти [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.legallanguage.com/legal-articles/ivory-coast-history-facts/>

70) Як африканські демократії можуть піднятися та процвітати в умовах нестабільності, мілітаризації та втручання [Електронний ресурс] – режим доступу: <https://freedomhouse.org/article/how-african-democracies-can-rise-and-thrive-amid-instability>

71) Демократія в кризі: давні демократії Африки під тиском [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.afrobarometer.org/articles/democracy-in-crisis-africas-long-standing-democracies-under-pressure-afrobarometer-ceo-warns/>

72) Майбутнє демократії в Африці [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://reliefweb.int/report/world/future-democracy-africa?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiA7aSsBhCiARIsALFvovwSsW0mEJmlPbfD0WjKYCnLzymbtB3mCOgMw_L8sMYySkPVYCE_45lYaAqrhEALw_wcB

73) Африка [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.chathamhouse.org/regions/africa?gclid=Cj0KCQiA7aSsBhCiARIsALFvovY-TkIOfpipKiJSBhhdclDYBkupftFIIVoiGqvULQ6ambyjNt9FSRsaAo6CEALw_wcB

74) Демократія в країнах Африки [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.statista.com/statistics/1204750/democracy-index-in-sub-saharan-africa-by-country/>

75) Тенденції, які визначили демократію в Африці у 2022 році [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.idea.int/news/trends-defined-democracy-africa-2022>

76) Демократія це право людини [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.democracywithoutborders.org/?gclid=Cj0KCQiA7aSsBhCiARIsALFvovyhVKZp7aZtek7UZVUrHwTFh0Xdji4yXLzo7eRVnSjG0c-SlMZgFV4aAgEgEALw_wcB

77) Африканська демократія досягає повноліття [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.un.org/africarenewal/magazine/august-2016/african-democracy-coming-age>

78) Корисні копалини Африки [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://au.int/en/amdc>

79) Погляд на те, як найважливіші корисні копалини Африки можуть стимулювати енергетичний перехід у світі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.linkedin.com/pulse/look-how-africas-critical-minerals-can-fuel-worlds-energy-munang>

80) Південна Африка [Електронний ресурс] – Режим доступу:
<https://www.britannica.com/place/South-Africa>

81) Світанок демократії в Південній Африці – історії, що стоять за історією [Електронний ресурс] – Режим доступу:
https://oasisinternationalpublishing.com/book/a-witness-for-ever/?gad_source=1&gclid=Cj0KCQiA7aSsBhCiARIsALFvovwTIJZm6bZhicAJLluacC5aE6YWoESG2qba7T_k9WdCVnS3h8C6UiQaAokfEALw_wcB

ДОДАТОК

Таблиця А.3.1 – Вихідна матриця для розрахунку когнітивної моделі

	Демократичний транзит країн Африки	Економічні фактори	Політичні установи	Етнічна та культурна динаміка	Міжнародні впливи	Міжнародна співпраця	Регіональна динаміка	Зовнішні впливи та втручання
Демократичний транзит країн Африки	0	0,7	0,8	0,5	0,6	0,7	0,6	0,3
Економічні фактори	0,7	0	0,6	0,3	0,5	0,4	0,4	0,2
Політичні установи	0,8	0,6	0	0,7	0,8	0,8	0,7	0,4
Етнічна та культурна динаміка	0,5	0,3	0,7	0	0,4	0,3	0,4	-0,2
Міжнародні впливи	0,6	0,5	0,8	0,4	0	0,9	0,6	0,7
Міжнародна співпраця	0,7	0,4	0,8	0,3	0,9	0	0,6	0,8
Регіональна динаміка	0,6	0,4	0,7	0,4	0,6	0,6	0	0,5
Зовнішні впливи та втручання	0,3	0,2	0,4	-0,2	0,7	0,8	0,5	0

Таблиця А.3.2 – Результати розрахунків вихідної матриці

	Демократичний транзит країн Африки	Економічні фактори	Політичні установи	Етнічна та культурна динаміка	Міжнародні впливи	Міжнародна співпраця	Регіональна динаміка	Зовнішні впливи та втручання
Демократичний транзит країн Африки	195,18	47,75	41,36	50,08	44,63	44,69	47,42	57,04
Економічні фактори	47,75	158,51	46,19	58,75	49,63	50,98	53,88	64,94
Політичні установи	41,36	46,19	208,33	43,83	40,71	41,2	43,59	52,01
Етнічна та культурна динаміка	50,08	58,75	43,83	117,33	52,48	54,68	55,11	77,28
Міжнародні впливи	44,63	49,63	40,71	52,48	202,56	40,84	45,65	47,51
Міжнародна співпраця	44,69	50,98	41,2	54,68	40,84	201,78	45,91	45,56
Регіональна динаміка	47,42	53,88	43,59	55,11	45,65	45,91	184,96	54,93
Зовнішні впливи та втручання	57,04	64,94	52,01	77,28	47,51	45,56	54,93	132,6 2

Таблиця А.3.3 – Нормалізована таблиця розрахунків

	Демократичний транзит країн Африки	Економічні фактори	Політичні установи	Етнічна та культурна динаміка	Міжнародні впливи	Міжнародна співпраця	Регіональна динаміка	Зовнішні впливи та втручання
Демократичний транзит країн Африки	0,88718 2	0,21704 5	0,188	0,2276 36	0,2028 64	0,2031 36	0,2155 45	0,259 273
Економічні фактори	0,21704 5	0,7205	0,2099 55	0,2670 45	0,2255 91	0,2317 27	0,2449 09	0,295 182
Політичні установи	0,188	0,20995 5	0,9469 55	0,1992 27	0,1850 45	0,1872 73	0,1981 36	0,236 409
Етнічна та культурна динаміка	0,22763 6	0,26704 5	0,1992 27	0,5333 18	0,2385 45	0,2485 45	0,2505	0,351 273
Міжнародні впливи	0,20286 4	0,22559 1	0,1850 45	0,2385 45	0,9207 27	0,1856 36	0,2075	0,215 955
Міжнародна співпраця	0,20313 6	0,23172 7	0,1872 73	0,2485 45	0,1856 36	0,9171 82	0,2086 82	0,207 091
Регіональна динаміка	0,21554 5	0,24490 9	0,1981 36	0,2505	0,2075	0,2086 82	0,8407 27	0,249 682
Зовнішні впливи та втручання	0,25927 3	0,29518 2	0,2364 09	0,3512 73	0,2159 55	0,2070 91	0,2496 82	0,602 818

Таблиця А.3.4 – Вихідна матриця для сценарію 1

	Демократичний транзит країн Африки	Економічні фактори	Політичні установи	Етнічна та культурна динаміка	Міжнародні впливи	Міжнародна співпраця	Регіональна динаміка	Зовнішні впливи та втручання
Демократичний транзит країн Африки	0	0,7	0,8	0,5	0,6	0,7	0,6	0,3
Економічні фактори	0,7	0	0,6	0,3	0,5	0,4	0,4	0,2
Політичні установи	0,3	0,2	0	0,3	-0,5	-0,5	0,2	-0,5
Етнічна та культурна динаміка	0,5	0,3	0,7	0	0,4	0,3	0,4	-0,2
Міжнародні впливи	0,6	0,5	0,8	0,4	0	0,9	0,6	0,7
Міжнародна співпраця	0,7	0,4	0,8	0,3	0,9	0	0,6	0,8
Регіональна динаміка	0,6	0,4	0,7	0,4	0,6	0,6	0	0,5
Зовнішні впливи та втручання	0,3	0,2	0,4	-0,2	0,7	0,8	0,5	0

Таблиця А.3.5 – Результати розрахунку матриці за сценарієм 1

	Демократичний транзит країн Африки	Економічні фактори	Політичні установи	Етнічна та культурна динаміка	Міжнародні впливи	Міжнародна співпраця	Регіональна динаміка	Зовнішні впливи та втручання
Демократичний транзит країн Африки	21,75	5,1	41,36	10	0,32	-0,2	3,17	-3,92
Економічні фактори	5,07	17,73	46,19	11,05	0,78	0,83	3,91	-3,29
Політичні установи	-9,06	-8,77	-23,45	-10,54	0,01	0,51	-7,23	2,71
Етнічна та культурна динаміка	0,49	1,46	43,83	13,67	-0,8	-0,44	-0,1	-1,66
Міжнародні впливи	12,14	13,47	40,71	17,49	14,06	6,2	11,05	1,69
Міжнародна співпраця	12,82	13,95	41,2	17,92	6,96	13,62	11,58	1,35
Регіональна динаміка	6,53	7,33	43,59	12,26	1,52	1,13	19,92	-4,29
Зовнішні впливи та втручання	16,78	18,7	52,01	22,7	9,45	8,62	15,93	-0,3

Таблиця А.3.6 – Нормалізована таблиця розрахунків за сценарієм 1

	Демократичний транзит країн Африки	Економічні фактори	Політичні установи	Етнічна та культурна динаміка	Міжнародні впливи	Міжнародна співпраця	Регіональна динаміка	Зовнішні впливи та втручання
Демократичний транзит країн Африки	0,87	0,204	1,6544	0,4	0,0128	-0,008	0,1268	- 0,156 8
Економічні фактори	0,2028	0,7092	1,8476	0,442	0,0312	0,0332	0,1564	- 0,131 6
Політичні установи	-0,3624	-0,3508	-0,938	-	0,0004	0,0204	-0,2892	0,108 4
Етнічна та культурна динаміка	0,0196	0,0584	1,7532	0,5468	-0,032	-0,0176	-0,004	- 0,066 4
Міжнародні впливи	0,4856	0,5388	1,6284	0,6996	0,5624	0,248	0,442	0,067 6
Міжнародна співпраця	0,5128	0,558	1,648	0,7168	0,2784	0,5448	0,4632	0,054
Регіональна динаміка	0,2612	0,2932	1,7436	0,4904	0,0608	0,0452	0,7968	- 0,171 6
Зовнішні впливи та втручання	0,6712	0,748	2,0804	0,908	0,378	0,3448	0,6372	- 0,012

Таблиця А.3.7 – Вихідна матриця для сценарію 2

	Демократичний транзит країн Африки	Економічні фактори	Політичні установи	Етнічна та культурна динаміка	Міжнародні впливи	Міжнародна співпраця	Регіональна динаміка	Зовнішні впливи та втручання
Демократичний транзит країн Африки	0	0,7	0,8	0,5	0,6	0,7	0,6	0,3
Економічні фактори	0,7	0	0,6	0,3	0,5	0,4	0,4	0,2
Політичні установи	0,8	0,6	0	0,7	0,8	0,8	0,7	0,4
Етнічна та культурна динаміка	0,2	0,2	-0,3	0	-0,3	-0,3	-0,6	-0,6
Міжнародні впливи	0,6	0,5	0,8	0,4	0	0,9	0,6	0,7
Міжнародна співпраця	0,7	0,4	0,8	0,3	0,9	0	0,6	0,8
Регіональна динаміка	0,6	0,4	0,7	0,4	0,6	0,6	0	0,5
Зовнішні впливи та втручання	0,3	0,2	0,4	-0,2	0,7	0,8	0,5	0

Таблиця А.3.8 – Результати розрахунку матриці за сценарієм 2

	Демократичний транзит країн Африки	Економічні фактори	Політичні установи	Етнічна та культурна динаміка	Міжнародні впливи	Міжнародна співпраця	Регіональна динаміка	Зовнішні впливи та втручання
Демократичний транзит країн Африки	25,4719 8	7,56570 8	6,7870 7	50,076 92	3,8102 66	2,4063 44	3,0428 56	- 3,551 23
Економічні фактори	7,36461 6	23,2286 7	6,5430 54	58,751 06	3,0468 39	2,2498 83	2,4944 74	- 5,118 85
Політичні установи	10,7723 5	11,6284 2	21,273 87	43,829 7	7,8694 19	7,0732 39	7,8603 88	3,428 623
Етнічна та культурна динаміка	- 53,7514	- 59,3105	38,195 3	- 102,96 3	- 36,272 6	- 35,493 6	- -31,073	- 30,14 62
Міжнародні впливи	14,8650 6	16,2469 6	12,268 27	52,483 77	23,813 33	8,0454 59	8,4019 94	0,598 882
Міжнародна співпраця	15,9488 1	17,2751 3	12,746 02	54,683 25	9,3560 86	25,094 71	8,3688 64	- 0,266 43
Регіональна динаміка	17,2769 1	19,1685 1	14,715 66	55,106 94	12,568 37	11,797 77	13,181 97	6,583 858
Зовнішні впливи та втручання	27,0840 7	30,2390 9	20,856 67	77,275 04	17,508 24	16,475 29	14,445 75	8,809 557

Таблиця А.3.9 – Нормалізована таблиця розрахунків за сценарієм 2

	Демократичний транзит країн Африки	Економічні фактори	Політичні установи	Етнічна та культурна динаміка	Міжнародні впливи	Міжнародна співпраця	Регіональна динаміка	Зовнішні впливи та втручання
Демократичний транзит країн Африки	0,23156 3	0,06877 9	0,0617 01	0,4552 45	0,0346 39	0,0218 76	0,0276 62	- 0,032 28
Економічні фактори	0,06695 1	0,21117	0,0594 82	0,5341 01	0,0276 99	0,0204 53	0,0226 77	- 0,046 54
Політичні установи	0,09793	0,10571 3	0,1933 99	0,3984 52	0,0715 4	0,0643 02	0,0714 58	0,031 169
Етнічна та культурна динаміка	- 0,48865	- 0,53919	- 0,3472 3	- 0,9360 2	- 0,3297 5	- 0,3226 7	- 0,2824 8	- 0,274 06
Міжнародні впливи	0,13513 7	0,1477	0,1115 3	0,4771 25	0,2164 85	0,0731 41	0,0763 82	0,005 444
Міжнародна співпраця	0,14498 9	0,15704 7	0,1158 73	0,4971 2	0,0850 55	0,2281 34	0,0760 81	- 0,002 42
Регіональна динаміка	0,15706 3	0,17425 9	0,1337 79	0,5009 72	0,1142 58	0,1072 52	0,1198 36	0,059 853
Зовнішні впливи та втручання	0,24621 9	0,27490 1	0,1896 06	0,7025	0,1591 66	0,1497 75	0,1313 25	0,080 087

Таблиця А.3.10 – Вихідна матриця для сценарію 3

	Демократичний транзит країн Африки	Економічні фактори	Політичні установи	Етнічна та культурна динаміка	Міжнародні впливи	Міжнародна співпраця	Регіональна динаміка	Зовнішні впливи та втручання
Демократичний транзит країн Африки	0	0,7	0,8	0,5	0,6	0,7	0,6	0,3
Економічні фактори	0,7	0	0,6	0,3	0,5	0,4	0,4	0,2
Політичні установи	0,8	0,6	0	0,7	0,8	0,8	0,7	0,4
Етнічна та культурна динаміка	0,5	0,3	0,7	0	0,4	0,3	0,4	-0,2
Міжнародні впливи	0,2	0,3	0,2	-0,3	0	0,3	-0,5	-0,3
Міжнародна співпраця	0,3	0,2	0,2	-0,3	0,3	0	-0,5	-0,3
Регіональна динаміка	0,6	0,4	0,7	0,4	0,6	0,2	0	0,5
Зовнішні впливи та втручання	0,3	0,2	0,4	-0,2	0,7	0,8	0,5	0

Таблиця А.3.11 – Результати розрахунку матриці за сценарієм 3

	Демократичний транзит країн Африки	Економічні фактори	Політичні установи	Етнічна та культурна динаміка	Міжнародні впливи	Міжнародна співпраця	Регіональна динаміка	Зовнішні впливи та втручання
Демократичний транзит країн Африки	2,07	1,43	0,76	-2,18	8,4	8,5	-2,67	-3,6
Економічні фактори	0,69	2,46	0,43	-2,43	9,21	8,12	-2,86	-3,95
Політичні установи	1,4	1,76	1,34	-1,91	8,71	8,34	-2,29	-3,26
Етнічна та культурна динаміка	2,83	3,55	2,25	-4,12	13,35	13,12	-1,87	-2,59
Міжнародні впливи	-3,18	-3,72	-2,74	-2,33	-9,57	-4,17	-0,8	-1,36
Міжнародна співпраця	-3,46	-3,75	-2,9	-2,53	-4,22	-9,7	-0,82	-1,59
Регіональна динаміка	5,34	6,23	4,59	1,8	14,58	14,42	-5,92	-2,1
Зовнішні впливи та втручання	0,58	1,04	0,51	-0,07	10,67	10,5	-0,35	-5,92

Таблиця А.3.12 – Нормалізована таблиця розрахунків за сценарієм 3

	Демократичний транзит країн Африки	Економічні фактори	Політичні установи	Етнічна та культурна динаміка	Міжнародні впливи	Міжнародна співпраця	Регіональна динаміка	Зовнішні впливи та втручання
Демократичний транзит країн Африки	0,138	0,09533 3	0,0506 67	- 0,1453 3	0,56	0,5666 67	-0,178	-0,24
Економічні фактори	0,046	0,164	0,0286 67	-0,162	0,614	0,5413 33	- 0,1906 7	- 0,263 33
Політичні установи	0,09333 3	0,11733 3	0,0893 33	- 0,1273 3	0,5806 67	0,556	- 0,1526 7	- 0,217 33
Етнічна та культурна динаміка	0,18866 7	0,23666 7	0,15	- 0,2746 7	0,89	0,8746 67	- 0,1246 7	- 0,172 67
Міжнародні впливи	-0,212	-0,248	- 0,1826 7	- 0,1553 3	-0,638	-0,278	- 0,0533 3	- 0,090 67
Міжнародна співпраця	- 0,23067	-0,25	- 0,1933 3	- 0,1686 7	- 0,2813 3	- 0,6466 7	- 0,0546 7	- 0,106
Регіональна динаміка	0,356	0,41533 3	0,306	0,12	0,972	0,9613 33	- 0,3946 7	-0,14
Зовнішні впливи та втручання	0,03866 7	0,06933 3	0,034	- 0,0046 7	0,7113 33	0,7	- 0,0233 3	- 0,394 67